

POŠTINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

5

maj 1998

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

maj 1998

5

letnik XCVIII

izhaja od leta 1895

vsebina

Marjan Rztresen	Neurejena lastnina še buri duhove	193
Marjan Rztresen	Vsi drugačni	195
Marko Nahtigal	Plaz pod Kredarico	198
Marjan Rztresen	Prestizno smučanje s cilja in na cilj	200
Urban Golob	Pozimi od Tolmina do Maribora	203
Marjan Keršič-Belač	Res samo splet nesrečnih okoliščin?	207
	Hlače po zadnji in predzadnji modi	209
Miran Mitar	Gorske nesreče v Severni Ameriki	211
Mire Steinbuch	Steber revežev	215
Marjan Munda	Potikanja ob Dragonji	217
Uroš Podovšovnik	Spomini v slikah	219
Marjan Bradeško	Iskanje izgubljenega stoletja	221
Aleš Karl Nosan	Kosobrinova dežela	223
Mateja Patè	Zgodbe iz nekega začetka	224
Aleš Tacer	Zgodnjepomladanska Šisernikova pot	226
Slavica Štirn	Pokljuka v dežju	226
Peter Vovk	Ob Fridrihtajnski poti	227
Aleš Karl Nosan	Pesem jeseni in zime	229
	Odmevi	230
	Iz planinske literature	232
Ludvik Košir	Šmarna gora	232
	Društvene novice	234

Slika na naslovni strani: **Zimsko prečenje slovenskih Alp – na smučeh s Kop na Roglo**

Foto: Janez Golob

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Rztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije, Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 1998 znaša 3500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1998, posamezna številka stane 350 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

V CELJU JE BILA 28. MARCA LETOŠNJA VOLILNA SKUPŠČINA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

NEUREJENA LASTNINA ŠE BURI DUHOVE

MARJAN RAZTRESEN

V veliki sejni dvorani častitljivega celjskega Narodnega doma na Trgu celjskih knezov je bila 28. marca letošnja volilna skupščina Planinske zveze Slovenije, ki se je v nasprotju s pričakovanji nekaterih črnogledih opazovalcev po manj kot šestih urah končala brez vsakršnih zapletov. Na čelu osrednje slovenske planinske organizacije bo najpozneje do konca maja leta 2002 dosedanji predsednik **Andrej Brvar** iz PD Ljubljana Matica, ki mu bo desna roka pet podpredsednikov, in sicer **Janez Duhovnik** iz PD Medvode, **Franc Ekar** iz PD Kranj, **Borut Peršolja** iz PD Domžale, **Tone Škarja** iz PD Kamnik in **Adi Vidmajer** iz PD Prebold.

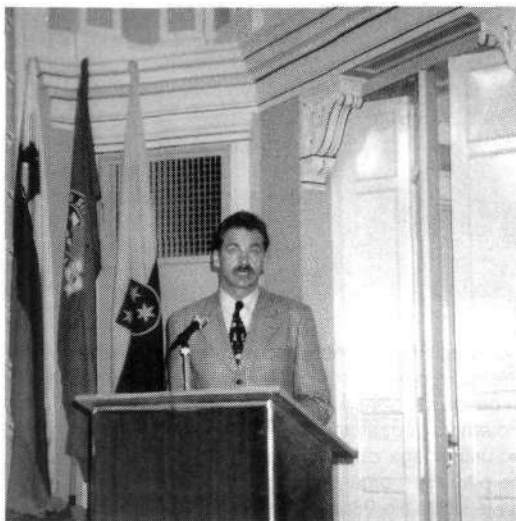
KOMAJ POLOVIČNA UDELEŽBA DELEGATOV

Skupščina se je v dvorani, na oder katere so posebej za to priložnost obesili ogromno sliko Ojstrice iz Robanovega kota, delo slikarja **Jožeta Napotnika** iz Šmartnega ob Paki, v dvorani, okrašeni s štukaturami in velikim lestencem, začela ob 9.45 s planinsko himno Oj, Triglav, moj dom, ki jo je zapel oktet Studenček pod vodstvom **Iva Kneza**, zbrani delegati planinskih društev in gostje pa so, kot se ob himni spodobi, vstali. Potem ko so zborovalci poslušali še nekaj pesmi tega okteta, je ob ogromni sliki na oderu marsikdo gotovo postal pozoren na kažipot z napisom »Nazaj v planinski raj«, »ki je kar prava smer ob razprtijah sedanjega časa«, kot je dejal scenarist letošnjih skupščinskih dogajanj v Celju **Maksimilijan Korošec** iz PD Šoštanj.

Kratki slavnostni govorniki so bili celjski župan dipl. inž. **Jože Zimšek**, predsednik celjskega občinskega sveta **Alojz Oset** in predsednik PD Celje **Edvard Stepišnik**; prvi je govoril predvsem o zgodovini Celja in njegovih knezov, zadnji o Savinjski podružnici Slovenskega planinskega društva, »katere pravni nasledniki smo mi«, kot je dejal. Ob tem je izrazil upanje, da bi nehali kopati po neprijetni planinski preteklosti, pri čemer je omenil kočjo na Molički planini, katere ruševine so tudi lahko kar lep opomin na preteklost, medtem ko imamo zdaj v njeni bližini Kocbekovo kočjo, imenovano po znamenitem planincu. Dejal je, da »bo naša zveza gotovo našla dovolj moči in iz sedanjih nesporazumov prišla prenovljena in še močnejša«.

81.000 ORGANIZIRANIH PLANINCEV

Ob 10.15 se je delovna skupščina v resnici začela z minuto molka v spomin na pet slovenskih gorskih reševalcev, ki so umrli na Turski gori, in na druge v zadnjem letu umrle alpiniste in druge gornike. Na predlog predsednika Brvarja je nato za mizo na odru sedlo petčlansko delovno predsedstvo, katerega predsednik je bil Edvard Stepišnik, člani pa **Metka Podlipnik** iz PD Polje, **Bogdan Seliger** iz PD Horjul, **Tomaž Willenpart** iz

Predsednik PZS je bil in je ostal Andrej Brvar, ki bo slovensko planinsko organizacijo popeljal v 21. stoletje

PD Ljubljana Matica in **Edvard Privšek** iz PD Rimske Toplice. **Jože Malenšek** iz PD Velenje kot predsednik ter **Živko Drekonja** iz PD Kranj in **Ciril Tovšak** iz mariborskega PD Jakob Aljaž so po izvolitvi postali verifikacijska komisija, **Dragica Onič** iz PD Poljčane kot predsednica ter **Božo Jordan** iz PD Šempeter v Savinjski dolini in **Miro Malnaršič** iz PD Vrhnika kot člana pa volilna komisija.

Verifikacijska komisija je ugotovila, da je od 214 planinskih društev, ki so člani PZS, prisotnih 114 delegatov oziroma predstavnikov planinskih društev, kar je 53,27 odstotka, in delegat PZS, kar zadostuje, da skupščina sprejema odločitve.

POROČILO PREDSEDNIKA BRVARJA

O delu upravnega odbora PZS in njegovih organov v letu 1997 je poročal predsednik Andrej Brvar, ki je med drugim povedal, da je bilo lani v 211 planinskih društev vključenih 81.099 članov, kar je pol odstotka manj kot leto dni prej, od tega največ, 51.802, članov B, medtem ko je bilo članov C 27.869 in članov A 1428. Obisk v slovenskih planinskih kočah je bil lani približno enak kot leta 1996, v nekaterih kočah pa manjši, v gore je bilo razmeroma veliko enodnevnih izletov in tur, kar se je poznalo pri nočitvah. Žal je lansko leto zaznamovalo nadpovprečno veliko ponesrečenih v slovenskih gorah, za kar je bil po Brvarjevem prepričanju eden od vzrokov odtujenost od narave, saj planinstvo vse manj ostaja način življenja, cilji obiskovalcev so vse zahtevnejši, to pa jih sili v večje tveganje. Zato je PZS pozvala vse, ki oblikujejo javno mnenje, naj gorá ne prikazujejo

Petčiansko delovno predsedstvo je na odru in pod veliko silko odlično opravilo svoje delo.

Foto: Marjan Rztresen

le v idealizirani podobi, ampak celovito z vsemi nevšečnostmi in nevarnostmi, ki lahko doletijo nepripravljene in nevešče obiskovalce gora.

Potem ko je poudaril velik pomen lanskoletnega izredno uspešnega zasedanja generalne skupščine svetovne planinske organizacije UIAA v Kranjski Gori, ki se ga je udeležilo 98 udeležencev in 134 spremljevalcev iz 38 držav, ki so po svetu ponesli glas o gorski (in s tem tudi turistični) Sloveniji, je omenil »centrifugalne sile« v planinski organizaciji in predvsem v njeni Gorski reševalni službi, ki je kot javna služba vključena v državni sistem zaščite in reševanja: nič več ni v njenih vrstah denarnih težav, zato so se štiri postaje brez poprejšnjega dogovora formalno osamosvojile in se odtrgale od matičnih planinskih društev, zdaj pa terjajo pravno ureditev zatečenega stanja in ponujajo model osamosvojitve GRS iz PZS.

Vse drugo, o čemer je govoril, je bil le povzetek tistega, kar je natančno popisano v posebni številki Obvestil PZS, v katerih so natisnjena gradiva za to skupščino in kar so pripravili načelniki in predsedniki komisij in podkomisij: za alpinizem, vrhunski alpinizem in alpinistično smučanje, za športno plezanje, odprave v tuja gorstva, mladinske komisije, komisije za vzgojo in izobraževanje, gospodarske komisije, komisije za pota, za varstvo gorske narave, založniškega odbora, za mednarodno sodelovanje, za gorsko reševalno službo in Planinskega vestnika.

KOČE IN POTI NA GORAH

Po kratkih poročilih nadzornega odbora in častnega razsodišča ter po podatku, da je finančno poročilo podrobno navedeno v Obvestilih, je burno razpravo, ki ni zadevala samo omenjenih poročil, začel **Janez Korošec** iz PD Srednja vas v Bohinju, ki je nasprotoval zidavi novih planinskih koč v skoraj neposredni bližini sedanjih. Skliceval se je na sklep ene od skupščin PZS, da naj planinskih postojank ne bi gradili bližje od treh ur hoje od že obstoječih, zdaj pa hočemo med drugim postaviti kočjo le nekaj minut hoje od Koče pod Bogatinom. Poleg tega je dejal, naj zdaj v kočah ne bi zniževali

vali doseženega standarda. Kot odgovor na ločitev nekaterih delov planinske organizacije pa je dejal, naj iz vrst Zveze odide, kdor pač hoče, vendar naj prej poplača, kar je dosegel s financiranjem PZS.

Živko Drekonja iz PD Kranj je govoril o planinskih tovornih žičnicah, ki so ob vsem drugem nadvse uporabne tudi za gorsko reševanje, ko ob neugodnih vremenskih razmerah odpovedo vsi drugi načini transporta, zato naj bi lastnikom takih žičnic povrnili stroške ob reševanju, kot jih, na primer, pri helikopterskem reševanju. Kar zadeva odcepitev nekaterih postaj GRS od PZS, pa je razpravljalec menil, da je to nečedno dejanje. – Poleg tega je govoril še o planinskih poteh, ki potekajo po zemlji, za katero morajo lastniki plačevati davek, in se zavzel za to, da je treba takšno stanje legalizirati.

Tomaž Willenpart iz PD Ljubljana Matica je spraševal, ali so vzdrževalci planinskih poti kakorkoli kazensko odgovorni, če se na teh poteh zgodi nesreča, in izrazil prepričanje, da imajo z izobraževanjem in izpiti planinska društva prevelike stroške, ustreznost komisija pri PZS pa s tem neupravičeno preveč zasluži.

Načelnik Komisije za pota **Tone Tomše** je mnenja, da marsikatero planinsko društvo za vzdrževanje planinskih poti ne najde motiva, razen če poti ne peljejo do njihovih planinskih koč. Ob tem se je zavzel tudi za zaščito Knafelčeve markacije in planinskih smernih tabel ter za to, naj planinska društva ne spreminjajo statusa planinskih poti.

Tomaž Rusinovič iz PD Integral je govoril o nedoslednostih pri reklamah v gorah: medtem ko naj na planinskih kočah in v njih ne bi bilo komercialnih reklam, naj bi bile na vseh smernih tablah, ki jih financira Telekom, reklama tega podjetja. Dejaj je še, naj bi bila PZS »bolj naša zveza, v kateri bi bilo vse horizontalno, ne pa hierarhična struktura«.

Borut Vukovič iz PD Litija je načel potem še večkrat omenjano vprašanje planinske lastnine: planinske kočje naj bi prenesli v last planinskih društev, medtem ko bi zemlja ostala v lasti PZS, »zdaj pa naj bi bila partnerja solastnika, kar ni v duhu sklepov lanske skupščine PZS; to naj bi bila nekakšna varovalka, da društvo te

lastnine ne bi moglo odtujiti. Dejal je tudi, da postaja GRS sicer lahko izstopi iz PZS, vendar brez kapitala in sredstev, ki jih je pridobila pod streho PZS. Naposled se je ob denarni skrbi krovne organizacije predvsem za visokogorje zavzel za to, da bi pod to streho ustanovili komisijo za sredogorje, ki bi ščitila interese objektov v teh nekoliko zapostavljenih planinskih predelih.

Tudi **Slavko Potrata** iz PD Trbovlje se je ustavil pri terminu »solastnik«: čeprav je bila v zgodovini ta lastnina knjižena na različne lastnike, je zdaj v številnih primerih de iure lastnik PZS, de facto pa PD, ki ponavadi dobro gospodari s tem premoženjem.

PLANINSKO LASTNIŠTVO IN SOLASTNIŠTVO

Aleš Arih iz PD Maribor se je prav tako spotaknil ob mačehovski odnos planinske organizacije do društev, ki delujejo predvsem v sredogorju in »se nam članarina, ki jo odvajamo PZS, nikakor ne vrača«. Predvsem bi bilo treba po njegovem prepričanju planinskim društvom vrniti premoženje, ki so jim ga leta 1945 nacionalizirali, »za kar bomo izkoristili vsa pravna sredstva«, kot je rekel.

Obema je odgovoril načelnik Gospodarske komisije pri PZS **Metod Kovač**: solastništvo so že vzpostavili ali naj bi ga v primerih, kjer je bila PZS edini lastnik planinske kočice, kar pa zadeva zemljišče ob koči, je v lanskoletnem sklepu navedena uporaba zemljišča in ne lastništvo.

Franc Pahovnik iz PD Gornji grad je vprašal, zakaj je na zemljevidu iz leta 1996 Menina planina prerezana na pol, medtem ko je bila na prejšnjem zemljevidu upodobljena v celoti, **Milan Naprudnik**, predsednik založniško izdajateljskega sveta PZS, pa mu je odgovoril, da

je na zemljevidih več podobnih primerov, ker so založniki pač vpeti v formate zemljepisnih kart.

Stanko Jaki iz PD PTL se je zavzel za ponovno uvedbo propagandne komisije v PZS in za vnovično glasovanje za najpriljubljenejšo planinsko kočico, ki pa naj bi bilo posodobljeno.

Tudi **Jože Murko** iz PD TAM je govoril predvsem o lastništvu in dejal, da bi morali sprožiti ustavni spor, če se o določenem primeru ne bi mogli dogovoriti. V določenem času pa bi ta vprašanja vendarle morali urediti, kajti samo lastnik lahko najbolje gospodari s svojim premoženjem, sicer pa se lahko dela škoda; varovalk, ki bi preprečevale odtujitev tega planinskega premoženja, v take lastninske listine ne bi bilo pretežno vgraditi.

– Omenil je tudi Gorsko stražo, ki je v gorah popolnoma brez pooblastil, pa bi jih morala dobiti, in še tretjo planinsko kategorijo: če je najvišja kategorija visokogorje in nižja sredogorje, v katero kategorijo potem sodi, na primer, Kostelsko?

PREDRAGA GENERALNA SKUPŠČINA UIAA?

Ivko Bergant iz PD Tržič je spregovoril o neljalni konkurenci in poslovanju na črno v gorah: »njegovo« planinsko društvo vzdržuje štiri planinske kočice, v njihovi okolici pa je 10 do 15 nekakšnih okrepevalnic, tudi na planšarijah, ki so v finančnem poslovanju brez nadzora, tudi sanitarnega in davčnega; Gospodarska komisija pri PZS bi morala nekako posredovati in izposlovati red.

Marko Goršič iz PD Podpeč-Preserje je omenil Komisijo za varstvo gorske narave, ki je popolnoma brez denarja in torej tudi zaradi tega ne more posredovati ob grobih posegih v naravo, kritiziral je preskopo poročilo

namesto komentarja

VSI DRUGAČNI

Kdo ve, kje je natančna meja med demokracijo in diktaturo: ali v diktaturi res smejo javno govoriti samo oblastveno posvečeni in ali v demokraciji v resnici lahko prav vsak javno pripoveduje čisto vse, kar mu pade na pamet.

Ker je planinstvo seveda tudi del javnega življenja, veljajo zanj enake norme kot za druge dejavnosti: če smo vsi drugačni in vsi enakopravni, kot je med drugim objavljeno v letošnji marčni številki »uradnega lista« Planinske zveze Slovenije, v Obvestilih, bi naj bili enako dovoljeni in enakopravni vsi glasovi, četudi so še tako drugačni.

Tak uvod je bil potreben zaradi kar obsežne rubrike Odmevi v Planinskem vestniku: marsikdo se ne strinja z objavljenim mnenjem ali stališčem, pa če je še tako uradno, in dá k temu svoj ugovor, ki je seveda objavljen, če le ni žaljiv ali nesramen. Ko se prva ali tretja stran s tem stališčem ne strinja v celoti,

napiše svoje mnenje, ki je kajpada objavljeno, ker živimo v demokratični družbi, v kateri smo vsi drugačni in vsi enakopravni. Le redko se je zadnja leta zgodilo, da je kateri od bralcev v svoji drugačnosti pribil, da ima teh pričanj dovolj, da je bil njega dni Planinski vestnik revija, ki se z razprti-jami ni ukvarjala in da zato takšnega glasila planinske organizacije ne bo več prebiral in ga torej odpo-veduje.

Če gre za drobne probleme, govorimo pri razhajanjih mnenj o preprih, če gre za velike, o polemikah. Zadnja leta je v slovenskem planinstvu nekaj velikih tem, o katerih je vredno na dolgo polemizirati: »Vodila pri delu Planinske zveze Slovenije in planinskih društev« so po več kot enoletnih razpravah namerali sprejeti na letošnji marčni skupščini PZS, vendar so razpravo podaljšali še za eno leto, ta čas pa lahko prav vsak član slovenske planinske organizacije o tem javno pove svoje mnenje.

In če sme o tem, zakaj ne bi smel o drugih zadevah, na katere vsi nimamo enakega pogleda? Seveda se razumemo, za kaj gre; »Vodila« so samo primer, mišljene so seveda tudi druge polemike.

Marjan Rztresen

Volitve so bile tajne, javno so delegati planinskih društev glasovali samo za pet podpredsednikov PZS.

Komisije za mednarodno sodelovanje, izrazil prepričanje, da so bili za generalno skupščina UIAA v Kranjski Gori preveliki stroški, in menil, da bi moral biti predsednik PZS na tem mestu profesionalac, ki bi na najrazličnejših ravneh, tudi v parlamentu, lobiral za planinstvo, saj bi bila lahko ciljna skupina 90.000 ljudi za marsikoga še kako zanimiva...

Načelnik Komisije za Gorsko reševalno službo **Danilo Škerbinek** je pojasnil, da se bodo postaje GRS, ki so postale pravne osebe, vnovič vključile v Komisijo za GRS in bo vse tako, kot je bilo. Ko je govoril o lanskoletnih gorskih nesrečah, je dejal, da izstopa število nesreč individualistov, zato morajo planinska društva več pozornosti posvetiti društvenim planinskim izletom in vzgojnemu delu, težje ture pa naj bi vodili usposobljeni vodniki; ob tem je poudaril, da je GRS lani organizirala posvetovanje Gore in varnost, ki so se ga izven GRS udeležili le trije poslušalci.

Tajnik PZS **Janko Pribošič** je dal nekaj pojasnil o denarju iz planinske članarine in državnega proračuna, ki ga ni mogoče prelivati, ker je izključno namenski, na primer izključno za sanacijo visokogorskih postojank. Pojasnil je tudi strošek za generalno skupščino UIAA, za kar je prišel denar iz različnih virov; največji del so plačali celo udeleženci sami, medtem ko je PZS dala 1,9 milijona tolarjev, »vendar nam po odzivu in učinku, ki ga je imela skupščina, tega denarja ne sme biti žal, ker se bo še dobro obrestoval«, kot je rekel.

EN SAM KANDIDAT ZA PREDSEDNIKA

Ob pol enih je bila razprava o poročilih končana, delegati so sprejeli lanskoletna poročila, tudi finančno, z enim vzdržanim in enim odklonilnim glasom, enako so popolnoma brez razprave sprejeli finančni načrt PZS za letošnje leto, ki bo na približno enaki ravni kot je bil lanski in predlanski, za nekatere komisije pa bodo omejena sredstva. Takisto so bila soglasno sprejeta poročila nadzornega odbora in častnega razsodišča. Ko so delegati razrešili dotodanje organe PZS in ko je bilo sklenjeno, da bodo volitve tajne, se je oglasil Andrej Brvar, izrazil obžalovanje, da je edini kandidat za

predsednika (čeprav je bilo še konec lanskega leta slišati, naj bi za to mesto kandidiralo kakšnih sedem bolj ali manj znanih planincev), položil zbranim in kandidatom za druge funkcije na srce, naj bi vsak odgovorno prevzel svoj del odgovornosti, obljubil, da bosta planinski vzgojni center v Bavšici in planinski muzej v Mojstrani slejkoprej ena od njegovih velikih dolžnosti, z obžalovanjem povedal, da je stanje v slovenskem alpinizmu zadnja leta zaskrbiljujoče, saj smo izgubili vrh svojega alpinizma, in dejal, da se bo vseskozi odločno zavzemal za nestrankarsko Planinsko zvezo Slovenije.

Predlagal je tri sklepe, ki naj bi jih sprejeli delegati: da naj mandat izvoljenih funkcionarjev traja do 30. maja 2002 in ne le do konca marca tega leta, saj je do konca marca izredno težko pripraviti zaključne račune, da naj delegati izvolijo od sedmih podpredsedniških kandidatov pet, ki jih je poimensko navedel, ti pa bi pokrivali svoja področja, in naj bi pet podpredsednikov volili javno z dvigovanjem rok, potem ko bodo znane volitve predsednika.

UČINKOVITEJŠE DELO SKUPŠČINE

Čeprav naj bi v nadaljevanju delegati razpravljali o vodilnih pri delu PZS in planinskih društev, so razpravljali o tem in še o marsičem, kar ima nemara le posredno zvezo s prihodnjo usmeritvijo planinske organizacije.

Janko Kovačič iz PD Poljčane in MDO Podravja je med drugim dejal, da je nedopustno, da upravni odbor predlaga kandidate za funkcije v PZS, kar po njegovem prepričanju pomeni nezaupnico bazi. Dejaj je tudi, da iskanje nekakšnih sovražnikov ne sodi v močno planinsko zvezo.

Aleš Maček iz PD Zagorje je brez dlake na jeziku povedal, da PZS ni nikoli nič vložila v gradnjo planinskih koč, ampak je vse, kar ima, dobila po administrativnih poteh, zato je nemoralno in nepošteno, da pravim lastnikom noče dati tistega, kar so sami zgradili. Poudaril je, da naj bo Zveza kolikor je le mogoče močna, ker bodo tako tudi društva močna. Povedal je, da tako številna skupščina ni dovolj operativna in da »v nobeni dvorani nikoli ne bi bilo dovolj stolov, če bi na skupščino prišli vsi delegati«. Zato se je zavzel za skupščinske delegate iz meddruštvenih odborov, ki naj bi bili zveza med PD in PZS.

Podobno se je **Tomaž Vrhovec** iz majhnega ljubljanskega PD Jeglič zavzel za pokrajinske planinske zveze, statut Zveze pa naj bi po njegovem mnenju dopolnili tako, da bi na tisoč članov društva izvolili enega delegata za skupščino PZS, medtem ko bi več majhnih društev imelo skupnega delegata, prav tako pa bi večja društva z več pomembnimi dejavnostmi imela več delegatov in s tem večji vpliv.

Tomo Mulej iz PD RTV Ljubljana je predlagal, naj bi bilo leta 2000 zborovanje slovenskih planincev v središču Slovenije, na Slivni pri Vačah, **Vinko Caf** iz PD Ruše pa je zahteval, naj bi PZS popravila krivico, ki jo trpijo nekatera planinska društva, ko so jim po vojni odvzeli gozdove, na primer pri Arehu na Pohorju, kate-re so pred vojno dobili v dar od kmetov, potem pa jih je

Če bi na skupščino prišli delegati vseh slovenskih planinskih društev, bi bila dvorana nemara premajhna, tako pa je bilo spredaj še precej praznih sedežev.

dobila Fizikalna zveza Slovenije in od nje njena naslednica PZS.

Tomaž Willenpart iz PD Ljubljana Matica se je zavzel za tak sistem dela skupščine PZS, da bi delegati posameznih društev prihajali na zasedanja z določenim številom glasov, ki bi bili odvisni od društvene dejavnosti – kot nekakšni delničarji torej.

Eden od redkih, ki je v tej razpravi omenil dokument Vodila pri delu PZS, je bil **Aleš Arih** iz PD Maribor; ni mu jasno (in z njim še marsikomu drugemu), ali gre pri tem za dolgoročni načrt ali za nekakšno vizijo delovanja PZS. Toda brž ko je izrazil ta pomislek, je mnogo dlje govoril o lastniških vprašanjih, konkretno o Mariborski koči in šestih hektarih gozda, ki je po njegovem pričanju posest te koče – »in to smo 50 let vzdrževali samo s trmo, ker od PZS, ki se je pokazala kot slab gospodar, ni bilo pomoči«. V ilustracijo je omenil Pajkov dom, katerega sosed z buldožerjem rije po gozdu, ki je lastnina PZS, iz Ljubljane pa tega seveda ne morejo učinkovito urejati, ampak bi lahko le domačini, ki so stalno tam in poznajo razmere.

KJE JE V RESNICI BAZA PZS?

Tudi **Lojze Cuznar** iz PD PTL je soglašal z reorganizacijo skupščinskega dela PZS, **Jože Melanšek** iz PD Velenje in Savinjskega MDO pa je na začetku svoje kar dolge razprave rekel, naj ga delovni predsednik ne prekinja, ker bo sicer nadaljevanje njegove razprave povedal drug delegat. Prvi je predlagal, naj bi v dokument »Vodila pri delu PZS«, ki imajo dolgoročne cilje, vnesli pripombe skupščine, pripravili kdaj pozneje še okroglo mizo o tem, leta 1999 pa Vodila nemara sprejeli.

Alojz Nunčič iz PD Dobrepolje je dejal, da skupščina PZS ne sme postati nekakšen debatni krožek, zavzel pa se je za to, naj ima – kot doslej – vsako društvo v skupščini enega delegata, večja društva pa odvisno od svojih dejavnosti še dodatne člane.

Tone Škarja iz PD Kamnik, sicer podpredsednik PZS, je bolj ali manj retorično vprašal, ali je prava baza nekega večtisoočlanskega društva v resnici njegovo celotno članstvo, saj se na društvenem obnem zboru zbere le nekaj deset članov. Marsikdo si namreč s čla-

narino kupi članstvo in ugodnosti. Vrh te planinske organizacije, ki v resnici največ pomeni, je nekaj slabo donosnih koč v visokogorju, prav malo ljudi je v alpinizmu, ki v svetu objektivno nekaj pomeni, prav tako je GRS maloštevilna, a pomembna organizacija v sklopu PZS. Prepričan je, da so Vodila nekakšen kompas planinskega delovanja v prihodnje, kajti »zdaj nas drži skupaj samo še inercija«.

Medtem ko je **Miro Eržen** iz PD Dovje-Mojstrana dejal, da »že imamo zemljo za planinski muzej, zdaj pa se je treba še dogovoriti, kako bomo po Sloveniji zbirali gradivo zanj«, pri čemer je bil mnenja, naj bi se kulturna komisija, ki bi jo ustanovili pri PZS, ukvarjala s tem, je bila **Dragica Onič** iz PD Poljčane edina, ki je na skupščini omenila Planinski vestnik, pozvala k branju in prednaročilu, sicer pa je – verjetno tudi v skladu s svojo naravo učiteljice – predstavila svoj optimističen pogled na PZS in hojo v gore nasploh.

NOVO VODSTVO IN ORGANI PZS

Ko je bila končana še ta razprava, so ob 15.10 razglasili rezultate volitev. Za Andreja Brvarja je oddalo svoj glas 111 delegatov, 98 je glasovalo zanj, 12 proti, en glas pa je bil neveljavno. Izmed 23 kandidatov za voljene člane upravnega odbora PZS je bilo izvoljenih 10, in sicer **Milena Brešan** iz PD Tolmin, **Tomo Česen** iz PD Kranj, **Franc Kocbek** iz PD Maribor Matica, **Jože Kodre** iz PD Celje, **Ivanka Kompelj** iz PD Prevalje, **Jože Melanšek** iz PD Velenje, **Rajko Štokar** iz PD Nova Gorica, **Daniilo Škerbinek** iz PD Kozjak Maribor, **Uroš Vidovič** iz PD Ptuj in **Tomaž Vrhovec** iz ljubljanskega PD Jeglič.

Za predsednika nadzornega odbora so delegati izvolili **Romana Robasa** iz PD Šmarna gora, člani pa so postali **Jože Kumer** iz PD Mozirje, **Ivana Martinc** iz PD Blagajana iz Polhovega Gradca, **Lojze Motore** iz PD Lisca in **Pavel Stropnik** iz PD Prevalje. Člani in namestniki častnega sodišča so **Ivko Bergant** iz PD Tržič, **Damjan Gantar** iz PD Polje, **France Jamnik** iz PD Kranj, **Albin Kobentar** iz PD Jesenice, **Aleš Maček** iz PD Zagorje, **Dragica Onič** iz PD Prevalje, **Janez Pečar** iz PD Vrhnika, **Slavko Rajh** iz PD Kamnik, **Slavica Tovšak** iz PD Jakob Aljaž in **Marija Veble** iz PD Brežice. Tožilec pri častnem sodišču je **Aleksander Čičerov** iz PD Onger, njegov namestnik pa **Pavle Dolenc** iz PD Viharnik.

Naposled so delegati glasovali še za pet podpredsednikov PZS in s štirimi vzdržanimi glasovi in enim glasom proti izvolili predlagano peterico.

Predsednik delovnega predsedstva, ki je suvereno in brez vsakršnih zapletov vodil skupščinsko zasedanje, je ob koncu svojega dela objavil voljo delegatov, da Vodila pri delu PZS in PD dajo prihodnje leto na skupščini »v tretje branje«, vsaj do takrat pa na vseh ravneh podaljšajo razpravo o tem dokumentu.

Po izvolitvi se je novi predsednik Andrej Brvar v svojem imenu in v imenu drugih izvoljenih kolegov zahvalil delegatom za zaupanje, se zavzel za strpen dialog, dejal, da »bomo šli tudi s kompromisom naprej« in povedal, da je to zanesljivo njegov zadnji predsedniški mandat.

ZGODILO SE JE V PETEK, ŠESTEGA MARCA 1998, V ŽLEBU POD KALVARIJO

PLAZ POD KREDARICO

MARKO NAHTIGAL*

Po podatkih **Nejca Gartnerja**, opazovalca v sinoptični postaji Kredarica, je v četrtek, 5. marca 1998, Kredarico in okolico prešla fronta. Še pred tem je ob močnem vetru in podhlajeni megli poledenela površina snežne odeje. Sledila je kratka nevihta, padlo je okrog 15 cm snega, pretežno babjega pšena, katerega zrna se med seboj ne vežejo. Ker se je hkrati dvignil silovit veter s hitrostjo do 130 km/h, je odnašal sneg s privetnih pobočij ter ga odlagal na zavetjih. Ogolil je vse, kar je dosegel. Najmanj dve tretjini ledenika, pa tudi okolica Kredarice so razen redkih kotanj ostali goli. Zameti so bili debeli do 50 cm.

UVOD

V petek, 6. marca 1998, je bilo vreme sončno, temperatura je bila zmerno nizka. Hitrost vetra je le počasi upadala in je bila tudi še zvečer tolikšna, da je močno ovirala in otežkočala hojo.

Tako vreme poraja klože, v zavetju mehke, na privetju trde. To se je dogajalo tudi na pobočjih okrog Kredarice in Kalvarije; po posameznih žlebovih je bilo snega tudi do pol metra.

V teh predelih je iz preteklih časov znanih precej primerov, da so plazovi nosili gornike, smučarje in tudi vremenske opazovalce s Kredarice. Posadke so se tu menjale peš, zato so po slabih izkušnjah na kritičnem prehodu pod Kalvarijo napeli jeklenico. Zaradi varnosti so se med prečenjem nanjo po potrebi pripeli z vponko in vrvice.

Zakonca **Marko** in **Irena Nahtigal** sta se zgodaj popoldne tega dne iz Krme odpravila na Kredarico. Opremljena sta bila, kot se za tako turo in čas spodobi. Imela sta vse potrebno, tudi lavinski žolni in lavinsko lopato, za spremljevalca pa svojega psa Runa, ki je izšolan za reševanje iz plazov. Marko je član PGRS Škofja Loka in vodnik lavinskega psa.

Hoja iz doline je potekala brez težav. Hodila sta s smučmi in srenaci na nogah, sneg se ni prediral. V nižjih legah je bil veter pohleven, z višino se je njegova moč večala.

Ko sta zavila na zimsko pot v žleb pod Kalvarijo, sta snela smuč, hodila pa brez derez, ker se je dalo varno hoditi tudi brez njih; sneg se je namreč nekoliko vdiral. Okrog šeste ure sta srečno prešla tudi kritično območje, kjer se pogosto trgajo plazovi.

Čim bolj sta se bližala robu, bolj je razsajal veter; pod robom je Ireno kar prevračalo. Če bi šla naprej, bi hitro

prišla na kopni rob, kjer bi na spihani stezi zgodba s plazom gotovo odpadla; bilo bi pa naporno zaradi vetra in najbrž tudi nevarno za zdrs na ledenih tleh. (Op. P. Š.)

PLAZ

Priložnost je hotela, da so se tedaj s Kredarice naravnost po žlebu kar na célo spuščali trije madžarski gorniki, ki so se vračali v dolino. Mislim sem si: »Če gredo oni, zakaj ne bi šla tam, v zavetju, tudi midva?«

Zavila sva torej na desno, proč od vetrovnega, a spihane roba, proti vpadnici grebena Rži.

Sneg se je tam že bolj udiral. Večkrat sem se močno vdrl in postalo mi je sumljivo. Nenadoma sem zaslišal top zvok, pod menoj je počilo, nad seboj sem uzrl nastajajočo napoko.

Plaz se je sprožil v višini kakih 2400 metrov in se spustil okrog 40 metrov globoko po jugovzhodnem pobočju. Debelina napoke je bila med 20 in 40 centimetrov. Irena sem zavpil: »Beži, plaz!«

Vdrl sem se do pasu, z nogami nisem mogel nič, bile so blokirane v plazovini. Videl sem, kako plaz na moji desni strani pobira in odnaša Ireno in pri tem kar nekako pozabil nase. Smuč in palice, ki sem jih nosil v rokah, sem spustil, ker me je vleklo v plazovino.

Potem sem opazil, kako se plazovina guba in nabira in si misli: »Zdaj me bo stisnilo!«. Roki mi je rinilo navzgor, k obrazu. Glavo mi je nagnilo nazaj.

Takrat me je za nekaj časa – za nekaj trenutkov, sekund, minut, kdo bi vedel kako dolgo – zmanjkalo. Ne spominjam se ničesar; prvo, kar sem spet zaznal, je bilo nekakšno brskanje, bobnanje ob glavi, zdelo se mi je, da je nad menoj Runo. Ta me je toliko odkopal, da sem si osvobodil desnico in se začel reševati iz plazovine. Noge so bile v njej še povsem negibne.

V plazu sem obležal na trebuhu, z glavo obrnjeno proti dolini. Kopal sem z rokami in hlatal za zrakom, pri čemer sem zajemal tudi sneženi prah. Nemudoma sem ukazal psu, naj išče Ireno; pognal se je in takoj začel kopati.

Sam sem se še naprej trudil, da se rešim iz snega, hkrati pa s pogledi oprezal za morebitnim novim plazom.

Končno sem bil prost. Vstal sem in odpel lavinsko žolno, da bi poiskal Ireno. Bila je povsem zasuta in je ni bilo videti.

Sodeč po Runovi glavi, ki je rinila v sneg na levi, nekako 10 metrov nad menoj, je bila kakih 20 do 40 centimetrov globoko. Ustavila se je više od mene in v enaki legi, z glavo proti dolini, ležeč na trebuhu. Roke so bile na hrbtu, s palicami na zapestjih. Morda jo je prav zaradi njih in nahrbtnika z navezanimi smučmi potegnili globlje v sneg in se je prej ustavila. S skupnimi močmi je bila tudi ona hitro spet na nogah.

UKREPI PO PLAZU

Bila sva čela, a nekoliko prizadeta zaradi nepričakovane nege in nevarnega doživetja. Najine moči so nekako uplahnile.

Z žepno UKV postajo sem takoj poklical Kredarico, kjer pa me niso slišali. Morda sem tudi po nerodnosti izbral napačen kanal. Ker ni bilo odziva, sem poklical kogarkoli in takoj dobil zvezo z Drago 1 – načelnikom PGRS Radovljica. Povedal sem mu, kaj se je bilo zgodilo. Nemudoma je poklical tudi sam in vzpostavil povezavo s Kredarico.

Prosil sem, naj nama nekdo pride naproti. Potrebna sva bila moralne opore in človeške družbe, pa tudi pomoči, saj bi Irena po zasutju v plaz u težko sama tovorila težak nahrbtnik. Zaradi pozne ure je bilo že tudi temno.

Če ne bi imela te možnosti, bi seveda poskusila iti sama naprej, lahko pa ne bi bilo. Morda bi si morala pripraviti bivač v snežni luknji – če bi se jo v tistem snegu in vetru sploh dalo narediti.

Kmalu je bil pri nama **Janez Gartner**. Z roba pri Kredarici naju ni videl. Runo ga je sprejel z laježem in renčanjem. Moral sem ga pomiriti in mu nekako dopovedati, da nama prihaja na pomoč.

Nato smo z Janezom s precejšnjim naporom zlezli na greben, kjer smo si zaradi močnih sunkov vetra morali občasno pomagati tudi z rokami. Lezli smo po vseh štirih. Janez, ki se spozna na tamkajšnje razmere, naju je izkušeno opozarjal, kdaj se je treba pritajiti, da nas ne odnese. Prek roba pa je veter kar naprej nosil sneg in gradil zamete.

NA VARNEM

Na Kredarici smo si potem oddahnili in opomogli. Zunaj je spokojno, kot da se ni nič zgodilo, svetil krajec, mi v koči pa smo razpravljali o dogodivščini in bili dobre volje. Plaz je šele kasneje, po nekaj urah, »prišel za nama«. Spala sva slabo, prav tako še tudi naslednje dni doma. Za spomin sva staknila še prehlad.

Naslednjega jutra, v soboto, 7. marca letos, sva se okrog 10. ure vračala v dolino. Smuka je bila krasna, tudi vreme je bilo lepše kot prejšnjega dne. Veter se je skoraj povsem umiril, sproščena pa vendar nisva bila. Na kraju, kjer naju je zasulo, je bilo videti kup snega; prek noči ga je pridno nanašal veter.

NEKAJ OPAŽANJ

Irena je v plaz u dobila poškodbe po komolcih, kolenih in glavi. Meni je plaz polomil palice.

Preden naju je zajel plaz, sem razmišljal o plavalnih gibih. Ko je šlo zares, se ni dalo nič storiti; sneg naju je vezal, čeprav ni bil močno sprjet (mehka kloža).

Tudi z votlino za dihanje ni bilo nič. Roke nama je plazovina sukala po svoje. Ireno so dodatno onemogočale še palice na zapestjih, ker jih pred nesrečo ni snela iz zank, ko bi to še lahko storila.

Mene je tlačil v sneg tudi nahrbtnik. Ob splazitvi sem izpred oči najprej izgubil ženo, nato še psa, ki pa je na srečo ostal prost in nama je takoj pomagal ter se pri tem odlično izkazal.

Vse do Zgornje Krme je hodil pred nama, v žlebu pod Kalvarijo pa je spremenil svoje obnašanje. Kljub ukazom se je smukal okrog naju, naju z glavo suval v kolena in poskakoval. Mislil sem, da to počne zaradi utrujenosti, da se je naveličal hoje, v resnici pa je morda čutil nekaj, kar nama ni bilo očitno, in se bal nevarnosti.

Na poti v koč u je tudi njega močno zdeloval veter. Ne prestano se je vračal k nama in tiščal gobček v kolena. Hodil je samostojno.

Preden neham, se moram zahvaliti Nejc u in Janezu Gartnerju. Pomagala sta meni in Ireni, že prej pa še marsikomu drugemu. Brez njune pomoči bi se stvar lahko slabo iztekla, če ne bi zmogla vzpona do Kredarice in bi se ne dalo izkopati snežne luknje ali se vrniti v dolino.

Janez in Nejc sta tisti večer oziroma noč čakala najavljene goste, vendar potem niso prišli. Lahko bi vsaj sporočili, da jih ne bo. Mar ne vedo, da tako po nepotrebno delajo skrbi in negotovost dobrim ljudem?

Dušan Polajnar načelnik GRS

Slovenski gorski reševalci imajo od 18. aprila novega načelnika Komisije za GRS: 15 od 17 glasov, toliko je namreč postaj, je na tajnem glasovanju dobil 43-letni **Dušan Polajnar**, gorski reševalec – letalec, inštruktor in gorski vodnik z Dovjega, sicer član Postaje GRS Mojstrana. Njegov namestnik je **Drago Kupnik**, nekdanji delavec Ministrstva za notranje zadeve in prejšnji načelnik Podkomisije za letalsko reševanje. Dosedanjemu načelniku GRS **Danilu Škerbineku** so se slovenski gorski reševalci na volilnem zboru GRS v Žalcu zahvalili za 15-letno načelovanje z umetniško sliko.

Dobrih sedem ur so delegati vseh postaj GRS porabili, da so končali svoj volilni zbor v Žalcu. **Filip Bence**, trziški gorski reševalec in inštruktor, je predlagal dodatno točko dnevnega reda o tragediji na Okrešlju – in uspel, ta točka pa je potem postala osrednja – in je še vedno nedorečena.

Podrobno bomo o tem zboru slovenskih gorskih reševalcev poročali v naslednji številki.

M. K.

PRESTIŽNO SMUČANJE S CILJA IN NA CILJ

MARJAN RAZTRESEN

Na letošnjo velikonočno nedeljo, 12. aprila, sta z ljubljanskega letališča Brnik na različne konce sveta odšli dve slovenski odpravi: 15-članska maks odprava na himalajski osemtisočak Daulagiri, mini odprava enega človeka na Severni tečaj. Prva naj bi se v domovino vrnila prve dni junija, druga bi bila na poti komaj slabe tri tedne in bi prišla nazaj zadnje dni aprila. Če bi bili obe popolnoma uspešni, bi z vrha 8167 metrov visokega Daulagirija **Davo Karničar** kot prvi človek na svetu smučal, in sicer do baznega tabora, poleg tega bi slovenski plezalci na tej gori v severni steni preplezali eno do dve prvenstveni smeri, **Stane Klemenc**, »odprava enega«, pa bi bil prvi Slovenec, ki bi peš prišel na katera od obeh zemeljskih tečajev.

KADROVSKA ODPRAVA NA OSEMTISOČAK

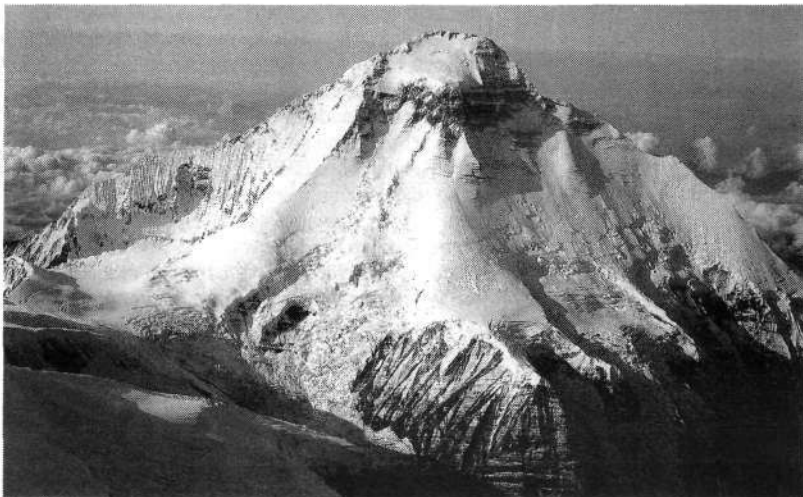
Komaj štiri dni pred odhodom velike slovenske himalajske odprave na pot je vodja ekspedicije **Tone Škarja** na tiskovni konferenci povedal, da mu je bilo še uro pred tem rečeno, da bi odprava prav lahko ostala doma, ker še ni denarno pokrita približno petina stroškov. Potem se je pokazalo, da je bilo pri velikih slovenskih odpravah redkokdaj drugače, vendar se je na koncu koncev vse uredilo tako, da je bilo prav. Financiranje sedanje odprave je bilo kljub vsemu nekoliko drugačno od dosedanjih, saj so morali alpinisti sami pri svojih sponzorjih in v svojih okoljih preskrbeti del denarja, kajti stroški za vsakega člana so znašali več kot 10.000 ameriških dolarjev, največji del pa je šel za takse nepalski državi, predvsem za plezanje na vrh, in za nosače.

Vodja odprave je **Tone Škarja** iz PD Kamnik, zdravnik

dr. Damijan Meško iz PD Ljubljana Matica. Njegova društvena kolega sta še **Viki Grošelj**, mož z desetimi osemtisočaki v žepu, ki bo, kot je dejal, skrbel za logistiko na gori ter poskušal svoje izkušnje, predvsem kar zadeva prilagajanje na nadmorsko višino, prenašati na mlajše kolege, in **Gregor Kresal**. Ljubljčanani so še **Tadej Golob** iz PD Železnica, **Tomaž Jakofčič** iz Akademskega PD in **Rafael Vodišek**, član Postaje GRS Ljubljana. Iz Dravograda je **Dušan Polenik**, sicer član PD Rašica, član PD Jezersko je **Davo Karničar**, **Miha Marenče** je iz PD Kranj, **Janko Meglič** pa iz PD Trzič. Najmlajša člana odprave sta 22-letna **Gregor Lačen** iz PD Črna na Koroškem in **Andrej Markovič** z PD Novo mesto. Iz Soškega PD iz Tolmina sta **Peter Mežnar** in **Blaž Stres**.

Le nekaj dni po prihodu v glavno mesto Nepala Katmandu se je slovenska odprava, ena od najštevilnejših zadnjih let na svetu, odpravila proti vznožju gore. Pred alpinisti in 130 do 140 nosači, ki nosijo skoraj poldrugo tono opreme in hrane, je 12 dni hoje, ko bodo morali predvsem premagati dva nad 5300 metrov visoka gorska prelaza, ki sta zdaj še na debelo zasnežena, to pa je za tako število ter različno pripravljeno in opremljeno kolono kar tvegan podvig. Bazni tabor bodo postavili na nadmorski višini 4700 metrov pod severno steno gore, od tod pa bodo nekateri poskušali po severovzhodnem grebenu priti na vrh 8167 metrov visokega himalajskega orjaka.

Nekateri, nemara Meglič, Golob, Lačen, Polenik, Markovič, ki je zdaj skoraj zanesljivo najuspešnejši in najboljši slovenski ledni plezalec, Marenče ali Kresal, lahko pa tudi kdo drug, bodo v severni steni poskusili potegniti kakšno prvenstveno smer; kot so načrtovali pred odhodom, naj bi se novosti lotili po eni ali dveh

Dhaulagiri, mogočna himalajska gora, ki je popolnoma obsedla Staneta Belaka-Šraufa.

Številna slovenska alpinistična odprava na Daulagiri

smereh. Njihovo delo na gori bo predvidoma od 25. aprila do 25. maja.

NAČRTI DAVORINA KARNIČARJA

Ta čas bo Davo Karničar storil vse, da bi z vso smučarsko opremo po normalni smeri priplezal na vrh gore, pri čemer mu bo kolikor bo le mogoče pomagal Viki Grošelj. Če bo vzpon uspel, bo Grošelj tudi posnel velik del Karničarjevega smučanja proti baznemu taboru.

Pri delu na gori Slovencem ne bodo pomagali Šerpe. Poleg nosačev bodo namreč z njimi šli do baznega tabora le štirje Šerpe, in sicer sirdar, kuhar in dva njegova pomočnika, poleg njih pa bo z odpravo tudi obvezni zvezni oficir. Ničeh od njih ne bo sodeloval pri delu na gori.

Kot je pred odhodom iz Ljubljane povedal vodja odprave, bo verjetno najbolj obremenjeni član odprave ekspedicijski zdravnik dr. Meško, ki bo imel najmanj 14 dni na skrbi poleg skoraj 150 udeležencev odprave še domačine ob poti, ki so velik del zdravstveno še vedno navezani izključno na takšne potujoče zdravnike.

Odprava je odlično pripravljena in opremljena, to pot nemara prvič izključno z vrhunskimi slovenskimi izdelki. Predvsem sta bili omenjeni tvrdki Dumo z Iga pri Ljubljani, ki je izdelala oblačila za izjemno nizke temperature, in Vrh iz Tržiča, ki je prav tako razvila oblačila za ekstremne pogoje in torej za vrhunske dosežke. Obe podjetji sta odpravi prodali svoje izdelke z izrednimi pusti.

Generalnega pokrovitelja odprava do odhoda še ni imela, je pa bila prav zadovoljna s prispevki vsakršnih donatorjev, tudi s kupci posebnih razglednic, ki si za 1000 tolarjev lahko tudi še zdaj zagotovijo od vseh članov odprave podpisane in izpod Dhaulagirija poslana himalajske pozdrave.

Odprava na severno stran Dhaulagirija ima predvsem ta namen, da na kolikor je le mogoče varen način prenese znanje in izkušnje na mlajšo perspektivno generacijo slovenskih alpinistov, ki so se doslej izkazali z ekstremnimi vzponi v Alpah in drugod; Dhaulagiri jim bo zaradi primerne organizacije in zaledja nudil razmeroma varno seznanjanje s himalajskimi osemtisočaki, najzahtevnejšim področjem alpinizma, in s Himalajo nasploh, ki je, o čemer ni nobenega dvoma, najbolj tvegano pogorje na svetu.

Navsezadnje je vse pozornosti vredno tudi še eno dejanje, ki se ga nameravajo pred odhodom izpod gore

lotiti slovenski alpinisti. Očistili bodo zanemarjeno območje baznega tabora in tako prispevali k bolj čisti Himalaji in k dvigu ekološke zavesti pri domačinih, seveda pa bodo morali normalno plačati nosače, ki bodo odpadke odnesli v dolino.

PRVI SLOVENEK POD OSEMTISOČAKOM

Davo Karničar, ki se je na svoj sedanjih himalajski podvig to zimo odlično pripravil v domačih in drugih Alpah in je ta čas vnovič preizkusil vso smučarsko opremo, bo na Dhaulagiriju poskusil to, kar ni doslej uspelo še nikomur: smučati čisto z vrha, in sicer samo s smučarsko opremo, brez kakršnegakoli navezovanja in pomoči ce-

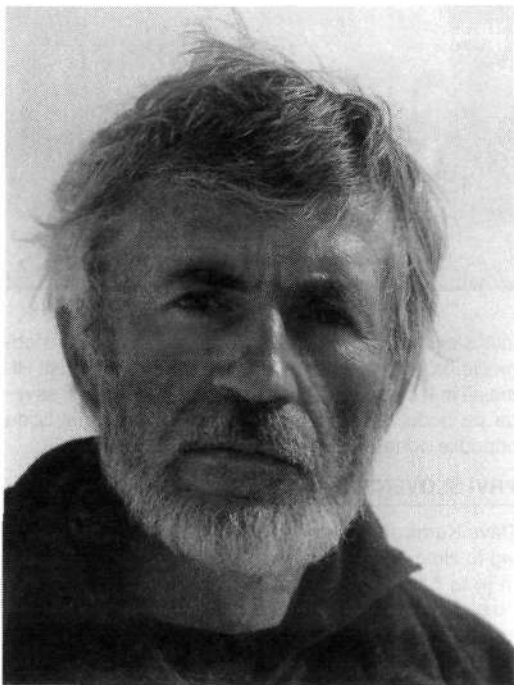

Reklamna razglednica: severni del zemeljske krogle in spodaj smučarji, ki s sanmi za seboj napredujejo proti najsevernejši točki našega planeta.

pina. To naj bi bila njegova zadnja preizkušnja pred smučanjem z vrha sveta, z Mount Everesta, letošnjo jesen.

Vendar je ta Karničarjev podvig že nekaj časa na nitki. »Odprava na Everest bo velik del odvisna od mojega uspeha na Dhaulagiriju,« nam je dejal pred odhodom. »Če mi bo smučanje z Dhaulagirija uspelo, se bom jeseni nemara lotil Everesta, kar je slejkoprej moj cilj. Za tak cilj je pač treba imeti potrpljenje – in seveda denar, ki ga zdaj še nimam. Če se bom le odločil, da na Everest v kratkem grem, in v Sloveniji ne bom mogel zbrati dovolj denarja, bom zanj prosil katerega od sosedov...«

Sicer pa je Dhaulagiri prvi himalajski osemtisočak, po pobočjih katerega je plezal kateri od slovenskih alpinistov. Že leta 1954 je bil namreč član argentinske himalajske odprave **Dinko Bertonec** iz Bariloč, povojni slo-

Stane Klemenc, prvi Slovenec, ki gre peš na zemeljski tečaj

venski begunec iz Slovenije, ki je po vrnitvi s te odprave o svojem plezanju napisal knjigo. Čeprav takšna literatura tista leta pri nas ni bila splošno dostopna, je do Bertonclove knjige vendarle prišel **Stane Belak-Šrauf**, ki ga je tedaj ta gora popolnoma obsedla. Nanjo je organiziral in vodil več odprav, nekateri člani so tudi prišli na vrh, Belaku pa to ni nikoli uspelo. Predvsem plezanje po južni steni gore, ki se ga je lotila ena od njegovih odprav, je bila himalajska pustolovščina, o kateri se v alpinističnih krogih še zdaj pogovarjajo.

SLOVENECE GRE PEŠ NA SEVERNI TEČAJ

Isti dan, ko je petnajsterica odpotovala v Katmandu, se je Stane Klemenc sam odpravil v Moskvo in naslednji dan preko Hatange v Sibiriji do ruske polarne postaje na ledeni plošči v Arktičnem oceanu. Tam naj bi se prvič srečal še s približno deseterico enakih pustolovcev, kot je sam, tam naj bi si vsak od njih sposodil sani, na katere bo naložil okoli 40 kilogramov hrane in opreme za približno enotedenski pohod, poleg tega pa še šotor, ki bo ta teden za deseterico mrzla sobica za prenočevanje. Povprečna temperatura na Arktiki je zdaj 28 stopinj pod ničlo, »kar pomeni 40 stopinj pod ničlo, če bomo imeli smolo, in minus 20 stopinj, če bomo imeli srečo«, kot je pred odhodom dejal Stane Klemenc.

Kot je povedal Klemenc pred odhodom na mrzlo pot, naj bi ruski polarni raziskovalci na svoji polarni postaji, ki jo premikajo, kot se premika led na tej arktični plošči, na čimbolj ravnem delu pripravili improvizirano letališče, na katerem bo lahko pristalo letalo, kajti tam že nekaj let aprila in maja, ko so vremenske razmere naj-

primernejše, pristajajo velika letala s turisti z vsega sveta, ki si lahko za kakšnih 10.000 mark privoščijo kratko bivanje na Severnem tečaju, kjer popijejo kozarec šampanjca, se v uri ali kaj sprehodijo okoli najsevernejše točke našega planeta, da so ta čas v vseh časovnih pasovih, kolikor jih je na Zemlji, nato pa jih pobere helikopter in jih odpelje do polarne postaje, od koder se z letalom vrnejo v Moskvo in domov.

Stane Klemenc se bo od tod na smučeh odpravil kakšnih 100 do 150 kilometrov proti severu in proti Severnemu tečaju. Organizator tega potovanja je Francoz **Bernard Buigues**, med udeleženci pa bo, kot je dejal, nekaj izkušenih polarnih raziskovalcev in popotnikov, med katerimi bo nedvomno najbolj znan Norvežan **Borge Ousland**, mož, ki je lani prav tedaj, ko je bil Klemenc skupaj z Vikijem Grošljem, Rafkom Vodiškom in **Stipetom Božičem** na najvišjem vrhu Antarktike, na Mount Vinsonu, kot prvi na svetu sam preko Južnega tečaja prečil Antarktiko. Po Klemenčevih informacijah, ki jih je imel pred odhodom, naj bi bil s skupino tudi **Viktor Bojarski**, član mednarodne odprave, ki je leta 1990 v sedmih mesecih prečila Antarktiko po najdaljši, 3500 kilometrov dolgi različici.

NEVARNA ARKTIKA

Klemenčev podvig je najverjetneje prvi slovenski poskus pohoda na katerega od zemeljskih tečajev, saj še noben Slovenec doslej ni bil peš na zemeljskem polu. Izkušenj z dolgotrajnih pohodov po ledenih in zasneženih prostranstvih ima ta slovenski alpinist dovolj; dobil jih je predvsem na svojih odpravah na Grenlandiji, Alaski in na lanski odpravi na najvišjo goro Antarktike. Sicer pa je bil doslej med drugim na alpinističnih odpravah na Makalu, Mount Everest in Kavkaz ter celo vodja odprav na Fitz Roy in Cerro Torre v Patagoniji, na Aconcagua v Južni Ameriki, na Mont Kango in Kilimandžaro, na McKinley na Alaski in na Carstenz Pyramido v Avstraloziji. Je tisti Slovenec, ki ima »v žepu« najvišje vrhove vseh celin razen Azije – na Everest mu ni uspelo prilezati in ga ta gora ne zanima več.

Čeprav je Arktika navidez podobna Antarktiki, je popolnoma drugačna od nje. Za razliko od Antarktike, ki je celina s trdnimi tlemi »pod nogami« in z dobrim snegom, je Arktika 14 milijonov kvadratnih kilometrov velika plavajoča ledena plošča, pod katero je pod zemeljskim tečajem skoraj 4000 metrov globoko morje. Plošča in z njo zemeljski tečaj se premikata. Poleti se arktična ledena plošča predvsem ob robovih topi, lomi in poka, jeseni pa spet zamrzne. Zaradi nemirnega arktičnega oceana se ledene plošče kopičijo druga na drugo, led se zaradi večje prostornine, ki jo ima od vode, naguba navzgor in zaradi tega plošča ni gladka, kot je, na primer, površina zaledenelega jezera, ampak polna tudi do 30 metrov visokih ledenih ovir in med njimi zamrznjenih kanalov, ki naj bi bili ledeni tudi še ta čas, ko bo preko njih šla kolona polarnih osvajalcev in med njimi tudi prvi tak slovenski pohodnik.

Arktika je tudi glede podnebja drugačna od Antarktike, ki ima v notranjosti klimo z malo padavin in s suhim mrazom, takšno podnebje pa je neprimerno laže pre-

našati kot vlažno v severnem polarnem krogu, okoli katerega je vsaj nekaj mesecev na leto veliko oceanske vode.

Naposled je Arktika nevarna še zaradi severnih medvedov, ki so napadli ali celo raztrgali že marsikaterega arktičnega osvajačca. Zato imajo odprave na Severni

tečaj poleg vsega drugega nujno potrebnega s seboj tudi orožje, s katerim se branijo pred lačnimi in nevarnimi belimi kožuharji.

Tako pohodnik na Severni tečaj kot plezalci na Daulagiri bodo seveda podrobno o svojih podvigih in uspehih pripovedovali tudi bralcem Planinskega vestnika.

PRVO ZIMSKO PREČENJE SLOVENSКИH ALP – V DOBRODELNE NAMENE

POZIMI OD TOLMINA DO MARIBORA

URBAN GOLOB

Podvig je načrtoval izredno previdno: slovenske Alpe naj bi od Tolmina do Maribora pozimi prečil v 16 do 23 dneh, pač odvisno od vremena in snežnih razmer. Po zračni razdalji naj bi ta čas premagal več kot 300 kilometrov poti in opravil več kot 10.000 višinskih metrov vzponov. Od Tolmina čez Julijske Alpe, Karavanke, Kamniško-Savinjske Alpe in Pohorje do Maribora Urban Golob ne bi odšel zato, da bi postavil kakršenkoli rekord, ampak da bi s tem svojim alpinističnim dejanjem na simbolni ravni spodbujal zdravnike in zdravstveno osebje v prizadevanji za ozdravitev smrtno bolnih; s tem svojim zgledom naj bi jim dajal spodbude, da bi bili močnejši od boleznih, ki jo bodo premagali. S tem dejanjem, ki ga je letošnjega marca opravil v 13 dneh, je želel opozoriti na sklad za pomoč otrokom z rakom in krvnimi boleznimi, v katerega naj bi solidarnostno in dobrodelno prispevali ljudje dobrega srca.

Urban Golob je pri devetih letih starosti zbolel za rakom na mehkem nebu v ustih. Čeprav je bil po operacijah, kemoterapijah in obsevanjih precej izčrpan, je na pobudo staršev nadaljeval hojo v hribe, da bi ohranil vsaj minimalno kondicijo. Še med zdravljenjem na hematološkem oddelku pediatrične klinike v Ljubljani je preplezal nekaj smeri, tudi Slovensko smer v Severni steni Triglava, komaj leto dni po zadnji operaciji prišel na vrh Mont Blanca in se nato resneje začel ukvarjati z alpinizmom.

Po končani srednji glasbeni šoli se je vpisal na oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani, med študijem glasbe in geografije pa je pisal za različne časopise in revije in igral, kar dela še zdaj. In plezal, seveda, saj je doslej opravil več kot 600 alpinističnih vzponov, tudi v Avstriji, Švici in Kanadi.

27-letni Golob je zdaj svobodni novinar, z letošnjim zimskim prečanjem slovenskih Alp, kar doslej še ni uspelo nikomur, pa je hotel opozoriti na sklad za izboljšanje kakovosti zdravljenja in življenja otrok z rakom in krvnimi boleznimi, ki deluje od leta 1988, od tedaj, ko je znani dobrotnik Ivan Kramberger na hematološki oddelku prinesel prvo večjo vsoto denarja, 10.000 nemških mark, s čimer so zdravstveni delavci kupili infuzijsko črpalko za nadvse natančno odmerjanje nevarnih zdravil. Žiro račun tega sklada je 50101-678-44915, Vrazov trg 1, Ljubljana.

Cez Hribarice

Foto: Janez Golob

O svojem izjemnem podvigu, prvem zimskem prečanju slovenskih Alp, je Urban Golob za Planinski vestnik napisal pričujočo reportažo. (Op. ur.)

Na Tolminskih Ravneh, od koder se bom jutri čez slovenske Alpe odpravil proti Mariboru, me namesto zime in snežne odeje pričaka pomlad. Sicer ni kdo ve kako toplo, a vendar že cvetijo trobentice in telohi. In čeprav smo sredi februarja – kje je ostala zima? Samo preselila se je v zgornje nadstropje in me čaka nad planino Razor. Jutri, po eni uri hoje, takrat, ko se bo zdanilo, bi moral stopiti na prvi sneg.

Pred skoraj tremi leti smo s prijatelji odšli v Karakorum, na osemtisočak Gašerbrum 1, da bi smučali z njegovega vrha. Fantje so plezali po gori in na koncu tudi smučali z najvišje točke, sam pa sem ves ta čas ležal in se

Zimski Julijci zvečer

Foto: Urban Golob

del v baznem taboru. Še na dostopnem maršu mi je velika skala stisnila nogo, tako da se je zaradi suma na počen gleženj in natrgane kite zame odprava končala, še preden se je pravzaprav začelo. V petih tednih prisilnega počitka na ledeniku v osrčju Karakoruma je bilo ogromno časa za premišljevanje o tem in onem. Ena izmed misli, s katero sem se tedaj največ ukvarjal, je bila, kaj originalnega bi se dalo še narediti v gorah, ki niso tako oddaljene in drage kot je Himalaja. Lepo bi bilo, da bi se našlo kaj takega celo v Sloveniji. Nekega dne se mi je posvetilo: zimsko prečenje slovenskih Alp! Treba je bilo le še najti dve skrajni točki tega potovanja, katerih iskanje ni trajalo dolgo: začetek v Tolminu in konec v Mariboru.

TEŽAVE PRVIH DNI

Že prvi dan prečenja je ena od najdaljših etap. Z očetom, ki me bo spremljal na poti čez Julijce, bi rada prišla s Tolminskih Raven čez Škrbino in Komno do Triglavskih jezer. Na primorski strani gre kot po maslu. Sneg je trd, piha ne preveč in tudi temperatura je ugodna. Medtem ko napredujeva proti Škrbini, kjer se bova prvič srečala s televizijsko ekipo, ki snema vso mojo pot čez hribe, pa imam še preizkus telefonskih zvez z Ljubljano. Ob pol desetih moram poklicati na Val 202 in se oglasiti v program. Sijajno! Vse deluje, kot je treba, nekaj povem v telefon in se počutim kot pravi operater mobilne telefonije.

Malo pod Škrbino pa se začnejo prve manjše težave. Pokvari se mi torbica za fotoaparatus, ki ga v do konca napolnjen nahrbtnik ne morem več spraviti. Tako se ta »škafca« ziba okoli vratu in lastniku sem ter tja rahlo nacenja živce.

Okoli Komne se pojavi naslednji problem, ki ga bo treba pazljivo reševati. Ne samo toplo, celo vroče in zato hlo je in švicam kot za stavo. Dehidracija je tista težava, ki je v takšnem vremenu lahko usodna za celotno pot.

Naslednja težava, ki jo je treba rešiti, so dolge dnevne etape, ki sicer pomenijo manj dni hoje na prečenju, vendar pa je zato vsak dan toliko bolj naporen. Taktika,

ki sem si jo izbral že pred začetkom, je preprosta: vstajati zgodaj in čimprej končati dnevno etapo, da bi se že v preostanku dneva in ponoči dovolj spočil in bi z enakim – ne prehitrim – tempom zdržal do konca poti.

Tako je bil že prvi dan dovolj dolg in naporen. Z očetom sva hodila in smučala 12 ur in naredila 1800 višinskih metrov. Ampak to je šele začetek in pred nama so še skoraj vsa prostranstva Julijskih Alp, da o vseh gorah do Štajerske sploh ne govorim.

Visoko v Julijcih je še prava zima in kraljujejo vetrovi. Prvič naju ti pozdravijo na Hribaricah, kar pa ni nič v primerjavi s tistim, kar doživiva malo pod Planiko. Hodi va po gnilem snegu, globokem kakega pol metra, in čeprav sva na smučeh, se nama ugreza do kolen, veter pa piha v takšnih sunkih, da me nekajkrat skoraj položi na tla. Pozno popoldne se na Kalvariji pod Kredarico še zadnjič tisti dan boriva z vetrom, ki piha tudi do 140 kilometrov na uro.

Jutri je na vrsti vzpon na Triglav, na srečo brez 18 kilogramov težkega nahrbtnika, ki me tako tišči navzdol, hkrati pa daje velik upor tako močnemu vetru, da me včasih kar premika.

NAJTEŽJI DEL PREČENJA

Še malo in bom na vrhu Triglava. **Silvo Karo**, ki snema prečenje Alp na tistih delih poti, ki so bolj zahtevni, se sprehaja levo in desno in kljub še vedno zelo močnemu vetru neutrudno snema. Kmalu smo na vrhu vsi in počasi se je treba odpraviti navzdol. Danes se moram prisnučati v Krmo, zajahati kolo in se po dolini Radovne odpeljati v Žirovnico.

Ko sem načrtoval prečenje, sem sicer mislil, da bo tudi po dolinah sneg in da bom vso pot prehodil na smučeh ali peš. Pa je narava hotela drugače in v dolinah ni bilo snega niti za vzorec. Da bi se na teh delih poti vozil z avtomobilom, nisem niti pomislil, da bi štorkljal v turnih čevljih in obremenjeval kolke ter kolena več kot je potrebno, pa mi tudi ni dišalo. Tako se je kolo izkazalo kot idealna rešitev. Premikal se bom s svojo močjo in hranil sklepne hrustance za kakšno kasnejšo naporno turo.

Toda današnje smučanje v Krmo je na robu obupa.

Zgoraj še gre, ko pa se spustim s Pleše, kjer sem se srečal z gorskimi vodami Slovenske vojske, se udiram skozi moker sneg čisto do šodra. Zato smučič veselo cvilijo in škrtajo po tej podlagi, sam pa se z velikim nadržnikom in še z večjo težavo pobiram enkrat z nosu, drugič z riti. Končno sem le pri kolesu in jabolčnem zavitku, ki mi ju je v Krmo pripeljala enočlanska podporná ekipa – lastna mama.

Vožnja do Radovne mine kot bi mignil in pred menoj je pravzaprav najtežji del prečenja slovenskih gorá: Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe, kjer so etape še vedno tako dolge, še večje pa so višinske razlike, ki jih je v posameznih dneh potrebno premagati. Jutri, četrty dan prečenja, me namesto jutranje kavice čaka 1600 višinskih metrov do vrha Stola in nato še smučarja do Ljubelja. Toda vreme je lepo in vremenarja na Kredarici sta obljubila še nekaj dni brez sprememb. Ko bi vsaj držalo do vrha Grintovca...

In tudi je! Včeraj je bila na vrsti najdaljša etapa. Vzpon z Ljubelja na Hajnževo sedlo in čez severno steno na Velik vrh v grebenu Košute ter po grebenu do Kladiva, smučanje do Tegoške planine in naprej do Dolgih njiv. Na tem kosu poti sta me spremljala **Marjan Gros**, gorski reševalec iz Tržiča in, zaradi toplega vremena, stara znanka – žejá. Na Dolgih njivah se je Marjan poslovil, mene pa je čakal še vzpon na Plešivec in spust proti Jezerskemu. Težava je bila samo v tem, da se mi je zaradi pozne ure zelo mudilo, poti na Plešivec in gozdov nad Jezerskim pa nisem poznal prav dobro. Toda konec dober – vse dobro in po trinajstih urah hoje, plezanja, smučanja in kolesarjenja sem se ob pol osmih zvečer znašel na Jezerskem.

Takoj za najdaljšo etapo pa je danes, šesti dan moje poti, na vrsti tehnično najzahtevnejša: z Jezerskega na Zgornje ravni in čez severno steno Grintovca na njegov vrh, potem pa uživaško smučanje do kočé na Kokrskem sedlu. **Drejc, Davo** in **Tone Karničar**, ki mi danes delajo družbo, se odločijo za plezalno smer Fritsch-Lindenbach, v kateri so zelo dobre razmere. Na vstopu v smer se nam spet priključi Silvo, ki seveda spet snema in vsi skupaj v dobri uri preplezamo 400 metrov visoko in od 55 do 70 stopinj strmo steno. Gre nam celo tako dobro, da se razen na enem mestu sploh ne navežemo na vrv. Tudi današnji dan je brez oblaka, celo piha ne in Drejc mi reče: »Hvala, da si nas spravil ven, da še mi malo uživamo!«

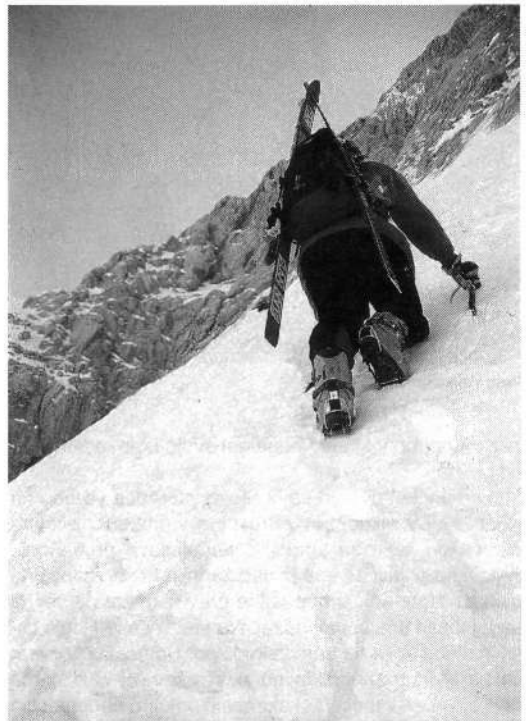
VELIK ODMEV HUMANITARNE AKCIJE

Z očetom, ki se mi je spet pridružil, stojiva na robu Turškega žleba. Že pogled po njem navzdol pove vse: sneg je izredno trd, celo leden. Toda Karničarji so mi včeraj nabrusili robnike na smučeh in vse skupaj naj bi torej šlo. Prvih nekaj zavojev samo potrdi moje slutnje: če kje, gre tukaj zares. Ogromen nahrbtnik se tega očitno zaveda in še z večjim užitkom jezdi moje rame. Težje in bolj nevarno je, kot sem mislil.

Včeraj je bila nedelja in preživel sem jo, kot se za takšen dan spodobi – počival sem. Sedem dni sem potreboval do Logarske doline in dan počitka sem si resnično zaslužil. Danes pa je ponedeljek. Takšen cagav, siv,

deževen in neprijazen, kot je sploh večina ponedeljkov. Z očetom grizeva kolena v gozdne strmine Raduhe in kljub škrebljanju dežja sem zelo zadovoljen. Jasno mi je, da bom – če ne bom imel kakšne večje smole – prišel do konca poti, v Maribor. Zadovoljen sem tudi zato, ker ima prečenje, ki je pravzaprav humanitarna akcija, velik odmev v javnosti. A kljub temu mi je iz Logarske doline ostal grenak priokus.

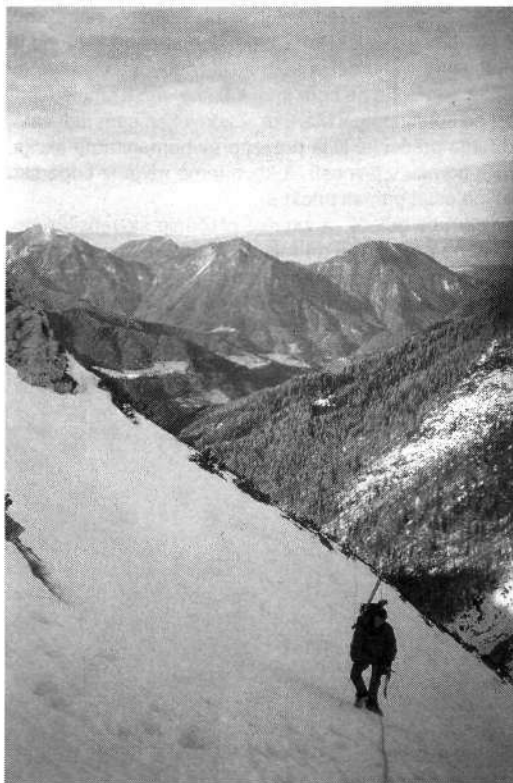
Ko sem se odločil za zimsko prečenje slovenskih Alp, mi je namreč prišlo na misel, da bi z ustreznim pokrivanjem medijev ta podvig lahko postal odmevna humanitarna akcija. Kot nekdanji pacient Hematoonkološkega oddelka na Pediatrični kliniki v Ljubljani se mi ni bilo težko odločiti, da bi s prečenjem lahko opozoril na Sklad za pomoč otrokom z rakom in krvnimi boleznimi

V severni steni Grintovca – smer Fritsch-Lindenbach

in na otroke, ki so zboleli za to boleznijo in ki jim omenjeni Sklad pomaga. A tako velikega odziva medijev in še posebno pri poslušalcih, bralcih in gledalcih nisem pričakoval. Povsod na poti so me podpirali. Ljudje, tudi preprosti kmetje, pri katerih sem spal in jedel, niso hoteli plačila, ker so na takšen način želeli pomagati meni in s tem bolnim otrokom. Izjema se je zgodila le v hotelu Plesnik v Logarski dolini. Tam so bili na to uho popolnoma gluhi in so mi pošteno zaračunali.

Deset dni takšnega in drugačnega premikanja po naših hribih je že za menoj in pred mano je samo še Pohorje. Ker je cesta na Kope popolnoma kopna, sklenem, da se bom do smučišča pripeljal s kolesom; skupaj z očetom, ki se je odločil, da me bo spremljal do konca poti,

Proti Velikemu vrhu v Košuti

Foto: Marjan Gros

in z menoj bo v klanec poganjal svoje kolo tudi bratranec Miha.

Malo manj kot dve uri se iz Slovenj Gradca vozimo na Kope, kjer v mrzlem in vetrovnem vremenu z očetom zamenjava kolo za smuči in nadaljujemo proti Rogli. Kmalu se pojavi še ena izmed zadnjih težav. Lepilo na psih za turne smuči popusti in prav tako kot naprej mi sedaj drsijo smuči tudi nazaj. Na srečo pa je Rogla blizu in slaba volja ne traja zelo dolgo. Po naključju zvem še za kočo mariborskih gorskih reševalcev, ki nama dovolijo spati v njej. Vsekakor zelo prijetno nadomestilo za bivač pod smrekami, ki sem ga načrtoval za današnjo noč.

SNEGA SAMO ZA NEKAJ ZAVOJEV

Samo še nekaj ovinkov in na Arehu bova. Toda tistih nekaj ovinkov se vleče v nedogled, kot že ves današnji sicer predzadnji dan moje poti. Snega že zmanjkuje in smuči je bilo med posameznimi večjimi in manjšimi zaplatami snega neprestano potrebno pritrdjevati in jih snemati s čevljev. »Današnjih trideset kilometrov se si nikoli ne bo končalo – ali kaj?« Že kar naglas sitnarim. Ker psi za smuči niso več uporabni, sem si smuči namazal z mažo za smučarski tek, tako da je zadnji blag vzpon pred Arehom vsaj malo znosen.

Dvanajst dni po 8 do 13 ur vsakodnevnih hoje, plezanja, smučanja in kolesarjenja je pač naredilo svoje. Fizično sicer še nisem zelo utrujen, vendar pa zadnje dni že zgodaj popoldne postajam zelo zaspan. Ampak nič za to! Jutri me čaka samo še sestop in cilj na Snežnem stadionu pod Pohorjem.

Do konca prečenja slovenskih Alp je samo še zadnja strmina na smučišču, kjer pozimi navadno tekmujejo smučarke za Zlato lisico. Letos te prireditve ni bilo zaradi pomanjkanja snega in tudi danes ni nič bolje. Snega je samo za nekaj zavojev, do tja pa bo potrebno prinesiti smuči na ramah. Z očetom si privoščiva zadnji počitek, preden se na vrhu strmine pokaževa prijateljem, ki so naju prišli počakati na konec poti.

Čas je za zadnjo statistiko in iz beležke izračunam: Prehobil sem več kot 300 kilometrov zračne razdalje poti, premagal 16.545 metrov vzpona in za to porabil 13 dni oziroma 108 ur efektivne hoje. Koliko sem shujšal? To bom zvedel šele doma. Vendar glede na to, da domače dobro poznam, si mislim, da so mi prinesli kaj dobrega za pod zob že v Maribor. Tehnica doma torej ne bo pokazala prave teže ob koncu poti. Pa kaj! Glavno, da je poln želodec. Kot pravijo: Lakota je hujša od domotožja.

Zdaj pa je že čas, da vstanem in čez nekaj minut po trinajstih dneh sklenem dolgo pot po slovenskih gorah. Naj mi samo še kdo reče, da je Slovenija majhna!

Urban Golob ima pripravljeno tudi predavanje z diapozitivi o svojem prečanju slovenskih Alp. Vse, ki bi jih zanimala organizacija takšnega predavanja, ga lahko pokličejo na telefon 061/1265-181 ali pišejo na naslov: Urban Golob, Langusova 23, 1000 Ljubljana.

Banff po Banffu

V Kulturni dom v Mengšu je znani slovenski alpinist **Silvo Karo** pripeljal največji festival gornjskih filmov na svetu, tistega iz kanadskega Banffa, kjer je bil lansko jesen član strokovne žirije. Na dveh večerih, 22. in 23. aprila, so gledalci videli deset najboljših in nagrajenih filmov s kanadskega festivala z 22-letno tradicijo, šest ur izjemnih gorskih doživetij »iz druge roke«, ki pripovedujejo o vrhun-

skih alpinističnih podvigih, varovanju (predvsem gorskega) okolja, etnologiji v gorskem svetu in gorski kulturi. Med drugim so slovenski gledalci videli tudi film o nenavadnem podvigu Šveda **Görana Krop-pa**, dobrega znanca slovenskih alpinistov, ki se je iz Stockholma odpravil na Mount Everest s kolesom, šest mesecev kolesaril do Nepala, splezal na najvišjo točko našega planeta in se potem z dekletom s kolesom vrnil domov. Njegov podvig je trajal eno leto. – O Banffu po Banffu bomo še poročali.

K NESREČI SLOVENSКИH GORSKIH REŠEVALCEV NAD OKREŠLJEM 10. JUNIJA 1997

RES SAMO SPLET NESREČNIH OKOLIŠČIN?

MARJAN KERŠIČ – BELAČ

Sedem mesecev je trajalo, da sem končno dočkal letošnjo drugo, februarso številko Planinskega vestnika in v njem pod nadnaslovom »Vnovična analiza hude nesreče v Turski gori lansko pozno pomlad« članek pod naslovom »Krivci: splet okoliščin in človek«.

Tako torej!

Čeprav do danes planinska javnost, ki šteje skorajda 100.000 organiziranih planincev, kljub sedem mesecev trajajočim preiskavam Ministrstva za notranje zadeve s predstavništvom celjskega območja, ki je te preiskave vodilo, teh zaključkov še ni videla, niti brala, se bo verjetno morala zadovoljiti kar z razlagami, ki jih v tem članku v Planinskem vestniku navaja načelnik Gorske reševalne službe za Slovenijo **Danilo Škerbinek**. Njegova izvajanja so bila, kot je razvidno iz članka, izgovorjena letošnjega 15. januarja v prostorih Planinske zveze Slovenije novinarjem, tej tiskovni konferenci pa sta prisostvovala tudi namestnik načelnika **Janez Brojan** iz GRS Mojstrana in bivši načelnik Podkomisije za letalsko reševanje pri GRS **Drago Kupnik**. Pogovor je trajal poldrugeto uro in je »razkrival podrobnosti o domnevni, vendar zelo verjetni vzrokih nesreče ter odgovarjal na deloma prav neprijetna vprašanja novinarjev in na neugodna vprašanja enega od začetnikov letalskega gorskega reševanja pri nas, nekdanjega nadsvet aktivnega gorskega reševalca **Emila Herleca** iz Kranja, ki se nikakor ne more sprijazniti z uradnimi razlagami o vzrokih za to tragedijo v slovenskih gorah«.

Ne bom ponavljal vsega razloženega iz tega članka, a človek se zgrozi ob delu besedila, da »so na kup padle vse 'malenkostne' nepravilnosti, ki so jih tam zakrivil ljudje«. Škerbinek med drugim razlaga, da »je vzrok za to nesrečo po oceni GRS splet okoliščin, samovolje pri izbiri neustrezne lokacije novega sidrišča, njegova neprimerna izvedba, nepravilno stojišče enega od reševalcev, predolga varovalna vrstica ter preveč reševalcev na majhnem delovišču, kar pomeni, da gre za subjektivno in ne objektivno krivdo za nesrečo«.

V nadaljevanju je govor o »moralni soodgovornosti za nesrečo« in o pojavljanju »govoric, da je Škerbinek moralno soodgovoren za nesrečo in bi zato moral odstopiti s funkcije načelnika«, tu pa Škerbinek trdi, da je »svoj odstop ponudil dvakrat v šestih mesecih«, Komisija GRS je »o ponujenem odstopu razpravljala in ocenila, da med nesrečo in načelnikom ni nikakršne povezave, zato svojo funkcijo nadaljuje«.

Tako torej postavlja te stvari o nesreči najvišji funkcionar, načelnik GRS Slovenije Danilo Škerbinek.

BESEDA IZKUŠENEGA GORNIKA

Leta 1935 sem s petnajstimi leti začel hoditi v hribe in se tega leta tudi vpisal v članstvo planinske organizaci-

je, v SPD. Z devetnajstimi leti sem že preplezal Nemško smer v Triglavski severni steni in Hornovo v Jalovcu. Leta vojne sem preстал v italijanskih zaporih in 19 mesecev v taborišču Gonars. Po osvoboditvi so me sprejeli v plezalsko družino takrat že znanih plezalcev **Borisa Režka** in **Vinka Modeca**. Že leta 1947 sem v Vratih opravil zvezni tečaj za inštruktorja alpinizma in GRS ter leta 1950 napisal in ilustriral prvo slovensko Plezalno tehniko. Leta 1960 sem se kot član 1. jugoslovanske odprave v Himalajo skupaj z **Antejem Mahkoto** in **Alešem Kunaverjem** povzpел na Trisul III (6200 m). Ker že od leta 1935 pišem svoje planinske dnevnikе, vem, da sem v svojem gorniškem življenju prehodil nekaj čez 1,2 milijona višinskih metrov vzponov in sestopov. Bil sem sedemkrat na Mont Blancu in 13-krat na Grossglocknerju, 18-krat sem peljal po deset žensk na pohodih Sto žensk na Triglav, na vrhu katerega sem bil 78-krat. V svojem 51-letnem članstvu v GRS sem s hribov znosil 26 smrtno ponesrečenih. Lahko bi še našteval: smučarski učitelj od leta 1954, opravil mednarodni tečaj IKAR v Bernini in v Lienških Dolomitih, v Švici tečaj za vodnika visokogorskega smučanja, na mednarodnem tekmovanju GRS leta 1958 pa z Alešem Kunaverjem v Davosu prabil zlat medaljo v reševanju z akia čolnom.

To navajam samo zato, da bi kdo ne podvomil, da o Gorski reševalni službi in garanju na reševalnih akcijah premalo vem.

V naših gorah sem vodil 26 republiških plezalnih, inštruktorskih in podobnih tečajev in seminarjev. Tudi Danilo Škerbinek je bil leta 1962 moj učenec na plezalnem tečaju v Vratih, zato lahko rečem, da so njegova stališča ob nesreči GRS nad Okrešljem druga katastrofa ob tisti, ki se je zgodila drugim in po njegovem mnenju on zanjo ni dolžan odgovarjati.

VRHUNSKO IZŠOLANI REŠEVALCI ŽIVLJENJ

Gorska reševalna služba je organizacija, ki naj skrbi za tiste planince, ki se jim v gorah zgodijo nesreče in zaidajo v težave, iz katerih se s svojo neizvežbanostjo, neznanjem ali ob telesnih poškodbah sami ne znajo ali ne morejo rešiti in se zato zatečejo po njeno pomoč. Planinci vedo, da se v tej organizaciji združujejo ljudje z zanesljivim znanjem vrhunskih plezalcev, vajenih najtežjih situacij, ki so šolani v dajanju prve pomoči ob poškodbah, obvladujejo vse vrste transporta in imajo v svojih vrstah tudi poklicne zdravnike. Ljudje se zatekajo po našo pomoč z absolutnim zaupanjem in prepričanjem, da smo sposobni delati stvari, ki skoraj mejijo na čudeže. Ljudje dobesedno verjamejo, da gorski reševalci niso sposobni ob posredovanju in nesreči zagrešiti niti najmanjše napake, najmanj pa takšno, ki bi lahko bila usodna celo za ponesrečenca.

To smo v moji 50-letni reševalski karieri učili na vseh 207

tečajih, plezalnih in reševalskih, in vedno znova poudarjali, da se ob zavestnem in premišljenem ukrepanju nič ne sme prepustiti naključju ali celo »spletu okoliščin«, o čemer govori poročilo o tej nesreči na Okrešlju.

Na vseh plezalnih, reševalnih, inštruktorskih in splošnih izobraževalnih tečajih, predvsem na tečajih o varstvu pred plazovi, smo vedno učili, naj bo naše ravnanje v gorah s polno zavestjo in odgovornostjo usmerjeno k najpomembnejšemu cilju: nesreča sme vedno prizadeti samo enega človeka, dva pa le ob povezanosti z varovalno vrvo v eno navezo, čeprav naj vrv spet služi enemu od osnovnih ciljev: če eden pade, zdrsne ali ga odnese plaz, naj ga drugi zaustavi, prestreže ali (pri plazu) z varnega mesta opazuje, da bo ob vsem dogajanju vsaj lahko posredoval pri iskanju zasutega ali v skrajnem primeru vsaj s točnim opisom nesreče (za poznejšo akcijo reševalcev) skrajšal čas iskanja, če je bila ob tem smrt neizbežna.

Vse te cilje mora izpolnjevati dejavnost Gorske reševalne službe pri vsaki še tako zahtevni akciji, pa naj se dogaja v še tako izpostavljenem stebru, ob še tako slabih vremenskih razmerah. Zato si ob vsaki akciji reševalci izberejo vodjo reševanja, njemu se morajo med akcijo podrežati vsi reševalci ne glede na naloge, podeljene posameznikom.

KATASTROFALNA NAPAKA

V primeru okrešelske nesreče je bilo na tistem območju zbranih okrog 50 ljudi iz številnih reševalnih postaj celotne Slovenije. Ne glede na to, da je tolikšno število ljudi nemogoče nadzorovati, je morala biti tam zbrana vsaj polovica ljudi v funkciji opazovalcev, ki je povzročala svojevrstno gnečo in onemogočala pregled nad posamezniki, ki so jim naloge za posamezna »delovišča« (kot to imenuje Škerbinek) določali preštevilni posamezniki iz postaj z najpestrejšo usposobljenostjo ali verjetno celo z enoletnim ali morda le nekajletnim stažem ter s pre malo izkušnjami. Kako je bilo sicer v tem primeru mogoče, da je bila za vajo izbrana lokacija z razmeroma najbolj krušljivim terenom v Turski gori (ki pa jo seveda najbolj poznajo le domačini – Kamničani ali Ljubljancani, ki smo tam največ plezali)?

Ob doktrini plezalne tehnike, da ob zdrsu ali padcu enega v navezi drugi varujoči prevzame nalogo, v največji možni meri preprečiti posledice tega padca, se je tu zgodila katastrofalna napaka: na enem mestu je bilo kar pet ljudi povezanih s plezalnimi vrvi v en sam skupen sistem, zaradi katerega je helikopter lahko z napačno vpetimi vponkami naenkrat dvignil pet ljudi in jih razmetal (ne vemo kako) po skalovju (poročali so, da približno 200 metrov nižje).

Prav je, da ob tej katastrofi razen imen mrtvih ne navedemo imen posameznikov, ki so za tak rezultat zagrešili kopico napak. Večino teh napak je pet ljudi plačalo z življenjem. Pet očetov dvanajstih otrok ni izgubilo svojih življenj na neki resni reševalni akciji, ko bi šlo za enako dragocena življenja ponesrečencev, *temveč na pari dokazovanja znanja vsega zaupanja vredne GRS*. Naj bo Komisija GRS sestavljena iz katerihžekoli

ljudi, se skupaj z načelnikom Škerbinekom ob tem zaključnem poročilu naši planinski (in drugi) javnosti ni zavedala svoje odgovornosti, ki bi se je rada na tako cenen, da ne rečem – z vso pravico – poniglavl način otresla.

STARA ZLATA PRAVILA ŠE VELJAJO

V 50 letih življenja s to organizacijo, z GRS, sem seveda doživel marsikaj, od podobne katastrofalne nesreče leta 1952 v Špiku, ko sem se poleg razprave **dr. Franceta Avčina** tudi sam oglasil v časopisu Polet, pa do mnogih drugih primerov (na primer ob nesreči v Jalovcu), ko sem se kot inštruktor alpinizma čutil dolžnega razčlenjevati in analizirati vse take in podobne posledice napačnega ravnanja odgovornih ali prizadetih ljudi. Podobno analizo sem do podrobnosti in z vso odgovornostjo opravil ob katastrofalnih napakah, zagrešenih pri množičnem izletu 49 udeležencev in samo šestih mladinskih vodnikov – poleg dveh starejših udeležencev-profesorjev – škofjeloške gimnazije leta 1977 na Breithorn v Centralnih Alpah, ko nihče od njih ni bil starejši od 24 let, najmlajši, ki je, nenavezan, na tistih ledenikih ostal za vedno, **Klemen Križaj**, pa ni imel niti 17 let... Takrat mi je objavo analize prepovedal takratni predsednik PZS.

V svojih analizah nesreč nisem nikoli želel koga spravljati pred sodišča ali pod giljotino, želel pa sem, da se ob spoznanjih, ki jih take analize prinesejo, takšne napake, ki lahko povzročijo tudi toliko smrti, kot jih je katastrofalna nesreča na Okrešlju, ne bi nikoli več ponovile, ljudje pa, ki imajo najvišje naslove in funkcije v organizaciji, kot je GRS, in ki tolikokrat nosijo odgovornost za naša in druga življenja, da bi premgli toliko časti in ponosa, da bi tudi odstopili.

Kaj bi bila dolžnost načelnika GRS Škerbineka po nesreči? Takoj bi moral sklicati posvet vseh reševalcev, ki jih stvari zanimajo, in sicer na samem Okrešlju, z vsemi vodji te katastrofalno zaključene vaje, s točno razlago poteka dogodkov, obhodom vseh ključnih mest in možnostjo pogovora s preživeli udeleženci vaje, ki bi imeli za to dovolj poguma. Iz celotnega poteka poznejših dogodkov je razvidno, da tega Komisija za GRS ni želela, očitno zato, da bi o podrobnostih dogodkov vedelo čimmanj ljudi in da se stvari čimprej pozabijo. Druge razlage za to ni.

V času tridesetletnega zavlavljanja celotne zadeve se mi je ob pogovorih z mnogimi ljudmi, predvsem reševalci, ki imajo 30-, 40-letni staž in ogromno izkušenj z reševanjem in vaj, nabrala kopica vprašanj.

Kako je mogoče, da so se posamezne skupine sporačumevale s posadko v helikopterju z rokami, z dviganjem in mahanjem rok, kar je lahko napačno razumljeno, in niso vsi imeli čelad z vgrajenimi radijskimi zvezami? Kako so bili ti znaki tako napačno razumljeni, da je prišlo do ruvanja klinov, puljenja skalnih blokov in podobnih usodnih dogodkov?

Kadarkoli sem na tečajih odločal o tem, kje naj izbirajo prostor za vaje, sem zagovarjal stališče, da gorskim reševalcem niso potrebne vaje za premagovanje strahu

pred globino, temveč naj bo vsa njihova skrb pri takih vajah skoncentrirana na vse druge za varnost pomembnejše reči.

MEJE RAZSODNOSTI IN ODGOVORNOSTI

Reševalne vaje GRS s sodelovanjem helikopterja naj bodo le, če so za takšno sodelovanje med reševalci v skalah in tistimi v helikopterju dani osnovni pogoji: mirno in ne divje vetrovno ozračje za varno pristajanje in izkrcavanje reševalcev in težke opreme ter primerno usposobljeno moštvo v skalah. Ko so odlično izvežbani reševalci-plezalci »ponesrečenca« oskrbeli ter ga položili v transportno vrečo ali na nosila, je vse odvisno samo še od človeka, ki zna vpeti in z navojno vponko zavarovati varen dvig »ponesrečenca« in spremljevalca; vse drugo od tu dalje opravita izvežban pilot in mehanik, ki »poškodovanega« in spremljevalca pripeljeta do bolnišnice.

V vrstah tistih, ki pripravljajo pravega ali namišljenega ponesrečenca, naj bodo seveda res samo za to usposobljeni in izvežbani reševalci z izkušnjami ter prekajeni z največjo mero odgovornosti in točnosti.

Meni je uspelo uresničiti enega od svetih naukov **Jože Čopa**, ki mi je dve leti po tistem, ko je s **Pavlo Jesihovo** preplezal »svoj« Centralni steber, na zaključku zveznega tečaja za inštruktorje alpinizma in GRS septembra 1947. leta zabil: »Glej, Belac, da boš ob

vsem, kar boš v teh naših gorah počel, vselej ravnal v mejah razsodnosti in odgovornosti, tako da ne boš umrl mlad, temveč boš dosegel starost, ko boš lahko vse svoje izkušnje vcepljal mladim, ki prihajajo za nami.« Žal ti mladi zdaj že vse vedo in, kot kaže, ne potrebujejo naših nasvetov.

Za konec teh ugotovitev ob okrešelski tragediji naj povem še svoje jasno spoznanje: helikopterska posadka za vse, kar se je zgodilo, od trenutka vpenjanja markantke – »ponesrečenke«, zdravnice, ki je igrala vlogo ponesrečenke, in njenega spremljevalca – reševalca pri tem ne zadeva nikakršna odgovornost. Pilot, ki se je zaradi napačnega vpenjanja na sidrišču, kar so zagrešili drugi ljudje, nenadoma znašel v smrtni nevarnosti ob nepričakovani obtežitvi še petih oseb in izpuljene skale, zasluži posebno priznanje, saj je s svojim prisebnim in večim ravnanjem helikopter obdržal v ravnotežju. Če ne bi ravnal tako, bi napake, zagrešene na sidrišču, zahtevale še štiri mrtve, ki so že bili v helikopterju in pod njim, saj bi se helikopter zanesljivo zrušil.

Ali bi bila tudi v tem primeru odgovornost odgovornih za odstop premajhna?

S tem se ob svojem petdesetletnem odgovornem delovanju v tej organizaciji, za katero sem leta 1948 izdelal osnutek našega znaka s planiko in rdečim križem, ki ga še zdaj nosimo gorski reševalci, v nobenem primeru ne morem strinjati.

KAKŠNE HRIBOVSKHE HLAČE NAJ SI OMISLIMO, TO JE ZDAJ POMEMBNO VPRAŠANJE

HLAČE PO ZADNJI IN PREDZADNJI MODI

»V sivi pradavnini...« – tako se pogosto začenejo najrazličnejše zgodbe in pripovedke. Takšne uvode navadno v sliki pospremiyo ilustracije dečkov s hlačami do kolen ali z nekakšnimi pumparicami, kakršne so njega dni in še vse do sedemdesetih let nosili tudi hribovci, ki so prisegli na loden: to naj bi bil za take namene najboljši material.

Dandanašnji se po gorah podi naokrog ljudstvo v pisanih hlačah, ki so na pogled prav zabavne in izjemno fotogenične. Vendar se pri gorniških hlačah niso spremenile samo barve. Medtem ko je bil njega dni soliden loden najpomembnejši material za vsakršne gorske hlače in ko se je širok model, ki je opletal okoli zadnjice in še nižje, razvil v ozke modne pumparice, obstajajo zdaj za različne namene tega športnega udejstvovanja različne, prav tem namenom ukrojene izvedbe iz različnih materialov.

Hribovske hlače izbiramo zdaj po različnih kriterijih:

- poletje: pohodništvo, visokogorske ture, trekingi, gorsko popotništvo, plezanje, treningi;
- zima: turno smučanje, visokogorske ture;
- trekingi, odprave.

Pravzaprav gre v vseh primerih za dolge hribovske hlače, ki so sešite iz elastičnih materialov. Zdaj je po materialih švicarskega proizvajalca Schoellerja verjetno največje povpraševanje.

KROJ NAREDI HLAČE

So hlače, katerih razkorak visi malone do kolen, ko se človek pripogne, mu zgoraj iz hlač pogleda pol zadnjice, pri dolgem in visokem koraku, kar je v gorah kar pogost pojav, pa se spodnji del hlačnice ustavi nad kolonom in ovira naslednji korak. To pomeni, da mora biti zadnji del hlač ukrojen precej višje kot sprednji. Hlače se morajo poleg tega dobro prilagati; nekatere imajo posebej ukrojen korak, kar se sicer pozna pri ceni, še bolj pa je to opazno pri udobni nošnji, saj so hlače kot ulite, dovoljujejo več svobode gibanja in izkazujejo najvišjo stopnjo krojaško tehničnega standarda.

Lepo izdelana in oblikovana kolena kažejo, da se izdelovalec dobro spozna na šport: v takih hlačah se človek laže pripogiba in se mu v kolenskem zgibu ne nabirajo nadležne klobase. Najbolje je, če je na koncu hlačnic elastika, da je mogoče (pogoj je seveda, da so hlače dovolj dolge) hlačnice potegniti preko roba čevljev, kar pri normalni rabi prihrani nošnjo pogosto kar nadležnih gamaš.

Kot velika prednost se izkaže, če so tisti deli, ki se najpogosteje najhitreje obrabijo, iz dvojnega blaga, kar velja še posebno za zadnjico (s katero pogosto neprosto-voljno posedamo tudi po skalah) in za kolena (kar je tudi varovanje pred vetrom in mrazom). Poleg »nor-

Rdeči seznam ogroženosti

V eni od lanskih števil glasila Nemškega Alpenvereina je ob pričujoči ilustraciji, objavljeni na »Rdečem seznamu« nečesa hudo ogroženega, ki ga je sestavila Deželna zveza za varstvo hlač, objavljeno, da so na tem seznamu tudi hribovske pumparice, ki se latinsko imenujejo »lodera bunderus alpina«. V opisu te ogrožene vrste je zapisano, da gre za podvrsto gorniškega oblačila spodnjega dela telesa, ki je »zaradi izrednega zmanjšanja primerkov v zadnjih letih na predlog Svetovnega združenja planinskih organizacij UIAA uvrščeno na Rdeči seznam hlačnih vrst, ki jim grozi izumrtje. Zato so strogo zaščitene. Kdor namerno in s premislekom takšne hlače poškoduje ali ukrade in jih da na kup med stara oblačila, je lahko kaznovan z nošnjo planinskih čezkolenskih pumparic v trajanju do deset let«.

Ko je pojav natančno opisan, lahko preberemo, da so zaradi velikanskega povečanja števila naravnih sovražnikov, se pravi dolgih hribovskih hlač (schoellerus longus) in plezalnih hlač »tights« (hosus aerobicus), posebno še v visokogorskih predelih in v ekstremnih skalovitih območjih, čezkolenske pumparice v teh predelih skoraj v celoti iztrebljene. Samo še v posamičnih posebno zavarovanih predelih so se lahko obdržali nekateri izredno trdoživi predstavniki in primerki te vrste.

Predvsem so ti izredno redki ter pomembnejšim planinškim potem in smerem odmaknjeni predeli v slabo športnih in turistično komajda kdaj obiskovanih regijah, vendar kar pogosto v bližini žičnic, planšarij in trgovin s planinskimi spominki. Tam jih je mogoče najti v sožitju z rdeče kariranimi srajcami z dolgimi rokavi, tirolskimi in drugačnimi planinskimi klobuki ali z rdečimi volnenimi dokolenkami. Ker se zdi, da so življenjske razmere v teh predelih do neke mere še nedotaknjene, ker tam ni naravnih sovražnikov, je mogoče upati na okrepitev populacije.

malnih« hribovskih hlač obstajajo tudi take z naramnicami, take z znatno višjim zadnjim delom in »mehaničarske« hlače, ki varujejo tudi velik del hrba in trebuha in ki jih nekateri zelo visoko cenijo, kajti iz takih hlač ne leze srajca, predvsem pa je odlično zavarovan predel okoli ledvic.

Smučarske gorniške hlače so znotraj pogosto rahlo podložene, kar daje pri nošnji prijeten občutek, nekatere pa imajo všíte iz poliestra, kar ima podobno funkcijo kot sodobno gorniško spodnje perilo, ki hkrati izolira in od telesa odvaja vlažnost.

Na koncu hlačnic naj bi bile vdelane »notranje gamaše«, kar popolnoma zadostuje kot varovanje pred snegom, ko hlačnico potegnemo preko smučarskega čevlja. Notranja stran spodnjega dela hlačnic naj bi bila izdelana iz močnega materiala, ki naj bi hlače (in noge) obvaroval tudi pred morebitnimi poškodbami s smučarskimi robniki in derezami; če material ni dovolj trpežen, bodo hlačnice spodaj kmalu raztrgane. Vsaj en žep mora biti tako vшит, da vanj lahko spravimo žolno in še kakšno malenkost, vse skupaj pa pred izgubo zavarujemo z zadrgo.

OBLAČILA ZA SPECIALISTE

Pri plezalnih hlačah še posebno velja, da vsake plezalne hlače niso prave plezalne hlače. Prave morajo biti predvsem ozke in elastične, izdelane iz prijetnega in do kože prijaznega materiala (bombaž z velikim odstotkom umetnih vlaken in elastana), ki so karseda udobne za nošnjo in se hitro sušijo.

Okoli pasu morajo biti ukrojene višje, da se elastika spodnjih in teh hlač ter plezalna vrv in plezalni pas ne prepletajo drug preko drugega, kar je na eni strani neprijetno, na drugi pa otežuje plezanje. Žepi naj bodo na teh hlačah sicer varčno positi, vendar tako, da tistega, kar imamo spravljenega v njih, ne bo treba vsakič vleči izpod najrazličnejših vrvi in pasov.

Po čisto tenkih plezalnih hlačah, kakršne so bile v uporabi v osemdesetih letih, zdaj ni več tolikšnega povpraševanja; zdaj imajo plezalci raje nekoliko debelejša materiale. Neodvisno od tega, ali gre za pisane široko ukrojene bombažne hlače za prosti čas, za tesno se prilagajoče dokolenske hlače ali tehnično do zadnje podrobnosti izpopolnjene plezalne hlače čisto zadnjih krojev, pa je modni vidik pri plezalcih izredno pomemben, kar je pravzaprav tudi lepo videti.

Vetrne hlače potrebuje skoraj vsak obiskovalec gorá, pa naj bo športni plezalec v visokogorskih smereh, gorski popotnik, turni smučar, visokogorski pohodnik ali plezalec zaledenelih slapov. Take hlače pomenijo zavarovanje pred vetrom, vlago in vremenskimi spremembami – prav tako pa seveda tudi zgornji del takega oblačila, anorak. Vetrne hlače predvsem ne smejo prepuščati vlage in morajo imeti na zunanji strani na obeh hlačnicah od vrha do tal zadrge, da je hlače mogoče hitro obleči preko čevljev, derez in smučí. Posebno dobre vetrne hlače, ki ustrezajo najvišjim zahtevam, morajo biti ustrezno oblikovane in morajo imeti (kar je posebno pomembno) ojačana kolena. Različni izdelovalci ponujajo različne izvedbe takih hlač. Tako ponuja, na

primer, Mammut kot predelovalec Gore-Texa s tem materialom podložene ali obdelane dele hlač na kolenih, na zadnjici pa je dodatno všita še Cordura. Lowe Alpine prisega na nov material »triplepoint«, poliuretanski material, izdelan tako, da so na poseben material nanešeni delci keramike, kar da tkanini novo vrednost. Kot pravi ta izdelovalec, naj bi imeli takšni plastni materiali prednost pred laminati, kar zadeva trpežnost in daljšo življenjsko dobo.

Naposled obstajajo med drugim fantastične nadvse tenke hlače iz elastičnega flisa (na primer Power Stretch, ki jih izdeluje Lowe), ki so lahke in prijetne za nošnjo, ki deloma varujejo pred vetrom, skupaj z vetrnimi hlačami pa po načelu čebulne glavicice odpirajo številne možnosti.

NEIZMERNE OBLAČILNE MOŽNOSTI

Z lahкими oblačili ima gorski popotnik več veselja do gibanja v gorski naravi. Zato naj bi hribovske hlače izbrali tako, da bi prišlo do veljave »načelo čebulne glavicice« oziroma načelo plasti: pod normalnimi hribovskimi hlačami bi moralo biti še dovolj prostora za dolge spodnje hlače, če bi bila potreba, pa bi preko vsega oblekli še vetrne hlače.

Prednosti dolgih hribovskih hlač so med drugim te, da gornika sonce ne opeče po mečih, da plast zraka med nogo in hlačnico kot izolator poleti hladi in pozimi greje, poleti je mogoče v tem primeru nositi kratke nogavice, v normalnih razmerah pa si prihranimo nošnjo včasih

kar nadležnih gamaš, saj ob takih hlačah sneg in kamenčki ne morejo priti v čevlje.

V razkoraku naj bi bile hribovske hlače dovolj udobne, predvsem pa naj bi bile hlače iz tkanine, ki ne draži kože.

Sploh ni lahkomišelnost, da se v vročem poletju odpravimo v gore v kratkih hlačah. Seveda pa ni pametno, da v nahrbtniku ne bi imeli normalnih dolgih hribovskih ali vsaj vetrnih hlač.

Dobre hribovske hlače naj bi imele velik zunanji žep. Pri tem je vredno paziti na to, da je tako velik, da je v njem dovolj prostora tudi za zemljevid.

Samo primerno ukrojene hlače, ki se kar najbolje prilagajajo postavi in se v njih dobro in udobno počutimo, so dobre hribovske hlače. Ženske hribovske hlače so ukrojene drugače kot moške. So ljudje z dolgimi nogami in drugi, ki imajo kratke okončine. Če pri nakupu ne veste natančno, kakšne hlače bi si izbrali, prinesite s seboj v trgovino svoje hribovske čevlje in oboje oblecite skupaj. Za vsak primer pa v trgovini vprašajte, če je kupljeno še mogoče zamenjati.

V gorah sta svoboda in prostost. Za poti »tja gor« se seveda lahko vsakdo (in vsaka) obleče čisto po svojem okusu. Toda kdor se odloči za tesno se oprijemajoče hlače, ki poleg tega nemara segajo le do kolen, mora vendarle imeti take noge, da se mimoidoči ne bodo najprej smejali v brk in pozneje zbijali močne šale na ta račun, potem ko bodo srečali takega pogumnega gorskega obiskovalca.

STATISTIKE NESREČ SE V ZDA IN KANADI LOTEVAJO DRUGAČE KOT PRI NAS

GORSKE NESREČE V SEVERNI AMERIKI

MIRAN MITAR¹

Namen sestavka je prikazati (1) način predstavitve podatkov o gorskih nesrečah v Severni Ameriki, (2) možno uporabnost študije primerov, statistik in analiz o gorskih nesrečah, (3) osnovne značilnosti gorskih nesreč v Severni Ameriki ter (4) nekatere ugotovitve iz analize posameznih primerov.

PREDSTAVLJANJE PODATKOV

AAC (The American Alpine Club) in ACC (The Alpine Club of Canada) že od leta 1951 dalje zbirata, analizirata in planinski in strokovni javnosti posredujejata osnovne podatke in analitične ugotovitve o gorskih nesrečah v obliki krajših zvezkov – biltenov (obseg do 100 strani formata A5).

Pričujoči prikaz je narejen na osnovi pregleda biltenov iz let 1995 in 1996 (Accidents in North American Mountaineering 1995; Accidents in North American Mountaineering

1996), ki obravnavata stanje za eno leto nazaj (tj. za leti 1994 in 1995).

V teh biltenih v uvodu urednika (**John E. Williamson** /ZDA/ in **Orvel Miskiw** /Kanada/) zelo na kratko (2 strani) predstavi glavne značilnosti in posebnosti gorskih nesreč v posameznem letu (posebej za ZDA in Kanado), nakar je pozornost namenjena prikazu posameznih primerov. Za Kanado je bilo v letu 1994 prikazanih 24 primerov (od skupno 25), leta 1995 pa 21 primerov (od skupno 24). Za ZDA je bilo v letu 1994 prikazanih 82 primerov (od vseh 158), v letu 1995 pa 92 (od vseh 168). Posamezen primer je obravnavan s treh zornih kotov: zorni kot dogodka (udeleženci in aktivnosti), zorni kot reševanja (aktivnosti reševalcev) in kratka analiza (vzrokov) primera (včasih so dodani predlogi). Obseg pozornosti posameznim primerom je različen (od 10 vrstic do dveh strani), kar je pogojeno s posebnostmi primerov. Prav tako je potrebno opozoriti, da so v večini primerov navedeni podatki udeleženih oseb (ime, priimek, starost), izjemoma so uporabljene začetnice.

Nato so podane tri statistične tabele (preglednice). V prvi tabeli (obseg 1 stran) so prikazana števila evidenti-

¹ dipl. sociolog, mag. obramboslovja, višji predavatelj, VPVŠ, član PD SCT, e-mail: Miran.Mitar@vpvs.uni-lj.si; naslov avtorja: Mitar, Zikova 2, 1241 Kamnik

ranih gorskih nesreč (za obdobje 1951–1995 za ZDA, 1959–1995 za Kanado), število udeleženi oseb, število mrtvih in poškodovanih. V drugi tabeli (obseg 1 stran) je podan prikaz po regijah (oz. zveznih državah), in sicer najprej tako, da je prikazano skupno število (nesreč, udeleženi oseb, mrtvih) v obdobju 1959–94 (oz. 1951–94 za ZDA) v primerjavi s stanjem v letu 1995. V tretji tabeli (obsega 3 strani skupaj z dodatnimi pojasnili) pa so podani (za obdobje 1951–1994 skupaj in za leto 1995) osnovni podatki v zvezi z

- nesrečo:
 - teren (škala, sneg, led, reka, neznano);
 - faza ture (vzpon, sestop, neznano);
 - neposredni (primarni) vzrok (19 različnih navedenih vzrokov, drugi vzroki in neznano);
 - (sekundarni) dejavniki, ki so pripomogli k nesreči (navedenih je 18 različnih vzrokov in drugo);
 - mesec v letu (12 mesecev in neznano);
- in udeleženci:
 - starost (pod 15; 15–20; 21–25; 26–30; 31–35; 36–50; nad 50; neznano);
 - izkušnost (brez oziroma majhna; zmerna /1 do 3 let izkušeni/; izkušeni; neznano);
 - tip poškodb ali bolezni (13 različnih kategorij, drugo in brez poškodb).

V biltnu so navedeni še naslovi uradnikov Zveze gorskih reševalcev (Mountain Rescue Association) iz ZDA in Kanade, nato pa naslovi reševalnih organizacij – članic zveze.

MOŽNA UPORABNOST ŠTUDIJ PRIMEROV, STATISTIK IN ANALIZ

Uporabnost študij posameznih primerov, statistik in analiz (oz. analitičnih ugotovitev) o gorskih nesrečah je lahko za različne akterje različna:

- za radovedne je lahko samo informacija o nesrečah, ki so se zgodile ljudem, namenjenim v gore predvsem zaradi rekreativnega in športnega udejstvovanja;
- za novinarje je lahko snov za obveščanje javnosti o dogodkih in nevarnostih v gorah (obveščanje je lahko korektno, lahko pa tudi ne);
- za same akterje (predvsem planince in plezalce) so lahko take informacije koristne predvsem iz zornega kota primarnih in sekundarnih »vzrokov« nesreč (na splošno) in posebej z vidika razmer (v določenem letnem času) na konkretni gori (ali v smeri). Takšna »povratna informacija« je lahko osnova za »učenje na napakah«, ki so jih storili udeleženci nesreč in pripomoček za ustrezno odločitev tako v fazi načrtovanja kakor tudi pri sami izvedbi planinske ali alpinistične ture;
- za odgovorne v planinskih organizacijah (društva, zveza) so lahko taki podatki in informacije koristni:
 - iz zornega kota načrtovanega (npr. predavanje 1 x letno) poučevanja članov o »vzrokih« in morebitnih »preventivnih« ukrepih;
 - iz zornega kota načrtovanega usposabljanja članov za varno gibanje (hoja, plezanje ipd.) v gorah;
- za odgovorne v reševalni službi:

- za pregled obsega, strukture in dinamike gorskih nesreč, kar je osnova za »letno oceno stanja« gorskih nesreč;

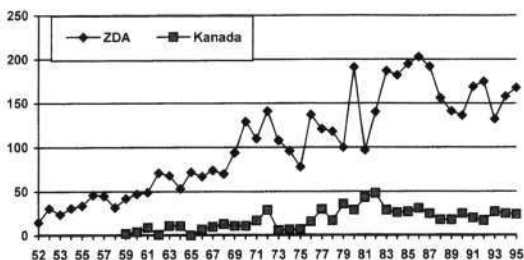
- za pregled obsega, strukture in dinamike reševanja, kar je lahko osnova za »letno oceno dela« (reševalne službe in drugih akterjev);

- za raziskovalce s področja zgodovinskih, humanističnih in družbenih ved pa so lahko taki podatki koristni kot osnova za različne raziskave (npr.):

- nesreče v zgodovini planinstva in alpinizma,
- psihološki, socialno-psihološki in družbeni dejavniki nesreč,
- vrste poškodb in bolezni udeležencev gorskih nesreč,
- vrste in načini organiziranosti planinske, alpinistične in reševalne dejavnosti,
- možnosti preventive ipd.

OSNOVNE ZNAČILNOSTI GORSKIH NESREČ V SEVERNI AMERIKI

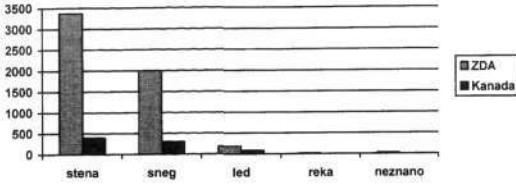
Iz obeh zvezkov so razvidne naslednje ugotovitve: V obdobju od leta 1951 do 1995 so v ZDA evidentirali 4515 gorskih nesreč, od tega 168 v letu 1995². V času od leta 1990 dalje letno zabeležijo od 132 (1993) do 175 (1992) primerov. V zadnjem obdobju ni nekega izrazitega trenda, največje število nesreč je bilo zabeleženo leta 1986 (203). V Kanadi so od leta 1959 do 1995 zabeležili 677 gorskih nesreč, od tega 24 v letu 1995. V času po letu 1990 se giblje število od 17 (1992) do 25 (1994). Največje število je bilo zabeleženo leta 1982 (48).

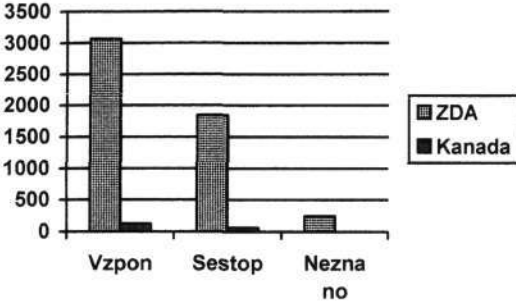
Število gorskih nesreč v ZDA (1951–1995) in v Kanadi (1959–1995)

Največ nesreč se je zgodilo v steni, nato na snegu. Večina je bila pri vzponu. Najpogostejši neposredni (primarni) vzroki so padci v steni, padci in zdrsi na snegu ter padajoči objekti (kamenje, led ipd.). Najpogostejši prispevajoči (sekundarni) vzroki pa so plezanje brez naveze, preceenjevanje lastnih sposobnosti, neustrezna oprema in obleka, brez ustrezne zaščite, vremenske razmere, solo plezanje, plezanje brez čelade ipd.

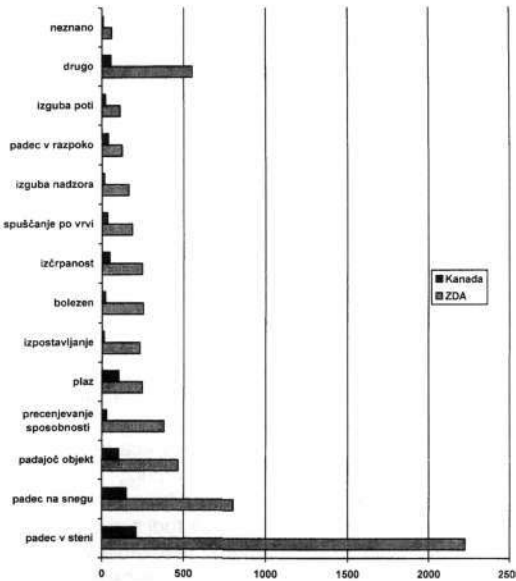
² Samo število primerov (npr. 24 v Kanadi in 168 v ZDA) je relativno majhno, zato je mogoče sklepati, da so v biltnih upošteevane samo težje gorske nesreče (s smrtnimi in hudimi poškodbami).

Število nesreč po vrsti terena (podlage) v letih 1952-1995

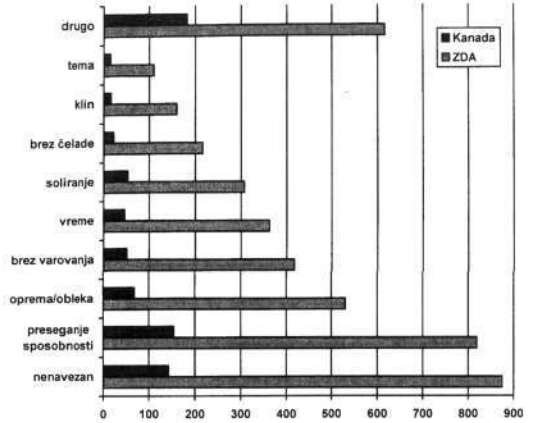

Število gorskih nesreč pri vzponu in sestopu

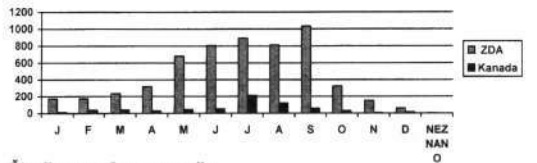

Število nesreč po primarnih vzrokih

Največ nesreč se je zgodilo v obdobju poletnih mesecev, najmanj pa decembra. Podrobnejša razporeditev po mesecih je razvidna iz prikaza.

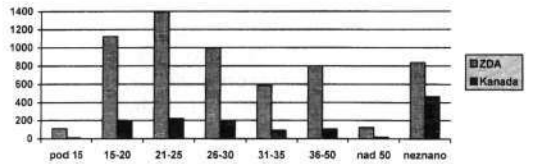

Število nesreč po sekundarnih vzrokih

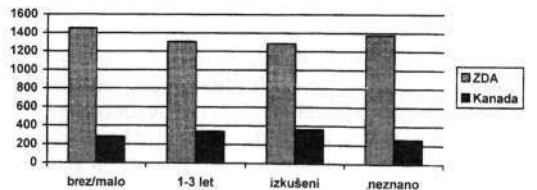
Število nesreč po mesecih

Med udeleženci so prevladovali osebe v starosti od 21 do 25 let, sledijo osebe, stare od 15 do 20 let, ter osebe, stare od 26 do 30 let.

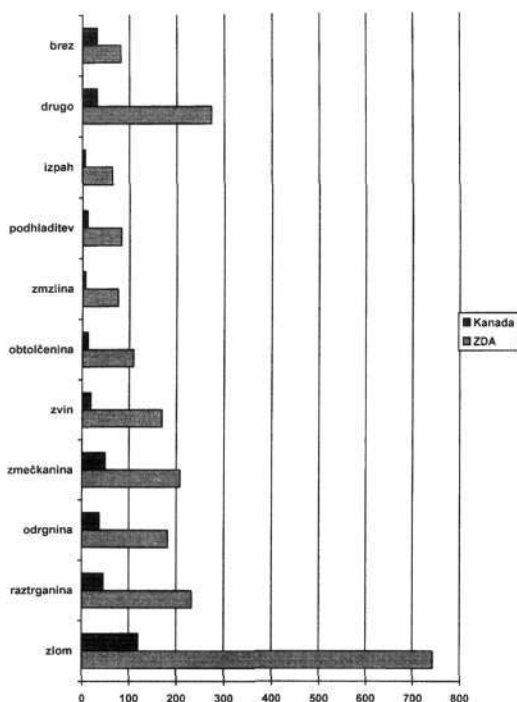
Število udeleženih oseb po starosti

Med udeleženiimi osebami je bilo brez izkušenj (ali z malo izkušenj) 1429 oseb, zmerne izkušnje je imelo 1280 oseb, izkušenih je bilo 1216 oseb (za ZDA).

Izkušnost udeležencev

Najpogostejše poškodbe in bolezni v nesrečah (upoštevani udeleženci po letu 1984) so bile:

Vrste poškodb, ki so jih utrpeli udeleženci

NEKATERE ZANIMIVE UGOTOVITVE

Pred navajanjem (izbranih) ugotovitev iz posameznih analiz je potrebno opozoriti na protigument zoper pretirano trditev, da je planinstvo preveč nevarna dejavnost. Urednik **Williamson** (1995; 2) je opozoril, da lahko vsakdo, ki ima v življenju neki življenjski smoter, odgovori na vprašanje »Zakaj tvegamo, zakaj izzivamo naravo na način, ki omejuje možnosti našega preživetja?« z nasprotnim vprašanjem, zakaj ne postavimo istega vprašanja voznikom, ki drvijo vsak dan v cestnem prometu več kot sto kilometrov na uro. Nato pa je dodal, da pozoren pregled podatkov pokaže, da je možnost preživetja večja kot pri mnogih drugih dejavnostih, če se izzivov lotimo s potrebnim znanjem, spretnostmi in izkušnjami.

Izbor nekaterih ugotovitev je narejen na podlagi spoznanja, da so v vsaki nesreči (v različni kombinaciji) prisotni tako objektivni kakor tudi subjektivni dejavniki. Bolj kot zaradi prikaza vloge posameznih »povprečnih« dejavnikov je bil izbor ugotovitev narejen na podlagi »vtisa« nekaterih posebnosti ali nenavadnosti primerov. Eden od namenov takega izbora je prikazati raznolikost različnih dejavnikov, ki lahko prispevajo svoj delež k nesreči. Prav tako je namen prikazati nekatere »zanimive« ugotovitve in komentarje iz analiz primerov.

Nekaj zanimivih ugotovitev:

- Na Mount Athabasci (3490 m; Rocky Mountains, Alberta, Kanada) je plaz pokopal gorskega vodnika in tri

študente. Čeprav so bile razmere ocenjene za nenevarne, je izkušene udeležence presenetil manjši plaz. V analizi je poudarjeno, da planinstvo ni natančna znanost, zato je vedno prisotno in pogosto tudi nepredvidljivo tveganje.

- Na 1869 metrov visoki gori v Britanski Kolumbiji (Kanada) je eden iz skupine petih turnih smučarjev zapeljal z vrha, ne da bi se prepričal o izteku strmine. Padel je čez skalo in povzročil manjši plaz, ki ga je porinil čez rob prepada. V analizi je poudarjeno, da je tveganje vedno razvidno po nesreči (postfestno). **Planinstvo je trajna vaja v napovedovanju možnih posledic in vrednotenju ogrožanj.** Često je ključ varnosti v sposobnosti, videti dovolj daleč verigo možnih dogodkov, če hočemo oceniti realno prisotnost ogrožanja.

- Na pobočju Sorcerer Peaka (3166 m) v Britanski Kolumbiji (Kanada) se je pri plezanju zasneženega ozebniaka eden od treh plezalcev prijel za veliko skalo, ki pa se je prekucnila nanj in povzročila, da je plezalec padel po strmini in se hudo poškodoval. Primer kaže, kako je lahko tudi stabilnost velike skale (še posebej na zasneženi strmini) nepredvidljiva.

- Mnogi plezalci pridejo vsako leto v narodni park Denali na Alaski (McKinley) z omejenimi planinskimi izkušnjami in močno željo doseči vrh. Kombinacija teh dveh dejavnikov je doslej pripeljala mnoge v pogubo. Najbolj pomemben cilj vseh plezalcev bi morala biti srečna vrnitev.

- Nesreče se v težavnih razmerah zgodijo tudi najbolj izkušenim (nesreča italijanskih gorskih reševalcev in korejske ekspedicije na McKinleyu).

- Na McKinleyu se je večkrat zgodilo, da so neizkušeni in slabo pripravljene ogrozili varnost ostalih.

- Če hoče nekdo plezati na gore, mora biti pripravljen tudi pomagati drugim v težavah, čeprav to morda pomeni tudi odpoved lastnemu vzponu na vrh.

- Plačilo stroškov reševanja mora iti v breme reševanih oziroma v breme zavarovalnice.

- Izkušena plezalka je padla. Če bi imela čelado, bi lahko preživela.

- V Yosemite Valley v Kaliforniji so našli ostanke opreme. Najprej so mislili, da gre za nesrečo, potem pa so ugotovili, da so neznani »vandal« onesnažili okolje s puščeno opremo.

- Eden od dejavnikov v nesreči v El Capitanu v Yosemiteh je bila gneča v steni, ko so se tri skupine plezalcev v slabem vremenu srečale na ozki polici.

- Tudi Američanom se je zgodila nesreča helikopterja pri reševanju. Vsi člani posadke so umrli.

- Mnogi plezalci, ki preidejo iz umetnih v naravne stene, se prehitro izčrpajo, pogosto pa se tudi slabo varujejo, kar je povzročilo že več primerov reševanja v Big and Little Cottonwood Canyons (Utah), zaenkrat še brez hušjih posledic.

- Na Granite Peak (Montana) so trije mladi možje valili kamenje z vrha (približno 50 ton). Padajoče kamenje je ubilo plezalca. Bili so obsojeni zaradi povzročitve smrti iz malomarnosti.

- V Yosemiteh (Kalifornija) je sodnik obsodil dva plezalca na plačilo kazni v višini 400 dolarjev, ker sta zaradi

neprimerne vedenja (nespoštovanje osnovnih pravil: pozen vstop v steno, brez ustrezne opreme in oblačil) povzročila nevarne razmere, ki so terjale reševalsko akcijo, ta pa je stala 800 dolarjev.

- Nestabilne vremenske razmere so jo v Yosemiteh (El Capitan še posebej) zagodle mnogim plezalcem.
- V Yosemiteh so imeli tudi primere reševanja zaradi kombiniranega plezanja in pijančevanja, kar je privedlo tudi že do poškodb. Več reševanj je tudi posledica neizkušenosti in slabe pripravljenosti plezalcev.
- Izkušen plezalec je s svojim telesom požrtvovalno zavaroval dva plezalca (prijatelja) pred padajočim kamenjem. Ker je bil privezan, je padel približno 5 metrov v globino. Čeprav je imel čelado, je zaradi hudih poškodb glave umrl.
- Danes je mogoče poklicati pomoč po satelitskem telefonu. Vendar pa to ni nadomestek za ustrezno opremo, zdrav razum in ustrezno razumevanje (meja) lastnih sposobnosti. Mobilni je lahko koristen, vendar pa ne more biti samozadosten.
- Čeprav je vroče, se vedno izplača nositi čelado. To še posebej velja, če je v steni več navez.

NAMESTO ZAKLJUČKA

Ameriški pristop k evidentiranju, analizi in publikaciji

podatkov o gorskih nesrečah nam pokaže pestrost dogajanja v gorskem svetu, še posebej različne objektivne in subjektivne dejavnike nesreč.

Posebna kvaliteta ameriškega pristopa je v tem, da je posebej poudarjena študija primerov (več kot 100 primerov v enem biltenu). Teoretsko in metodološko izpirljen statistični del (omejitev le na bistvene podatke) pa služi predvsem kot okvir za presojo. Kvaliteta študije primerov se kaže v tem, da so analize primerov napisali reševalci, pa tudi v tem, da ponesrečeni niso v velikem številu primerov ostali v anonimnosti (nastopajo večinoma z imenom in priimkom ter s starostjo).

Omeniti velja tudi, da sta biltena v prosti prodaji in za ameriške razmere razmeroma poceni. Z izdajo teh letnih biltenov sta American Alpine Club in Alpine Club of Canada omogočila zainteresirani javnosti (planinci in alpinisti, reševalci, novinarji in drugi) vpogled v nekatere bistvene dejavnike in okoliščine gorskih nesreč. Ti podatki in informacije so lahko koristni različnim uporabnikom.

Vira:

Williamson, J. E. & Miskiw, O.: Accidents in North American Mountaineering 1995, 1996, The American Alpine Club, Golden and The Alpine Club of Canada, Banff, Vol 6, 7, Number 6, 1, Issue 48, 49.

POPOLNOMA RESNIČNA, NADVSE RESNA IN POUČNA DOGODIVŠČINA

STEBER REVEŽEV

MIRE STEINBUCH

Nisem vraževeren. Morda samo včasih malo. Tistega jutra pa bi lahko bil, vsaj za vzorec. Sedel sem pod Veliko Mojstrovko, pod vstopom v smer Steber revežev in si obuval plezalnike. Nenadoma se je levi pramen desne vezalke bujno razcvetel kot prenapet pomladni popok. Panika. Le kako bom spravil takle furmanski cof skozi majhne luknjice tesnega obuvala!? »Poglej, kaj se mi je zgodilo... O, shit! O, hudič, kaj naj zdaj naredim? Sem mar zato vstal ob štirih zjutraj, da bom že ob osmih žalostno končal?« »Kaj pa noriš! Brez muje se še čevelj ne obuje,« me je podučil prijatelj Damjan, ki ima ob primernih trenutkih polno malho neprimernih misli. Nato je pričaral nekakšen levkoplasi, ovil z njim razcveteli konec vezalke in jo s kirurško natančnostjo popeljal skozi majhne luknjice. Dan je bil rešen. Oh, happy day... (Ne hvali dneva pred nočjo, pravi star, menda slovenski pregovor.)

Začetek plezanja je bil nekoliko težavnejši od pričakovanih. Morda zaradi vlažne in mastne počti, vendar to samo po sebi še ni napovedovalo nič posebnega. Dan se po jutru pozna. Ne, tale pregovor pa danes ne pride v poštev. Še dobro, da nisem vraževeren.

Stojim na nagnjenih, rahlo skrotastih ploščah, ki jih prekinjajo ozke in dolge police. Ne vem, kam bi šel, kam bi se del. »I, deni tja, kjer si vzela.« »Jaz nisem nikjer nič

vzela.« Pojdi, kamor te vodi srce, priporoča **S. Tamaro**. Srce pa molči, ker je samotni lovec. Molči tudi Damjan. Vsi molčijo in čakajo, kaj bom rekel. Jaz pa trmasto tiho. »This is a free country, man,« je rekel greenhorn, ko se je izgubil v preriji in po reki brez povratka odplul v Zofijin svet. Jaz pa nisem toliko svoboden, saj lahko odtavam največ petdeset metrov, kajti Damjan me trdno drži na vrvi.

Iz žepa potegnem opis in skico smeri. Čitalništvo na Slovenskem ima več kot stoletno tradicijo. Taki navadi pa ne gre, da bi se človek izneveril. Torej sem odprl čitalnico in ugotovil, da opis navija za levo, skica pa kaže v desno. Danes se celo na tradicijo ne moreš več zanesti. Meni pa ni bilo do reševanja rebusov, sicer bi vzela seboj Malega ugankarja ali pa Matematika ni težka. Na podlagi nekaterih parametrov, katerih izvor je še zavil v tančice skrivnosti, se odločim za levo.

Ko sva že skoraj priplezala do tja, je dvakrat votlo zadonelo, enkrat rezko počilo in še preden sva dojela, kaj se dogaja, je scalo po nama iz vseh božjih lukenj. Točno nasprotje od napovedi. Morda bodo tudi vremenokoti nekoč doživeli svoje Glory days, kajne, Bruce! Voda se je penila in mehurčkala po steni, midva pa sva stala na štantu kot polita cucka. Dva reveža, ki sta iskala Steber revežev, sta našla svojo revo.

Ko je naliv toliko ponehal, da sem lahko pogledal navzgor in pri tem obdržal oči odprte, sem imel kaj videti. 215

Stala sva pod ozko počjo, nedosegljivo visoko pa me je razveselil najlepši klin, kar sem jih videl do tedaj. Tudi v trgovinah ni takih lepotev. Torej tu vendar gre neka smer. Katera, ni bilo pomembno. Morava naprej in ven iz stene. Pri tem naju je oviral samo en problemček: kako doseči klin! Na desni strani počji je bila gladka in mokra plošča. Bo moral priti malo večji kaliber od mene, da bo tole zlezal v mokrem kar tako.

»Malo še počakaj, da bo nehalo padati,« je svetoval Damjan.

»Ne čakaj pomladi, ne čakaj na maj,« je poživigavala stara mama našo himno, ki se ohranja iz roda v rod duh išče pot. Zdaj bom videl, ali se je splačalo investirati v frende. Stegnil sem se, kolikor se je dalo in v poč vtak-

Vaja gorskih reševalcev treh sosednjih držav

Dogovoru na koordinacijskem sestanku gorskoreševalnih služb avstrijske Koroške, Štajerske, italijanske Furlanije in Slovenije decembra lani v Kamniku je sledil tudi dogovor o skupni gorsko-reševalni vaji v zimskih razmerah. To redno in koristno sodelovanje, imenovano tudi GRS Alpe-Adria, ima več kot 15-letno tradicijo.

V soboto, 21. marca letos, se je na severnih pobočjih Kanina nad sedlom Neveja v Italiji zbralo okoli 100 gorskih reševalcev iz omenjenih reševalnih služb. Pretežni del udeležencev je bil iz Italije.

Iskanje štirih v sneg zakopanih markirantov v globini približno en meter ob pomoči lavinskih psov in kasneje s sondiranjem na višini približno 2000 metrov je bilo zaradi močnega vetra, sneženja, nizkih temperatur in občasno megle na moč podobno mnogim pravih reševalnim akcijam in zelo težavno.

Poudariti je potrebno, da sta naša lavinska psa prvi dve osebi zelo točno nakazala že v nekaj minutah, enako uspešno je potekala celotna vaja reševanja in transporta »ponesrečencev«. Predvideno reševanje v steni in reševanje ob pomoči helikopterja je zaradi slabe vidljivosti in vremena odpadlo.

Vajo so si ogledali visoki predstavniki oblasti Furlanije na čelu z njenim prefektom in županom Vidma, več senatorjev te pokrajine, predstavniki civilne zaščite, vojske, policije in finančne službe.

Skupna ocena je bila, da je pokazano delo kljub amaterstvu vseh gorskih reševalcev na visoki strokovni ravni ter da so take vaje izredno koristne za uspešno reševalno delo. Vse več je namreč skupnega reševalnega dela v obmejnem območju. Take vaje prispevajo po eni strani tudi k medsebojnemu poznavanju in razumevanju gorskih reševalcev, predstavnikom oblasti, ki sofinancirajo delo reševalcev, pa so potrditev o dobro investiranih sredstvih.

GRS Slovenije

nil primerne frena. Vpel sem komplet in vrv, nato pa močno cuknil. Frend je držal kot Beton Zagorje. Skala kot Miklova Zala. Ej, Jakob, ta jih je pa imel za ušesi!

»Damjan, zdaj pa malo pomirka!«

Takšen poziv namreč močno dvigne plezalčevu moralo. V nesreči tako nisi več sam, saj veš, da v mislih prijatelj navija zate in te podpira na vse kriplje. Tudi Italijani so pókali s topovi, kadar jih je bilo strah. Jaz pa fizično nisem videl že cel teden.

Močan poteg (dedek babico, babica vnučka...) in dosegel sem klin. Klip, je reklo, ko sem vanj vpel komplet, in še enkrat klip, ko sem vpel vrv. Šele nato sem si odahnil in svet je postal lepši.

Prosto plezanje je čudovita dejavnost, ki nudi nepopisno lepe občutke. Opazoval sem frikote, kako so obvladovali svoje telo in z njim počeli take baletne vrage, da so še opice postale zelene od zavisti. Bolj zelene od Zelenih Slovenije. Tako se poskušam igrati tudi jaz, dokler gre. Ko pa »zagusti« ... Veste, jaz sem prosti plezalec brez predsodkov in ko zazvoni zvonec, je heca konec, zgodbe pa še ne. Ta se šele začneja.

Minula epizoda je bila samo uvod v kalvarijo, ki naju je še čakala tisti dan. Še dobro, da nisem vraževeren. Saj ne smem biti, ko sem pa rojen 13.

Pruplezala in priplavala sva do vznožja širokega in temnega kamina.

»Tu je zadnja priložnost, da prečiva v desno proti Stebru revežev,« je s pomembnim poudarkom rekel Damjan.

»I, kaj bi prečil v tisti steber, saj sem že brez njega dovolj velik revež,« sem pomoderal.

Globoke misli niso za odmet, si je mislil kmet, srknil šilce domačega ter našal čedro.

V kaminu so imeli tisti dan veliko žehto. Celo bizoviške perice so morali imeti tam zgoraj, saj se je cedilo, kapljalo in teklo od vseh strani. Tako, ples v dežju se bo začel, čeprav brez petja. In upam, da bom plesal več kot eno samo poletje...

Ah, da! Investicija v frende se je bogato poplačala. Držali so kot sestradane piranhe, ko sem se obehal nanje in telovadil čez previse. Brez njih tisti dan ne bi prilezla iz okoli pet raztežajev dolgega kamina. Plezarija v suhem mora biti kar zanimiva, na trenutke celo lepa, v tej ponekod sluzasti mokroti pa...

Nekje nad polovico smeri je zmanjkal stop. Ne vem, kdo ga je odnesel in kdaj, pa tudi nimam namena preiskovati ozadja tega neljubega pripetljaja, ki meče temno luč na našo sicer svetlo prihodnost. Namesto stopa se mi je izzivalno ponujal dobrega pol metra visok, rahičen stolpič. Me boš držal ali se boš sesul? Stebriček pa nič. Tako kot minister Gregor. Gliha vkup štraha. Nežno sem ga brcnil. Stebriček pa gre in se iz gole pretresenosti meni nič tebi vse – podre.

»Pazi, kamen...! Ne... skaalee!« sem se tuleč popravil. In zaropotalo je navzdol proti Damjanu, ki ni bil ne kriv ne dolžan. Zaropotalo je tudi po njegovi čeladi. Mislite, da je zdržala? Kje pa! Pametnejši odneha, pa je počila v dolžini desetih centimetrov. Ljubo doma, kdor ga ima, si je mislila Damjanova glava in se dolgo ni prikazala na plan.

»A si še cel?« sem prešerno zavpil. Takle podor me

vedno spravi v dobro voljo. Ne vem zakaj, ne vem zakaj, se je čudil F. P. starejši.

»Jaz sem, vrv pa neeEee,« je zapel Damjan.

O, madonca!

»Pa menda ni kaj hujšega?«

»Bova pa malo cuge skrajšala,« se je hahljal Damjan, kot da bi bila najbolj zabavna stvar na svetu ob petih popoldne v bližajočem se mraku skrajšati cuge. Pa sva nadaljevala s petnajst metrov krajšimi raztežaji: kar naravnost pojdite, gospod, kar naravnost navzgor, saj ne morete zgrešiti.

Potem pa, nenadoma... Ne. Drugače moram začeti. Ko si človek nabere določeno mero delovnih izkušenj, med plezanjem nenadoma začuti, da rob stene ni več daleč. Da je tako rekoč na dosegu roke. Plezalca pre-

šine zavest, da mu bo uspelo, preplavi ga olajšanje. »En meter pod robom stene si bliže dolini kot vrhu,« je opominjal Čopov Joža. Kako prav je imel, sem občutil pred leti tudi sam. Takrat sem jo še poceni odnesel: dvajsetmetrski padec in šest tednov bolniške. Tudi v tem očetu vseh kaminov je prišel ta trenutek spoznanja, vendar: »Poba, zdaj pa pazi, ne ga srat. Kmalu bo konec, zberi se!«

Le kaj je tebe treba bilo, previsje nesrečno, previsje ljubó. Ljubó, kajti ko sem ga preplezal, se je stena položila, njen rob sem zagledal dvajset metrov nad seboj.

»Zdaj pa kar padajte!« sem zaklical redkim snežinkam, potem ko sem izplezal. Ko se mi je pridružil še Damjan, sem ga vprašal: »Čuj, imaš morda tudi danes kak pirček v ruzaku?«

NAJBOLJ OD VSEGA OČARA REKA, KI JE LEPOTICA BREZ PARA

POTIKANJA OB DRAGONJI

MARJAN MUNDA

*Sonca, dežele nezname,
šumenje bežečih voda...*

(J. Udovič)

Dragonja, najbolj južna reka slovenskega ozemlja, obmejna, le nekaj kilometrov tudi mejna, zamejuje Šavrine od hrvaške Istre, a s svojimi zgornjimi, stisnjenimi dolinami ne odriva Topolovške, Gradinske in Pregarske planote od celote našega obalnega zaledja. Od daleč, s Slavnika ali s Kraškega roba, je videti le obsežen ravnik, zarez jarkov, grap in dolin skoraj ni opaziti. Kot nas navadno najbolj navdušujejo razgledi z višavja, se ob rekah in globelih s tesnejšim obzorjem ta vzgib obrne in vzdrami v nas še druge čute in občutke: naravo opazujemo od blizu, v podrobnostih, jo vonjamo in poslušamo.

Vloga reke je bila za ljudi vedno velika: prinašala je, dajala, a tudi odnašala; bila je pot in zapreka hkrati, napajala je in poganjala. Na 29 kilometrih dragonjskega toka se nam živa voda kaže v polni luči v vseh svojih funkcijah. Čeprav smo se namenili uživati njene lepote posebnosti, se nam zaustavlja korak ob navidez preprostih stvareh in pojavih.

Dragonja je temeljito preučena in znana, toda kljub temu je zapuščena in malo obiskovana. Leta 1987 so jo javljivo poljudno z vseh strani opisali prirodoslovci I. Geister, T. Wraber, J. Gregori, M. Puc in drugi v Proteusu (letnik 49/6). Tja nas vabi tudi lani izdani planinski vodnik (Slovenska Istra, Čičarija, Brkini, Kras), kjer je sicer bolj skopo in v delno brezpotje opisana tudi smer ob naši reki. Velja jo spoznati!

OSTANKI POTI SE PREPLETAJO Z REKO

V zadnjih letih sem se nekajkrat lotil odkrivanja Dragonjske doline in njene sosesčine po brdih, slemenih in naseljih naokoli. Najbolj pa me je očarala reka, ki je res

lepotica brez para. In zdaj sem spet tukaj. Z menoj sta še hči in vnukinja. Tokrat se bomo, za spremembo, spustili v dolino s Topolovca. Gostilničar Sandi, ki kraljuje s svojo hišo na Belvedurju nad širno Pregarsko planoto, nam je rekel, da je pot k Dragonji očiščena in zaznamovana. O tem še enkrat povprašamo ostarelega vaščana v Žrnjevcu, ki pa je komaj razumel vprašanje, a mi še manj odgovor. Le kako naj bi »forešti« – tujci razumeli istrsko govorico! Današnja generacija naših Istranov je seveda že vajena običajne, pogovorne slovenščine. Sodobni promet, delo v mestih ter odhajanje in vračanje iz tujine, pa tudi »maještre« v šoli so dosegli svoje.

Za vasjo se kolovoz vije med ogradami, zloženimi iz kvadrov, kock in plošč sivorjavega peščenjaka, k borinim njivicam in pustim travnikom. Ko se razide levo in desno, izberemo levi krak, ki se zdi bolj uporabljan. Kolovoz je utrjen s kamni in ploščami, zglajenimi in zbrušeni kdo ve od kdaj že od nešteti korakov, kopit in parkljev, ki so tod nosili, tvorili in prevažali v mlin, v vas onstran doline, proti Kopru in Trstu. Zdaj so promet prevzele asfaltirane ceste po zavutih slemenih, motorji, avtomobili, traktorji.

Na spodnjem že precej zaraslem travniku se naša pot skriva in skoraj izgine v grmovju ob hrastovem gozdu. Tipljemo za njo navzdol, jo zasledimo in spet najdemo bolj razločno. Pri dnu se zaplete v štreno trnja, prepletene vej, srobotna in podrast, dasi je v osnovi široka. Voda že šumi čisto blizu, vabeč nas s svojo pesmijo.

Vsem praskam navkljub pohitimo na prod ob bistrem, žuborečem potoku. Znajdemo se pri opornikih nekdanjega mostu; to pomeni, da smo ubirali eno od važnejših starih prometnic, ki je povezovala Topolovec s Truškami in vodila še naprej proti Kopru. O leseni mostni konstrukciji, ki je bila poveznjena čez stebre, ni več sledu; most je bil poslednjič v prometu pred pol stoletja.

Po kamnih preskočimo vodo. Naprej jo spremljamo s 217

tokom od ene do druge očarljive drugačnosti. Vsak ovinek, zatok, tolmun, plitvina, slapiči bližnjih izvirov in izlivov se ponujajo v veselo čudenje. Malico delimo z ribicami, ki se zaganjajo za drobtinami. Ostanke nekakšne poti se prepletajo z reko, ki jo moramo nekajkrat prebresti. Ob pristnem stiku z bistro Dragonjo nas zazebe v bose noge in nam hkrati požene kri skozi srca. Z zemljevidom si pomagamo ugotoviti, kje smo in koliko je še do izliva Pasjoka, kjer se bomo vračali na Topolovec.

ZIDIVI ŽE ZDAVNAJ OPUŠČENIH HIŠ

Debelo uro se prerivamo, plazimo in zatikamo v trnjevo goščo ob strugi. Radi bi čim tesneje zasledovali reko, a nas težko prehoden teren sili na obhode. Ponekod se z robov doline približajo ravnkam ob vodi poti, ki so vodile k nekdanjim njivam, travnikom ali k mlinom. Zasute, suhe in zatravljene mlinščice, ostanki zidov, ograd, škarp in razvaline mlinov slikajo kraj zapuščen – kot svet izumrlih kultur. Življenje se je odmaknilo od reke, ki mu je stoletja poganjala mlinske kamne. Samoto napolnjujejo šumenje slapičev, brbotanje prelivov, žuborenje brzic. Stikamo po razvalinah, ko pa odkrijemo v zasilna občasna bivališča urejene hiše Zankoličevega mlina, se razveselimo, da je še komu mar za ta pozabljeni kraj. Včasih, ko v goščavi ugibamo, kako naprej, in ko vnujiniji pojema pohodna vnaema, se spomnim in ji pripovedujem, kako je Boškina v Tomšičevi povesti zapeljala štriga in so ga strašili bekači. Manjkajo le mračne meglice pa bi tudi nam oživel po jasah razpostavljeni brini, molčeče figure čepinov.

Globoko v pobočje zajedeni jarek hudourniškega pritoka izpod Borštevanskega hriba nas prisili na širok kolo-voz proti Juršičem ali Herpeljcem, kot jim pravijo domačini. Ne gremo k opusteli domačiji, temveč se na prvi ponujeni poti v levo vračamo nizdol. Na uravnavi sončnega pobočja so ostanki hiše. Pod njo se širi zagrmovljen travnik s sledovi nekdanjega obdelovanja. Prostor je prijazen, vabljev za nas mimoidoče, kako radodarno pa je bilo bivanje in življenje domačinov, bi vedeli povedati zapuščeni zidovi.

Ob Pasjoku navzgor ne najdemo steze. Pomujamo se kar naravnost gor po strmi hosti. Sto metrov višje srečamo pot, ki je spodaj nismo našli. To nas izzove, da gremo po njej navzdol odkrivati, kje se nam je izmaknila. Ugotovimo, da je podobno kot večina poti v dolini ob znožju hriba popolnoma zarasla.

Na rebu, ki obrobja globoko grapo Pasjoka, je zoranih nekaj skromnih njivic. Iz jesenove in gabrove zarasti se kažejo zidovi podrtih hiš, že zdavnaj opuščenih. Po razpadajoči cerkvi sv. Jerolima sklepamo o davni poselitvi. Baje je bilo tukaj veliko utrjeno naselje, ki naj bi ga razdejali že Huni, o čemer pa ni nobenih dokazov. Arheologi brskajo tod za sledmi.

Na Topolovcu nas preseneti hladen dež po burji in nam odpihne namero, da bi šli pod Velim vrhom (462 m) v Hrvoje gledat nov cerkveni zvonik pri sv. Zenonu. Hitimo se pogret in sušit k Sandiju, kjer smo v soncu začeli to potikanje.

NA POT Z VOJAŠKIM ZEMLJEVIDOM

Starosvetnost naselij, mreža izginjajočih poti, spremenjajoča se pokrajina, da ne omenjam izzivanja pestre dolge zgodovine Istre, so me spet vrnilo k Dragonji z vojaškim zemljevidom iz zajetnega projekta Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787 (1804), iz snopiča 3. zvezka, izdanega v Ljubljani konec preteklega leta. Primerjava dvesto let starih narisov z današnjim stanjem utegne biti sila zanimiva.

Opisi stotnika **Habermanna** k zemljevidom so sicer vojaško jedrnat, upoštevajo le strateška, zlasti prometno pomembna dejstva, a nam v celoti le dajejo vtis o takratni deželi. Območje porečja Dragonje je narisano v skrbni, natančni kartografski črtkani in plastično senčeni tehniki. List (sekcija XIX 15) zajema ozemlje v pravokotniku od današnje vasi Dragonje na jugozahodu do Jagodja pri Izoli na severozahodu in od Gradina na jugovzhodu do Gabrovice pod Črnim kalom na severovzhodu. Stari zemljevid zasluži likovni kompliment tudi v primerjavi s sodobnimi zemljevidi, na primer v Atlasu Slovenije.

Pokrajino nam slika tako plastično, kot da gledamo relief ali posnetek iz letala. Šavrinski griči se dvigajo v hrbe, slemena, planote nad globokimi zarezi dolin rek Rižane, Reke, Drnice, Dragonje, Rokave. Zaraščenost terena, ki je narisana z znaki za drevje, grmičje in travno rušo, je danes drugačna: medtem ko so ravnice po vrhu hribov več ali manj se take, obdelane, goličav po nižjih pobočjih in ob potokih v zgornjih dolinah ni več; zaraslo jih je grmičevje. Domala vse steze, poti, kolovozi in ceste so še danes v uporabi, mnoge pa tudi v propadanju. Ceste po slemenih so prevzele motoriziran promet, poti čez hrib in dol, ki so bile nekoč bližnjice in najbolj direktne smeri k obali, so postale neaktualne. Le kdo in čemu bi še hodil po njih? Zlasti če so bile take, kot jih opisuje vojaška ocena: kamnite, ozke, primerne le za volovsko vleko ali za ježo. Vse steze seveda niso opisane, saj so bile pomembne samo glavne prometnice. Ob njih pa v krajih ne manjka navedb o pitni vodi, krmi za konje in možnost prenočevanja.

Iz vsega se slika revna dežela. Bogatija je bila pri morju. Ne moremo si kaj, da ne bi ugotovili podobnega stanja še v našem naprednem času.

POVRŠNOSTI IN NAPAKE

Nemški zapisovalec krajevnih in ledinskih imen se ni izogibal slovenskih in v soseščini hrvaških imen, a očitno so mu bile vir informacije italijansko govorečih uradnikov oziroma tako zapisani zemljiški dokumenti. Od obale v notranjost se imena italijanske izgovorjave prelivajo v čisto slovenska. Trdna so imena Topolovec, Boršt, Trebeže, Kozloviči, Trsek (Tresecco), Truške (Trusce), Laborski hrib (Chrib di Lavra) in druga. Čeprav ne moremo sumiti v tistih časih tako načrtnega raznarodovanja, kot se je dogajalo stodvajset let pozneje, se je vendar lahko zapisalo kaj po ušesu zapisovalca in uporabnika.

Kako mimogrede se to stori, mi je prišlo v spotiko ime potoka izpod Truš, ki ga je opisovalec poti ob Dragonji od izvira navzdol v omenjenem planinskem vodniku iz Drnarnika spremenil v Denarnik. Potok tako očitno zasluži svoje iz erozijskega, hudourniškega obnašanja dobljeno in pri domačinih izgovorjeno ime, da bi ga bilo škoda menjati za kakršenkoli denar. Ker narečna izgovorjava od ust do ust ni vedno natančna, jo velja preveriti večkrat in potem pojem uskladiti z ledino samo po njeni obliki, pojavnosti ali v povezavi z ljudskimi dogodki.

Tudi površnosti ne manjka: v Krajevnem leksikonu Slovenije (zvezek I. 1968.) je zapisano, da se potok Pasjok izliva v Rikavo, dasi se Rokava, imenovana tudi Pinjevec ali Brinjevec, pretaka na severni strani Laborškega oziroma Borštevanskega hriba, Pasjok pa se iz-

teka v Dragonjo. Napaka izvira iz prepisovanja od daleč, v pisarni.

Pri koncu še ene poti smo. Naredimo ovinek na Trsek k prijatelju Danilu, ki mi je prvi povedal kaj o Dragonji. Vem, da mi bo ponudil kozarec, dva refoška, pravega, krepilnega, črnoardečega kot zajčja kri, ki se razleze po žilah kot blagodejna transfuzija. Potem bolj enostavno razumeš nasvet, kje v dolino »pozdúli« (navzdol) in kje »pozgúri« (navzgor), mimo vinje z bekači na meji, ob njivi »trkina« (koruze) in skozi trnjevo grmovje, kjer se rdeči »pičikul« (šipek). Spev istrskega narečja blagodejno zapoje v ušesih, melodija govora se ujame s pejsažem rodovitnih brd in sončnih ravnin.

Če ne prej, je treba spet tja, ko se bodo poročno belo odele češnje na robu vasi, nad spomladanskim žuborenjem Dragonje.

OD DOMAČE RADUHE DO ZASNEŽENEGA MONT BLANCA

SPOMINI V SLIKAH

UROŠ PODOVŠOVNIK

Med zaobljenima, z mahom poraslama skalama polzi tenek pramen razpenjene vode. V vrtincih se potopi v globino hladnega tolmana, se za trenutek umiri, nato ga za robom spet zagradi sila težnosti in ponovi začarano predstavo. Skozi slapič smukne porumenel javorjev list. Na poti ga ujame potopljen korenina. Pod pritiskom vode vztrajno drhti, se izmika ter končno svoboden s tokom odhiti naprej. Bil je le eden izmed mnogih v tej presunljivi igri narave. Za njim bo prišel drugi, tretji...

Sedeč nedaleč proč od stativa, na katerem je pritrjen fotoaparatus, čakam, da igrivo nebo ponudi pravo svetlobo. Rad bi ujel na prvi pogled večer, v resnici pa tako minljiv trenutek v življenju bistrega potočka. Kdo ve, morda bo že prva nevihta odnesla okrogel kamen in porušila kompozicijo, morda se bo pod močjo deroče vode naposled vdala tudi korenina, ki je prej zadržala list. Podoba se bo spremenila. Take ne bo več. Toda potok bo še naprej šumel, ubiral nova pota in večno ponujal nove motive; zadosten razlog, da se na ta kraj ponovno vrnem.

Ko čez nekaj dni zlagam prosojne koščke filma v plastične žepke, spet zaživijo podrobnosti podob s potepanja po razgibani strugi. Slika v možganih preskoči mejo dejanskega izreza. Zajame tudi barvitost odpadlega listja na bregu, kmetijo vrh travnika ter daleč zadaj obris Uršlje gore. Nostalgčni spomini obujenih doživetij zbuja nove želje. V teh trenutkih ne morem kar zapreti te mape spominov. Nad namizno svetilko vselej preletim še vsebino starih, prozornih folij, ki kažejo daljne obraze gorá, v ledene kristale ujete skrivence mace-

sne, pisane megle pod pobočji Mont Blanca, očeta pod vrhom Oltarja, prijatelje, ki se trudijo za vsak meter v steni...

MONT BLANC

Zaspano jo ubiramo navzgor po snežnem pobočju. Ujeti smo v trdo temo zgodnjega jutra, ki jo prebijajo drobne lučke naselij pod goro. Kot protiutež tem z neba mežikajo tisočere zvezde. Skrivnost teme še poudarijo kristali vodnega ledu, ki se sesipajo pod stopinjami in odcingljajo proti dolini. Neprizadeto skušam razjasniti nepoznane občutke. Čutim jih živo, pa vendar hladno, kakor da mi ni mar, če bodo neopaženo odhiteli mimo.

Z množico prehojenih korakov se tam za Matterhornom začne s sramežljivo rdečico prebujati dan. Postajam vedno bolj zaspan. Pogled na nižje vrhove, izvijajoče se iz sivih meglic, me ne prevzame. Le opazim jih in shranim vase kot samoumevno lepoto. Tudi svetel lunin krajec nad zdaj še modrikasto snežno kupolo ne pusti vajenega vtisa.

Ko stopamo po vršnem grebenu, jasno občutim še sedaj nerazložljivo nasprotje med željo po osvojitvi vrha in navdušenostjo nad pokrajino ter glasom, ki prigo-varja k spanju, prepričujoč, da vsa scena sploh ni nova, niti vredna pretiranih čustvenih izbruhov. Neki trenutek si zaželim, da bi bilo ozke gazi že enkrat konec, naslednji, da bi se pot vlekla v neskončnost in ponujala večno, brezkončno tavanje.

Na vrhu odložim nahrbtnik. Čestitam si. Čez nekaj minut bo vzšlo sonce. Takrat bo čas, da film ujame igro svetlobe in senc ter ovekoveči minljive trenutke.

Ne zadržimo se dolgo. Dan ima še vedno oranžen pri- 219

dih, ko spet stojimo na začetku ostre razi. Težko odhajam. Kot vedno se še enkrat ozrem nazaj. Naveza je ravnokar dosegla vrh. Objemajo se in veselijo. Ko spet pogledam navzdol proti grebenu, je videti le prazno gaz, ki se pogreza v dolino. Oče je že zdavnaj izginil za robom. Pohiteti moram, da ga ujamem.

POTEPANJA PO RADUHI

Pozen poletni dan je. Sedim med balvani v Grohotu in opazujem ostenje nad meliščem. Svetloba kamnitega obzidja tone v mrak. Ravno pravi čas sem končal samotno turo po brezpotnem svetu Srednje Raduhe, kamor sem si že dolgo želel pokukati. Ker so se tistega popoldneva vsi prijatelji nekam izgubili, je bil moj edini sopotnik star, od sonca bled rdeč nahrbtnik. Z njegovo skromno vsebino sem hitel po poti, upajoč, da težki, sivi oblaki vsaj še kako uro zadržijo mokroto. S prikritim strahom sem se oziral navzgor v strme stolpe. Nekje v notranjosti je glodal dvom: »Mi bo uspelo najti prehod in srečno stopiti na rob stene?«

Sprani žlebovi ter z rušjem porasle poličke so me hitro privedle v gruščnato grapo, ki je ponujala enostaven izstop, pa je kar naenkrat pred mano zrasel strm, bel steber in zbudil novo željo. Pametnejša polovica možganov je silila v lažjo varianto, druga pa je zmagala in določila pot po razu čvrstega stolpa. Nikoli mi ne bo žal. Bilo je prelepo. Le na vrhu izpostavljenega stebra, ki je tako ozek, da je komajda prostora za dve stopali, me je objel občutek tesnobe. Malo okoren in trd sem zlezal navzdol na zagozdeni skalni blok v škrbini. Pot naprej je bila spet podobna lepi, nedolžni igni.

Ko zdaj z mehke trave opazujem čudne sence v steni nad krnico, se utrnejo trenutki iz nekaterih minulih plezarij. S pogledom sledim črtam klasičnih smeri, na katere še pred letom dni nisem upal pomisliti, pa smo jih s prijatelji le zmogli. Tudi s teh potepanj so se ohranili spomini na fotografijah.

Težke kaplje me naženejo proti domu. Zdi se mi, kakor da bi nebo jokalo za Borisom in njegovimi prijatelji, ki so se pred kratkim ponesrečili v Turski gori. Ja, tudi

nanj me spominjajo slike, na katerih vrh Bavškega Grintavca z užitkom grizlja malico. V ozadju iz megle kukata Jalovec in Mangart...

PADEC V STENI

Gosta megla ovija steno. Naenkrat počí. Dve težki skali zgrmita v prepad. Visim v odprti steni, dvajset metrov pod klinom. V gležnju čutim bolečino, iz roke krvavim. Matjaža je s stojišča vrglo v robato steno. Negiben leži na polici. Zavpijem dvakrat, trikrat, nato Raduho spet obda tišina. Reševalci, ki se pravkar vzpenjajo proti Durcam, kjer naj bi imeli vajo, so slišali vreščanje. Kličejo proti steni, a se ne odzoveva več.

Najprej zagledam prvega, nato drugega in potem še celo skupino, ki se premika ob macesnovcu proti vstopu v Mihovo smer. Slišim vsako njihovo besedo, zabijanje sidriščnih klinov, nato vpitje nekoga, ki naju je opazil.

Prvi reševalci so že pri nama. Najprej oskrbijo Matjaža, ki ne čuti roke. Nekdo žrtvuje svoj pulover in ostane v severni steni kar v kratkih rokavih. Sam se s pomočjo dveh reševalcev skobacam na visečo poličko, kjer mi imobilizirata nogo.

Na reševalčevem hrbtu me z jeklenico spuščajo v globino. Matjaža naložijo v nosilo. Sprva mu kar zavidam navidezno udobje. Pod steno naju prevzame druga skupina. Odnesejo naju navzdol po melišču.

Ko se pri koči Gorske reševalne službe, čakajoč na rešilni avto, z Matjažem naenkrat s trudom izvijeva iz toplotnega omota in nasmejano poskočiva sem ter tja, je po prvem začudenju reševalcev vse jasno. Bila je le vaja, za katero smo vedeli le nekateri. Ostale sva s prijateljem pet ur, kolikor je trajalo reševanje, uspela prepričevati nasprotno. Veseli, da se je vse tako srečno končalo, posedemo za mizo. Iz kamina diši po pečenih klobasah. Še dolgo nekaterim ne gre v glavo, kako sva jih lahko tako »nategnila«.

Priznam, da sem bil spodaj na melišču ganjen skoraj do solz, tako ste se trudili za naju; prav zato sva vsem hvaležna. Z akijem pa se nihče od naju ne bi več peljal. Upam, da se nama res ne bo treba.

Slike s Šmarne gore

Miha Ledinek, neumorni gostilničar s Šmarne gore, 669 metrov visoke najbolj priljubljene izletniške točke Ljubljančanov, in likovni pedagog iz osnovne šole v Šmartnem pod Šmarno goro **Danilo Cedičnik** – **Den**, sicer znani gornik in alpinist, sta bila organizatorja letošnje, po vrsti že druge mladinske likovne kolonije na tej markantni vzpetini nad mestom. Danilo Cedičnik je 15. aprila na Šmarno goro pripeljal 30 otrok, po pet iz vsake od šestih podšmarnogorskih šol, ki so ta in še enega od poznejših dni v

različnih slikarskih tehnikah slikali motive, ki so se jim ponujali. Svoje izdelke so 8. maja razstavili v galeriji na Gori; ta dan je bila namreč tam otvoritev prodajne razstave teh del, od katerih bo šel ves izkupiček v dobrodelne namene otrokom, ki takšno pomoč potrebujejo. Mladi udeleženci slikarske kolonije bodo vendarle tudi nagrajeni za svoje sodelovanje in za podarjene slike: Miha Ledinek jih bo peljal na lep izlet bodisi v avstrijski Disneyland, bodisi na safari nedaleč od Dunaja, kot je udeležence lanskoletne kolonije peljal v Gardaland.

M. R.

SAMOTNE ROMANTIČNE POTI IZ BAŠKE GRAPE PREKO TEMLJIN

ISKANJE IZGUBLJENEGA STOLETJA

MARJAN BRADEŠKO

Nekaj belega se pokaže visoko gori v strmih gozdnih pobočjih. Pečine? Ne. V dopoldanskem soncu se nad mračno grapo sveti pročelje stare zapuščene hiše, ki jo je tja bogvekdaj postavil človek. Zaselek Podorehi. Človek, ki iz kdovekakšnega razloga ni dobil zemlje v dolini, si je izbral bivališče v popolnoma tujem, samotnem, grozečem svetu, na nedostopnem mestu, stran od ljudi, daleč stran – dve uri peš hoje v breg od najbližje vasi, s Temljino. Z današnjega gledišča povsem nerazumljivo, nepraktično – pa je bil sicer verjetno mnogo bolj ročen in spreten kot večina nas. Saj je moral biti, saj je živel le od lastnih rok in narave, ki ga je obdajala. Iskal lepote, ki je v tistem robu ne manjka? Ali pa navaden čudak? Nesrečnik, za katerega ni bilo mesta v dolini? Kako je živel? Je bil dober, ljubeč? Koliko jih je bilo?

SAMO ŠE OVCE SO OSTALE

Preden sem zjutraj krenil na pot iz Baške grape preko Temljina, nisem vedel, da me bodo pričakale take samote. Res, tudi v idrijskih hribih sem jih vajen, vendar so bregovi tu še bolj strmi in razdalje mnogo večje. In vse je še bolj skrito očem – saj sem z različnih mest po teh pobočjih, ki so preparana z globokimi temnimi grapami, že prej večkrat uzrl kakšno sled nekdanjega življenja, toda vsakič znova spet najdem ostanke na mestih, za katera ne bom nikoli razumel... Le še bolj bodo burkala dušo ta odkritja – saj še domačini vse manj vedo, kje je kaj in kdo je bil in kaj je bil... in kdaj je bil, zakaj, kako se je imenoval.

Starejši možak, ki je v hladnem pomladnem jutru že nekaj pospravil na travnikih pod vasjo, je še vedel o Liščaku, Drseli, Podorehih, Podleskovci... Mlajši v vasi je zamahnil z roko, češ, tam pa nič ne poznam, nisem hodil... a so še poti?

Za vasjo pri koritu skrene pot malce navzdol, med macesni, skozi katere se kažejo Spodnje bohinjske gore, le še z jeziki snega v strmih grapah – pa komaj marec je šel. Travniki so potreseni s trobenticami in zafranom, vendar me hladni veter brž spomni, da je le še malce zgodaj za pravo pomlad. Pri brunarici nižje doli me lovec opozarja, da bom gor že še nekako prišel, ampak Drseli – to pa ne, tam je trdo, slaba pot. Pred Podorehi da naj zavijem desno, na Temljinško planino, je dobra pot.

Grem naprej in po skalnem podoru se pot spremeni v stezico – od tu naprej gre le še peš. V Podleskovci ravnokar brni tovorna žičnica – za ovce, ki so tu kar stalno, je zmanjkalo sena, pa ga vlečejo iz doline – prezgodaj je še za pašo. Ljudje so že šli, le še občasno pridejo – jim bodo sledile še ovce?

Saj je videti samotno, pa vendar ni tako daleč od sveta. Tudi Loje so kot sosed, prav blizu – le da na drugi strani

doline. Stara majhna hiška je že vsa obraščena, večja zgoraj s hlevom še trdno stoji. Fanta, ki se ukvarjata z žičnico, mi svetujeta pot v Podorehe – le še to vzdržujejo.

ŠTEVILO PREBIVALCEV: NIČ

Stezica se izgubi v gozd in prečka grapo. Kar nekaj se jih spušča s teh strmih pobočij. Na robu, kjer se stezica malce obrne, stoji mogočno, z bršljanom obraščeno drevo. Vse drugo je že zdavnaj klonilo, odšlo v dolino na nogah ali se kar skotalilo... Sesešana hiša, prav tako v bršljanu, podrti zidovi, le še nekaj kamenja... pred njo ob poti imeniten vodnjak, saj je kraj precej sušen. Kje so imeli travnike, skromne njivice? Tu ni bilo prostora zanje. Odkod so znosili kamenje, s katerim so sezidali hišo? Sploh kdo še ve? Kdo je posadil tisto mogočno drevo?

Jedli so verjetno suhe hruške, jabolka, slive, marsikatero kamenje v teh bregovih je od podrtih 'pajstu' – sušilnic sadja, iz katerih se je dneve vlekel dim po pobočju in okrog katerih je tako imenitno dišalo.

Pri razcepu poti na travniku malce naprej izberem spodnjo, ožjo. Počasi pride v neznansko strma pobočja, tako strma, da s steze ne zdrsneš, pač pa kar padeš. Kamnita rebra, nekaj mogočnih bukev, pa šumenje Liščaka nekje spodaj – saj videti ga ni mogoče, je zajeden pregloboko v korita. Lovci mi je prej nekaj govoril o pomrznjeni poti, brez 'zajl' – nekoč, ko so tu redno hodili, je bila prav gotovo bolj zavarovana. Je bila pozimi sploh prehodna? Mislim, da večinoma ne. Danes je pod nanešenim listjem začititi pomrznjen rob. Previdno, previdno hodim naprej. Nenadoma travnik pred menoj – Drseli. Nekoliko senčen kraj, popolna samota, odgludno, za današnje dožemanje pregloboko v grapi. Mogočni stebri kozolca še trdno stojijo, umetelno speti tramovi so razmetani po tleh, le še zarjaveli žebliji štrlijo iz njih. Edinole sadno drevje še stoji pokončno.

Nekoliko naprej hiša. Iz prostorov rastejo drevesa, v nekaterih oknih so še krila in razbite šipe, v kleti razpadel čeber, na katerega je padel del stropa, v kuhinji zasuata zelena vrata z lepo kljuko. Stara polomljena miza. Čepim na štedilniku, ki gleda izpod nasutega kamna in padlih strešnih tramov, in skozi okensko odprtino slikam Lisec na drugi strani grape... V krajevni leksikonu piše: »Število prebivalcev: 0«. Okno v sosednjem prostoru je polodprto, šipe razbite, stena še bolj podrti. Hlev, naslednja stavba, je popolnoma na tleh. Vse so zgradili tu, z bližnjih pobočij in grape so nanosili neizmerne količine kamenja, ploščatih skrilavcev, in jih vestno nalagali drugega na drugega. Iz trikotnih kosov zloženi oboki nad vrati nosijo sami sebe – pred kratkim so mi na Irskem kazali nekaj podobnega kot sedmo 221

čudo. Lesa je bilo dovolj – štedilnik je prišel do sem verjetno preko Podorehov in z žičnico navzdol.

Vsaj travnikov je tu več in bilo je tudi nekaj prostora za njive. Med sprehajanjem po njih najprej uzrem bel pramen zadnjega slapu v Liščaku in še živo se spomnim, kako sva ga z Dariom nekoč obšla po kamniti steni na levi. Rinila sva v zaraščeno pobočje, otrsala klope in občudovala stvarstvo – tako kot danes občudujem te strme bregove, te pogumne ljudi, razumem jih pa še vedno ne – pa čeprav sem tudi sam doma s precejšnje samote. In prav tu, s teh travnikov, sem uzrl tisto belo hišo gori, osemsto metrov visoko, v Podorehjih. Na drugi strani grape z njo enakovredno tekmuje Zalisec. Za naslednji obisk.

POL URE OD HIŠE DO HIŠE

Stezica se spusti do potoka – vode jim ni manjkalo – in nadaljuje naprej prečno po strmih, vse bolj trdih, ponekod pomrzjenih pobočjih. V te osoje redko posije sonce. Potka postane slabotna in nevarna – dreves je premalo, da bi se hitro ustavil ob morebitnem zdrsu. Uberem jo navzgor, proti svetlejšemu robu. Stara zarjavela skleda mi da vedeti, da nisem daleč od hiše. Mimo ostankov žičnice (ki je bila in je ponekod v teh pobočjih še edino prevozno sredstvo) pridem do mogočne hiše, ki je zob časa še ni pokončal. Na svetlem, sončnem, silno razglednem mestu stoji, nekoliko za robom, tako da so strele verjetno pobrala drevesa nad hišo. Sedem na tram pred njo in malicam. Preko travnika pod hišo se iz bregov z neznansko hitrostjo prikotali kamenje – vedno me je strah prav tega, saj razen drevja ni nič trdnega v teh strmih.

Kako so živeli tu? Podorehi – morda je bilo veliko orehov in so vsaj za praznike spekli potico? Ali pa so orehe pozobali kar na stari kmečki peči, ki ji danes v izbi poleg mize in klopi delata družbo še dva koša in nekaj posušenega grmičja – verjetno privedejo ovce tudi sem gor. Ob hiši je lestev – kdaj jo je kakšen nadebuden mladenič zadnjič prislonil pod okno? Je sploh kdaj kdo rinil sem gor? So imeli hčere ali je moral sin po ženo v dolino? Je šla z veseljem gor? Bolj gotovo s tesnobo. Vsaj voda je bila blizu in pot je bila sem gor boljša, pa čeprav daljša kot k spodnjim sosedom. Ja, biti sosed tule je pomenilo vsaj pol ure hoje med hišami.

Podorehi so zlezli najvišje in za njimi je le še gozd in strmina – še dvesto metrov do grebena. V sedlu še bolj strupeno vleče, vendar grem na Luken, kjer bom začel prečenje tja nazaj do Kotla nad Temljinami. Na drugi strani spodaj pod orumenelim sedlom je planina Grant – pred tremi leti smo z Urško šli čeznjo in gor v pobočja Plohe do tiste imenitne mulatjere, ki prereže vse Spodnje bohinske gore. Danes se zakrivajo v mrč, nekatere so zavite v pomladne meglice, Rodica pa se kar korajžno kaže.

Obrnem, saj je Kotel v popoldanskem soncu videti še daleč na jugu. Dol in gor gre preko vmesnih vrhov in nad Temljinško planino me povsem na robu pričaka

pravi, nekajstometrski 'drevored' mogočnih, sršech bukev. Kot da bi jih kdo nasadil sem na rob, da bi planini dale zavetja pred zahodnimi vetrovi. Kdo ve! Planina se zarašča in polno je trnja. Le stezica je trdna in lična lovska kočica jo poživlja. Tu bi prav rad preživel kakšno samotno urico.

KAKO VELIKANSKI NESMISEL JE VOJNA

Dnevi so kratki in dolina je še daleč. Zadnji vzpon (vsaj mislil sem, da bo tako) me zložno pripelje na vrh Kotla, ki dostojno, tudi z največjo višino, zaključuje greben. Edini od vseh vrhov je gol, poln močne rumene trave, rumenilo pa popestri kakšna sršecha temna smreka ali trnov gm. Razgled je slab, saj je precej mrčasto – kljub temu skozi prosojnost prepoznam zvonik cerkve na Bukovem pod Kojco, pa Črvov vrh in mogočno Kobiljo glavo na drugi strani Kneže. Popoldanska svetloba in meglice ne pokažejo vse silnosti te gore, saj ni videti grap, ki jo prerežejo – predvsem ne Volovjaka, ki nama je nekoč dal nemalo opravka. Na vrhu Kotla je celo vpisna skrinjica, le da so obiskovalci bolj redki. Sodeč po zemljevidu se moram spustiti na Mali vrh in od tam nekje naj bi stezica vodila nazaj v Temljine.

V robovih so še videti izkopani rovi iz časov vojne – skoraj neverjetno je, kje vse je bila vojska. Tu ni kaj – in recimo že temu vendar enkrat tako: popoln nesmisel. Kdorkoli je moral biti tu gori in karkoli je storil, ni prav nič vplivalo na izid vojne – izidi se odločajo v razkošnih sobanah in ne v prepadnih mrzlih robovih brez vode.

Žal se stezica obrača vse preveč na stran Grahovega in vse bolj je podobna gamsji stečini. Vrnem se nazaj na Mali vrh, iščem in ne najdem nič pametnega. Nikoli ni lahko iskati stez z vrha dol. Vem, pobočja so strma, toda nekje bom prav gotovo naletel na kakšno sled – upam, da pred nevarnimi skalnimi skoki. Med zaraščeni travami, kjer brinov gm nudi še najmanj boleč prehod (ostalo je robida, šipek, črni trn), se valim navzdol in pazim, da ne zdrsnem. Na srečo kaj kmalu pobočje prereže slaba stezica, ki sem je neizmerno vesel. Zdaj vem, da bo korak vse trdnější, saj se steza rahlo spušča in je prav gotovo ne bo zmanjkalo. Kako prav pride – strmina postane taka, da bi brez starodavnih sledi verjetno ne mogel nikamor.

In ko nad vasjo pobočje postane prijaznejše, noge veselo rijejo skozi kupe nanešenega listja, malce zdrsavajo in klecajo – pa saj so za danes storile svoje. Ponesle so me v kraje, kjer izginéva nekaj, kar je del tega stoletja, ne, del tisočletja – izgubljen, nepozaben in nerazumljen del, ki se je končal drugače, kot so si zamisljali tisti, ki so gradili svoje hiše nad Liščakom, pa tudi nižje spodaj, v prijaznejši dolini. Bregovi so se zarasli, ljudje so na stezice pozabili – v vasi me je gospodar pri eni od hiš vprašal, če je sploh kakšna stezica gori pod Kotlom. Kljub vsej praktični naravnosti današnjega sveta so nekoč ljudje poleg te iskali tudi lepoto – vsaj tako se zdi. In tu je je še na pretek.

Prvo drevje v pomladnem vetru, ki pride gor iz Soške doline, je zopet vzcvetelo.

SKRIVNOSTNA IN POZABLJENA DOLINA MALE PIŠNICE

KOSOBRINOVA DEŽELA

ALEŠ KARL NOSAN

Nebo je bilo sinje modro. Po njem se se podili raztrgani oblaki. Ostri vrhovi niso bili zakriti v meglice. Sonce izza grebena je tipalo po mirni gladini jezera. V svetlobo nastajajočega dne so tiho predli vetrovi. Predramljena dolina se je razodela pred nami.

Pri jezeru Jasna smo prečkali okrogle kamne Pišnice in se začeli vzpenjati v gozdove Vitranca. Ne povsem enostavna steza je še dodatno razplamtela našo željo po neznanem.

Med grmiči borovnic se je kmalu pokazalo razpotje. Po desni poti smo se pred leti povzpeli na Ciprnik, leva nas je tokrat pripeljala na izpostavljen pomoč, od koder smo prvič v celoti videli naš cilj – skrivnostno in pozabljeno dolino Male Pišnice.

Kratek skok od turistične Kranjske Gore živi dolina povsem svoje življenje. Ljubi in sprejema le ljudi, ki jim boj za ohranitev narave ni le prazna beseda. Res – srečna dolina. Med hojo skozi tri dolinske stopnje smo ves dan opazovali njene lepote.

DIVJIH ŽIVALI TAM NIHČE NE MOTI

Z Jasne vodijo vse do vstopa v sotesko potoka Mala Pišnica široka prodišča. Ozka soteska, polna balvanov in skalnih skokov, je brez posebne opreme težko prehodna. Zaključí se pri kamnitem jezú, na tisoč metrih nadmorske višine. Od jeza do Jasne premaga potok okoli dvesto metrov višinske razlike.

Po težavni soteski je visoko v pobočje Vitranca speljana lovska pot. Pobočje je preprejeno z divjimi, strmimi grapami. Zmrzal in hudourniki so ponekod pot odnesli, večino neprijetnih mest pa smo nekako obšli. Mimo nežnih pajčevin z drobnimi svetlečimi se kapljicami, razprtih med vejami prepletajoče se rastočih bukovih dreves, smo se pri kamnitem jezú spustili do struge. Spodnja, prva dolinska stopnja, je ostala za nami.

Bela prodišča, razbrazdana od pomladnih vod, so nam omogočala potepanje po rečnem koritu naprej. V srednjem delu doline so na debelo gmoto apnenca, marsikje spremenjenega v zrnat dolomit, naložene plasti laporja. Lepo je razviden prelom, v katerem je dolina nastala.

Jelenjadi, ruševcev in gamsov tukaj nihče ne moti. Med prodom sta Bojan in Tadeja našla tudi enega od najmanjših prebivalcev – vretenasto hišico, visoko približno dva centimetra, z belo črto po šivu.

Edina lovska kočá stoji skrita med zelenjem na majhni vzpetini. Nad njo je grapa, po kateri se izpod Ciprnika izvije živahen potok. Preden potone v mehkem pesku doline, zazveni v razpršenem slapu.

Za lovsko kočó se je dolina zožila, zagrnil nas je božajoč hlad bukovega in smrekovega gozda. Pot se je

oddaljila od glavne struge, skromen potoček nam je pokazal redko znamenitost. Čez nizke, polmeterske prage prelivajoča se voda je ustvarila ljubko izdobljene ponvice. Čista, majhna jezera v njih so dehtela in blestela ob redkih sončnih žarkih, prodirajočih skozi goste krošnje dreves.

Dno doline se je spet dvignilo. Odprla se je zgornja, tretja dolinska stopnja. Gozd je postal vse redkejši, pot se je približala glavnemu potoku. Izstopili smo iz gozda; zarisala se je manjša krnica, iz katere rastejo strme, razdrapane stene.

Globoko med gorami leži dolina. Obdajajo jo Vitranc iz Kekčevih zgodb, Ciprnik z nepozabnimi viharniki, gozdnato pobočje Grla, znamenito travnato razgledišče Sleme in zid Male Mojstrovke. Razbito pobočje Slemená, imenovano Rupe, preraslo z osamelimi smrekami in macesni, je naraven zaključek doline.

DIVJA POT BREZ MARKACIJ

V Rupah izvira Mala Pišnica. Proti dnu doline se pretaka v deset metrov visokem slapu. Tudi v obdobju suše smo občutili njegovo čarobnost. Pajčolan vode gladi z zelenim mahom in lehnjakom obraslo steno. Kje so časi, ko sem na južnem obrobju krnice, z grebena Kumlehove glave, prisluškoval tem zvokom!

Z Božom sva poskušala slediti potoku nad slapom. V strmini Rup po ozkem koritu poganjajoča voda preskoči še en petmeterski prag, na sredi prekinjen s kratko polico. Zgornji slap po lepoti ne zaostaja za spodnjim, znan pa je le redkim.

Ves čas mi je pogled uhajal pod prelaz Grlo. Vedel

Ena izpod Javornika

Vračamo se z Javornika. V dolini ob križišču poti stara žena z brezzobimi grabljami upogiba veje velikega in bogatega šipka k tlom ter obira plodove.

»Dober dan, a nič ne bode?«

»Oja, toda če je z muko nabran, je boljši! Odkod pa, fantje?«

»Z Javornika!«

»Kakšno je gori vreme?«

»Burja nosi meglo in prši. Bolje je tu pri vas.«

»Seveda, mi si namreč vreme sami rihtamo!«

»Aja, kako pa to zmorete?«

»Za to poskrbita naša soseda Oblak in Grom.«

»To je pa dobro! Ali na Javornik vaš vpliv ne seže?«

»Ne, to pa ne; Javornik je vremensko preveč muhast!«

Stane Štucin

sem, da še stoji tam, stari prijatelj, in bdi nad samotno dolino. Prijazno je pozdravil s šumenjem svojega vrha tisočletni macesen nas potepuhe v naravi.

Kdor bi želel ponoviti našo pot, naj ve, da ni nobenih markacij; lovska pot v spodnji stopnji je slabo vzdrževa-

na, Rupe so popolno brezpotje. Če pa vam ob misli na Malo Pišnico kljub temu zagori srce, potem pojdite. Na koncu ture bo plazeče se večerne sence nad dolino morda zmotil le utrip kanjinih kril in z vami bodo zveste zvezde, sladke sanje in ljubezen...

ZAMUDNO ISKANJE IZGINULEGA BIVAKA ZA AKOM

ZGODBE IZ NEKEGA ZAČETKA

MATEJA PATE

»Obiskal sem seminar za inštruktorje alpinizma, kjer so me naučili vse umetnosti alpinistične in reševalne tehnike. S tem je bilo moje nevarno samouštvo končano. Na srečo sem ga preživel, odnesel sem celo kožo in veliko mero izkušenj.«

Tako je v svoji Poti, alpinističnem Svetem pismu, zapisal pokojni **Nejc Zaplotnik**. Tudi dandanes mora marsikateri nadebudni plezalski vajenec prestati tako samouško obdobje, čeprav obstajajo alpinistične šole z obsežnim teoretičnim in praktičnim programom; vsak, ki ga plezanje resnično veseli, se bo slejkoprej moral in hotel postaviti na lastne noge in uporabiti v šoli pridobljeno znanje za raziskovanje nekoristnega sveta na lastno pest. Še nihče se ni rodil pameten in ker je zelo človeško delati napake in se zaletavati z glavo v zid, je včasih potrebno kar nekaj sreče, da se take avanture končajo brez hujših posledic.

Najteže je seveda prvo leto ali dve, ko si kronično pameten, saj si vendar izvedel vse, kar je v alpinizmu treba vedeti in ti manjka le še prakse – no, in po slednjo se pač odpraviti v hribe. Na lastno pest in brez tistih nadrejenih, ki bi ob vsakem napačnem gibu ali dejanju začeli nergati...

Da se ne bi delala prevelika krivica, je treba povedati tudi to resnico, da se kljub prepovedi odpravljajo v hribe naveze, sestavljene iz enako neizkušenih plezalcev, tudi zato, ker marsikateri alpinistični odsek ne premore dovolj članov, ki bi bili pripravljene budno spremljati vsak hribovski podvig podmladka. Tako si pač poiščemo sotrpina in začnejo omenjeno dobo samouštva.

Težava je seveda v tem, da se to zgodi, še preden dobijo kakršnokoli uraden ali neuraden blagoslov za tako početje.

Moje vajeniško obdobje je pravzaprav potekalo brez večjih psihičnih pretresov, tudi zato, ker še nisem imela izoblikovanega občutka za (ne)varnost – plezanje se mi je zdelo zabavno, upala sem si početi stvari, ki bi jih danes presodila veliko bolj kritično, pretegovanje v plezalnih vrtcih sem jemala nekako v smislu »it is easy and it is fun«, vendar je bil razkorak med plezalnimi vrtci in smermi v hribih vseeno prevelik; ko sem prvič potipala petico v hribih z nahrbtnikom na rami, me je, po domače povedano, sezulo.

V teh letih se mi je pripetilo marsikaj, kar me je opozorilo na to, da mnogokrat o uspehu odloča taktika, ne pa

surova moč oziroma dobra natreniranost. Predvsem je važna glava.

KAM JE IZGINILA VELIKA MOJSTROVKA

Pred leti je bil svet okoli Vršiča naše plezalsko lovišče. Kratki dostopi, cela množica najrazličnejših smeri, udobni sestopi so bili več kot naročeni za začetniško usposabljanje. Prevoz ni bil problem, prav tako ne oprema, vodničke smo si sposodili, vreme nam je služilo – kaj bi torej lahko šlo narobe? Jasna stvar, organizacija ture!

Miheličev vodniček Slovenske stene je v principu krasna stvar, samo nekaj gramov preveč ima in zato ga redkokatera plezalska duša vzame s seboj v steno; seveda obstajajo fotokopirni stroji, ki ti prihranijo kakšno minuto ali dve prerisovanja skice, vendar na žalost niso vedno in povsod na razpolago in takrat se je pač treba zateči h klasični metodi prerisovanja skice smeri. Vse lepo in prav, toda – kako naj človek preriše sliko stene z vrisanim potekom smeri? Težko. Torej je nismo. In če si tako len, da ne prepišeš niti opisa dostopa do pod stene, je rezultat tu.

Namenjena sva bila v Kovinarsko smer v Veliki Mojstrovki. Brez opisa, ki sva ga sicer oba prebrala, sva prišla do Slemena in se začela razgledovati za najino steno, ki pa je ni bilo niti videti. Gori nekeje v možganih se mi je sicer nekaj svetilo o neki izpostavljeni prečnici in melišču, celo videla sem nekoga, ki se je po neki neverjetni, z rušjem poraščeni strmini plazil kvišku nekoliko nižje in desno od naju, vendar moja beseda proti besedi za eno leto bolj izkušenega sopezalca ni kaj prida zalegla; zato sva jo jedrno ubrala po kratkem melišču navzgor pod prvo steno podobno tvorbo in pravzaprav naju niti ni preveč motilo, da stena ni bila niti malo podobna tisti, ki sva jo iskala, še manj pa se je s pravim ujemal čas, predpisan za dostop do stene. Sva pač dobra... Najino prepričanost v pravilno izbiro je še dodatno utrdila najdba dveh zarjavelih klinov na melišču pod steno: na pravi poti sva!

Po nekaj raztežajih, ki se seveda nikakor niso ujemali z opisom, pa če sva se še tako trudila s prepoznavanjem v opisu omenjenih skalnih oblik, nama je postalo vsaj približno jasno, da »to ni to«. Po kakih 200 metrih plezanja sva prišla na vrh »Velike Mojstrovke« – in jo zagledala...

Pravo Veliko Mojstrovko. Imela sva toliko sreče, da je

bil sestop kolikor toliko znošen; z nekaj urami zamude sva stala pod vstopom v Kovinarsko smer. Seveda me nihče na tem svetu ne bi mogel prepričati, da bi se je lotila še istega dne. Po skrajno zanimivem sestopu po tisti ozki, zopni, izpostavljeni poševni prečnici sem se zaklinjala, medtem ko sem v navalu jeze in strahu grabila za nič krive borovce, da je to moje prvo in zadnje popotovanje pod Veliko Mojstrovko.

Seveda ni bilo ne prvo in ne zadnje; že čez tri dni sem se po zaslugi izkušenejšega kolega, ki naju je odrešil za najine takratne sposobnosti samomorilskih načrtov v Frdamanih policah, spet plazila tja gor. Tokrat nama je uspelo. Kako nama ne bi, če pa sva dostop že poznala!

ZAKAJ SO PODRLI BIVAK III ZA AKOM

Tistega leta naj bi bila s prijateljem iz alpinističnega odseka sprejeta med alpiniste in kot v dokaz najine gorniške zrelosti in sposobnosti vodenja v visokogorje naj bi odsek organiziral skupno turo, katere vodji naj bi bila prav midva. Na programu naj bi bil Amfiteater za Široko pečjo.

Ajajaj... To je bilo vse, kar sva lahko med debelim cmokom v grlu izdavi.

Torej bo treba malo na ogled, sva si mislila in ob prvi priložnosti štela korake Za Ak. Pred tem sva v avtu na hitro prelitala vodničke, ki opisujejo dostope do Amfiteatra, do Bivaka III pa je tako speljana avtocesta; tam

si bova malo oddahnila, potem pa iskala tisti presneti Amfiteater.

Kar hitro sva prikolovratila Za Ak in bila nemalo prese-nečena, ker bivaka ni in ni bilo na spregled. Ah, jasno, postavili so ga tja, kjer je najmanj nevarno za plaz, sva modrovala in obenem iskala tisto konzervo na najbolj nemogočih mestih, pretaknila vsako luknjo, prečesala vse ruševje, bila že visoko gori pod Tremi macesni, ko sva naposled zagledala prijazen gozdnat otoček na začetku krnice. Seveda, sva se tolkla po glavi, tam je!

Po temeljitem iskanju, ki je mejilo že na detektivsko delo, sva z nekaj deskami (ki sva jih našla v gozdičku in jih proglasila za ostanke bivaka) v rokah potegnili črto: podrl! so ga! Ampak zakaj potem ni nič pisalo v časopisu?!

Spričo silnega razočaranja sva legla za prvi balvan, oddremala kakšno uro na toplem soncu, nato pa še enkrat napela vse sile. Pa naju sreča neki prijazen planinec in povpraša, če slučajno pozna kakšen prehod do krnice Pod Srcem...

(Buuuu, zdaj mi bo pa še s tem težil, še te piksne ne najdem, on pa hoče pod Špikl!)

Prijazno odkimava, da ne in nato spet on, aja, sem mislil, da sta kakšna alpinista... Midva pa (preden je petelin trikrat zapel) hitro odkimava in dodava, ah, kje pa, zatajivši najine sanje, ki naj bi že čez nekaj tednov postale resničnost.

No, prav dosti se nisva zlagala, uradnega naziva takrat

Jesenski potep

Hladen jutranji piš vetra naju sprejme, ko stopiva na prodišče krnice Ak. Brez besed strmiva v ožarjene vrhove, tako da šele za balvanom zavijeva na levo v pravo smer in kot jelena lomastiva skozi gosto rušje, kjer na drugi strani najdeva prehod do grape, ki vodi preko slikovitih naravnih prehodov do visokega skalnega pragu, vstopnice do Amfiteatra, enega od najbolj divjih, očarljivih in samotnih krajev naših prelepih Julijcev. Danes se nimava namena utrujati v vertikalah; prihajava, da se naužijeva ostrega gorskega zraka, lepot, da v visokem grebenu Široke Peči poiščeva prehode in preplezava stolpe vse tja do Dovškega Križa. V oktobrski nedelji indijanskega poletja. Res, lep dan nama je namenjen danes. Da si spet napolnim baterije, pravi Čopek.

Široka Peč je že od tistega julijskega alpinističnega tabora Za Akom. Z Liborjem sva bila še začetnika, plezala sva z Marjanom in Lukom v Veliki Martuljski Ponci, čudovito lepi in kompaktni skali Oltarja in v strašno krušljivi steni Široke Peči. Samo tri dni smo taborili. Potem se je zgodilo najhujše. Strašen padec naveze Toma in Uroša iz stene Širo-

ke Peči. Pretreseni smo s težkim srcem sestopili v dolino.

Danes prepoznam izstop Centralne smeri; zraven še zmeraj sameva zarjavela skrinjica, listkov s podpisi prvih plezalcev pa ni več. Skoraj v vsaki škrbini so klini za spust – zadnja sled alpinistov, ki izstopajo iz severnih smeri.

Zadnje raztežaje do Dovškega Križa imava za sprehod. Z vrha se razgledujeva na okoliške in daljne vrhove Dolomitov in Visokih Tur, počivava in poklepetava s starima znancema. Sestopiva; Slavko gre po grebenu, sam se spustim do melišč nad dvojko in se povzpnem gor do prehoda v Grfo, kjer se srečava in uloviva zadnje sončne žarke. Previdno plezava navzdol in malce zaideva. Včasih je bil prehod kar dobro shojen. Ali pa je pred leti svoje naredila vodna ujma, ki je drla navzdol vse do vznožja krnice, kjer je s prodom zasula tudi samotni balvan, celo čez spominsko ploščo Janje in Brede.

Po dolgem melišču meljeva navzdol do škrlatno ožarjenih Treh macesnov in jesensko obarvane livade, kraja, od koder je zelo »težak sestop«. Za redke občudovalce in samotarje je zdaj na macesen pribita spominska skrinjica z vpisno knjigo.

Obirajoče odkolovrativa navzdol mimo bivaka (da ne bi bila spet razočarana nad redom v njem) in se spustiva po »jekleni« potji mimo rajskih livad v Martuljek.

Janez Lončar-Šodra

res še nisva imela... Počutila sva se nemalo butasto, ta občutek pa se je že čez nekaj trenutkov intenziviral do neslutelih razsežnosti, ko je taisti striček začel razlagati svojim sopotnikom, da ena izmed stezic, ki sva jih očitno vzela premalo resno, vodi k bivaku in da je to dobro vedeti, sicer se zna zgoditi, da ga iščeš malo dlje, kot si nameraval...

Midva sva se z iskanjem zamudila ravno toliko časa, da je bilo za Amfiteater prepozno, zato sva se morala za-

dovoljiti le z nekaterimi bežnimi teoretskimi spoznanji o tem, kako priti za Široko peč in upati na najboljše na skorajšnji skupni turi. Na to, da je sploh ne bo, pa nisva niti pomislila – na koncu sva jo odnesla bolje, kot sva pričakovala. Preizkusa nikoli ni bilo.

In kaj se mi je takrat zapisalo v moj hribovski dnevnik?

»Takole se namreč tudi nabira izkušnje. Samo ni ravno dobro in sebi v ponos, če take stvari počneš preveč pogosto...!«

NAJINI DUŠI STA SE NAPILI PLANINSKIH LEPOPOT SREDOGORJA

ZGODNJEPOMLADANSKA ŠISERNIKOVA POT

ALEŠ TACER

Letošnji februar je potolkel vse rekorde. Takih visokih temperatur res še nisem doživel v tem letnem času, čeprav bom počasi že štirideset let na svetu. To sicer še ni célo stoletje, ampak tudi zapisovalci vremenske kronike za daljše obdobje vedo povedati, da je bil letošnji februar res nekaj izjemnega. In ker je človek že po naravi ustvarjen tako, da mu bolj ustreza toplota kot mraz, marsikdo ne zdrži več v zaprtem prostoru. Tako smo lahko letos že kar zgodaj gledali, kako so ljudje že brkljali okrog hiše. Moški so si našli delo v sadovnjakih, kjer je bilo potrebno obrezovati sadje in vinsko trto, ženske pa so se že sprehajale po vrtu med gredicami in načrtovale, kaj naj bi letos kam vsejale.

Obstaja pa med vsemi temi ljudmi še posebna kategorija, ki jo imenujemo ljubitelji gorá. To so tisti poletni

planinci, ki že ob prvem južnem vetru pričnejo vohljati zrak in jih prvi močnejši sončni žarki odtajajo iz zamrznjenega zimskega dremeža. Mednje spadam tudi sam. Resda se tudi pozimi odpravim kam, ampak to so le krajše ture ali izleti, pravzaprav bolj sprehodi. Tedaj pa, ko je vreme naravnost vabilo v naravo, nisem več strpel.

»Draga ženička,« sem tako oni dan zaklical mili mi polovički, ki se je globokoumno sklanjala nad kuharskimi lonci in ponvami, »kako bi bilo, če se odpraviva na kratek izlet v naravo? Doma itak samo sediva; lahko se zgodi, da se bova še za kakšno kilo zredila. Če pa malo potelovadiva v naravi, bo to dobro za duhá in telo.«

Vedel sem, da bo to prijelo. Kadar se mi zahoče, da grem sam, navadno nimam težav. Kadar pa želim za svojo zamisel navdušiti še boljše polovico, takrat vedno omenim kilogramčke. Saj ne, da bi jih žena imela preveč; prej sem jaz tisti, ki bi mu to lahko poočitali, ampak boji se jih pa kot hudič križa. In že sama misel, da bi se je utegnil kateri oprijeti, jo spravi na noge in v naravo.

ORLIČI NAD PLANINSKO POTJO

Tako sva se zadnjič, krasnega sobotnega jutra, odpravila z avtom proti Dravogradu. **Andrej Pečenko** je prejšnji večer napovedal temperature tja do osemnajst stopinj, in to v zadnji tretjini februarja! Ob takšnem vremenu bo pot, ki sva si jo začrtala, gotovo čudovita. Nameravala sva po Šisernikovi poti iz Dravograda do Slovenj Gradca. Za naslednjo soboto je bil predviden množični pohod, pa sva rekla, da bo bolje iti teden dni prej.

V Dravogradu sem parkiral na avtobusni postaji. Oprtal sem nahrbtnik (za oba), raztegnila sva palice in se polna optimizma podala na pot.

Smer, ki sva jo ubirala, je res čudovita. Rdeči krogci te vodijo preko pašnikov in travnikov, po strniščih in senožetih, pa v gozd in spet na plano. Spuščajo te v temačne obraščene globeli in te spet dvigajo na sončna pobočja, obraščena z nizko podrastjo. Nad nama je več ur krožila skupina orlov; verjetno sta bila starša, ki sta učila mladiče letenja in vseh drugih za življenje po-

Pokljuka v dežju

SLAVICA ŠTIRN

*Utrujeni koraki,
samotne steze,
sivina neba.*

*Kamorkoli se ozrem,
vse je težko
od kapelj dežja.*

*Planjave trav
z rožami
povešenih glav.*

*Prevzemajo me
sloke in kipeče,
trmaste smreke;*

*ptice spev in
vrtoglavil let
v nebo.*

membnih opravil. Prav zanimivo jih je bilo opazovati med letom. Kako zna ta krasna ptica izkoriščati zračne tokove in jadрати na krilih vetra!

Poldne je že minilo in oglašati se je pričela lakota. Sedla sva v mehko travo in razvila popotnico iz nahrbtnika. Kako se po nekaj urah hoje prileže skromna malica!

Čisto drugače kot doma, ko célo dopoldne hodim gledat v lonce na štedilniku in že vnaprej negodujem nad jedmi. Mrzel čaj v naravi bolj priverže dušo kakor pod domačo streho steklenica piva pred kosilom ali dva kozarca vina po njem.

Po kratkem počitku sva se odpravila naprej. Sonce je prijetno sijalo z neba in naju grelo med potjo. Od časa do časa je zavel lahen vetrič, pa spet pojenjal in gozdno tišino je motil samo šelest najinih korakov. Na posameznih delih poti sva lepo videla v dolino. Tam daleč spodaj je bila Tovarna ivernih plošč v Otiškem vrhu, koj zraven nje pa stojijo stavbe Tekstilne industrije Otiški vrh, ki se spravlja ravno te dni v stečaj in tako pečati usodo mnogih žená in deklet. Ostale bodo brez minimalnega vira dohodka. Cerkevica sv. Ane, ki sva jo od vsega začetka videla kot majhno točko na obzorju, se nama je že čisto približala. Pot jo obide in kaj kmalu sva jo gledala iz čisto drugega zornega kota.

ŠEPETAJOČA USTA, VSA TIHA, MOLČIJO

OB FRIDRIHŠTAJNSKI POTI

PETER VOVK

Mehka pot, tipajoče noge. Prišumi glas hrošča – tiho kod list, kadar pada. Ustavi se na bilki in spet odšumi. Kakor rumen cvet sta se zlila metulja. V zelenih plaščih z novimi obšitki se svetijo v sončnih žarkih mlade jelke. Povezujoč nežnost s svilo prede pajek pajčevino, povezuje drobne nitke.

Veverica gleda s smreke. Kipeči dah življenja se premakne, skače z veje na vejo. Grlica odleti, za njo samček, ostala je le gibljiva veja. Bleščeč vrtiljak muh in mušic se vrti v protisvetlobi. Kačji pastir sedi na cvetlici. Čudne oči – velike rumene leče gledajo v zameglen svet gozda. Svetleče lučke, kresnice, ležijo v travi in čakajo večer, da bodo spet odletele.

Čebela z nožicami otipava cvet, se oprijema prašnikov, srka nektar. Srakoper poklanja poletno veselje, kljunčka se s samico, leta z veje na vejo. Slišim glas drozga: igra na flavto, prelepe melodije ubira. Z nežno ljubeznijo se spreletava stržek s kupa na kup preperelih vej. Tenek, prodoren glas se razliva med drevjem. Prileti samica, mladiči zacvrčijo – spet je vse tiho.

VSEPOVSOD GOZDNA SVILA IN BARŽUN

Lisica opleta s košatim repom med travami. Glas lisjaka bevška nekje v bižini. Kot prestrašene majhne ribe lezejo mravlje na vse strani. Srna, počesana, vitka,

PREKRASEN OBČUTEK NA KONCU POTI

Prišla sva na preval – križišče več gozdnih poti in se zagrizla v malo bolj strm del najine poti. Kmalu sva bila pri lovski koči in pri spomeniku, ki beleži spomin na tri mlade fante, ki so leta 1944 dali življenja za domovino. Še malo, samo še malo in dosegla sva Kočo na Kremžarjevem vrhu. Zadnji del poti do nje je najbolj strm.

V koči sva se vpisala v knjigo, si preoblekla majice in se zadovoljna sesedla na klop. Občutek, ki naju je obdajal, je bil prekrasen. Preživela sva enkrat dan, prehodila sva Šisernikovo pot in najini duši sta se napili planinskih lepot.

Čakal naju je še spust do asfaltne ceste nad Slovenj Gradcem, korakanje po njej do avtobusne postaje in prevoz z avtobusom nazaj do Dravograda. Tam sva utrujena, a zadovoljna sedla v avto in odbrzela proti domu.

Dan se je nagibal h kraju, ura je bila pol sedmih. Marsikdo bo dejal, da ga je škoda, ker sva ga »zapravila« za hojo. A midva sva vedela, da ni bil zapravljen. Dal nama je spet dovolj moči za naporno delo med tednom. Napolnil nama je »akumulatorje« in nama pomagal, da sva bila spet srečna.

Za takšne vrednote se splača potruditi, mar ne!

umita, muli sočno travo. Velika pernata krila letijo po zraku – uharica išče zavetje pred svetlobo sonca. Plava kot čudežna ladja. Tenka krila metulja lastovičarja je posušilo sonce. Frlijo po zraku, nekaj iščejo.

Luska smrekovega storža, pripeta na nit pajčevine, drgeta v lahni sapi. V nedeljski obleki, vsa mokra od rose, se dviga osa, motor brni. Moj obraz je pokrila pajčevina: draži oči, nos, usta in ušesa. Mehurčki srebrne rose na iglicah se svetijo v soncu. Kot glava globokomorske živali se zdijo korenine prevrnjene smreke. Kakor da se gibljejo in otipavajo. Mreža tenkih drevesnih senc pokriva tla. Zelene žile lapuha so nabrekle.

Tipajoči glasovi gozda se luščijo iz globin. V mehkem, tenkem blatu so odtisnjene stopinje medvedke. Hitijo naprej, ob njih so še ene manjše.

Capljam prav tiho po stezi. Ob nogah je polno spominčic, ljubkih, svetloplavih, in nakopičene rosne kapljice. Drobne žile in žilice, črne tenke niti na preperelem lesu, so podobne možganskim celicam.

Kovinski skelet bukove sušice izžareva čudno svetlobo. Sluzasto zelena koža spreminja v soncu barvo za barvo. Krhke cvetne čaše, polne prašnikov, otipavajo sončni žarki. Čutim droben pršeč dež: hoja medi. Nebeška mana pada na tla. Čudežni občutki in obeti. Sluzasta sled gozdnega lazarja se vije med smrekovimi iglicami.

Pod smreko je polno bakrenih lusk – kot da jih je nekdo posejal. Mrtvo javorjevo oko gleda v modrikasto megli-

Gozdni mir ob Rožnem studencu nad Kočevjem

co jutra. Ožilje bresta, mišice, splet korenin drži mogočno deblo. V spletu listov bršljana gnezdi taščica. Samček sedi na vejici, odpira kljunček, napenja grlo, pōje. Mili glas se razliva med drevjem. Kukavica kuka v bukovem gaju in norčavo šteje leta.

MOJA SENCA JE ZAZELENELA

Napenjam ušesa ob tej razigrani muziki, ob mrmranju gozda. Bogat, blag mir me prevzema. Šum šojinih perutnic me prebudi iz sanjskega sveta. Ustavi se na veji in zakriči. Kos obira mravlje, prestopa, opleta s peruti. Dezinfekcija perja je končana. Moj prstan je zlat, pozlačena broška, obleka v zlatem prahu.

Sonce ogreva metulja lastovičarja in ga spet pokliče v življenje. Čmrli se pozibava na visoki travni bilki, kakor da se klanja. Krhko kot spomladanski žafran se poraja jutro pred menoj. Neslišno prhutajo ptice, pōjejo, sedajo na veje in gnezda. Vojščaki ne spe več v mravljišču, cela armada je na delu. Kakor boleče solze se utrinjajo kapljice. Pred menoj ugaša drobna srebrna rosa. Drgetajoče šepetanje jerebike naznanja rahel veter. Stari panj kovinsko zelene barve sedi v senci potlačene, grozljive smreke. Odpira se novo življenje, mlade jelčice rasto iz njega. Ne spim, ne smejem se, ne smem se premakniti. Priteče ježek: nosek vohlja, drobne nožice hite, nekaj išče. In res, glej: slepec se zvija pred bodičastim vsiljivcem. Pozdravlja tiha stara lipa, stisnjena med smreke. Vse polno mladice čuva okoli sebe. Oglaš se jesen, drgne se ob bukev, čudne glasove daje od sebe.

Drhtim, trudim se, da bi se premaknil. Moja senca je zazelenela, se izgubila med drevjem. Stopam proti brestu, ves majhen je in molčeč. Zdi se mi, da se skorja grba in lušči. Tla so kot iz blaga, iz sešitih krp rjavorumenene barve. Drevesa potiskajo naprej, pot se spet pokaže, rahlo zarisana med drevjem.

Okrog mene se zbira množica dreves, pogovarja se z menoj. Zrak postaja toplejši in ves živ. V visokem gozdu je praznično živahno, v dvoran iz stebrovja plešejo insekti. Zrak je poln sončnih žarkov. Vame strmi vrsta obrazov, skal, pokritih z zametnim mahom.

Stopam mimo stare bukve k suharju. Ogledujem mrke drevesne gobe. Iz preperela, na tleh ležeče bukve se svetlika les. Množica dreves me potiska naprej. Steza

se spet prikaže, rahlo zarisana med skalami. Zagledam dva lična stola iz skal. Jelke so razraščene v kroznike, podobne streham. Vrhovi se vrstijo brez konca, z vsemi odtenki zelenorumenene in temnozelenne barve.

Kako mehka je hoja po preprogil! Kot bi se pozibaval po nakodrani površini modrega morja. Rože plazilke razgrinjajo zeleno prevleko. Noge se utaplajo v mehkem mahu. Prevzema me nežno čustvo do vsega, kar se poraja okoli mene. Hlad kot raševinasto ogrinjalo blagodejno objema ramena. Pogrezam se v skrivnosti jutranjega gozda. Tišino slišim kot nekakšno brnenje, ki se spreminja v šepetajoče glasove.

VSEPOVSOD KOVANCI IZ BLEŠČEČEGA ZLATA

Počasi grem naprej. Izogibam se suhih vejic, da ne bi pokale pod nogami. Oglaš se sraka. Bojazen, da bo pregnala živali, blažijo veje dreves. Stojim pod bukvijo, objema me gosta senca. Sedim na prepereli veji. Brez besed se vdajam hladnemu objemu stare polhovke. Gledam čudne oblike korenin prevrnjene smreke. Znajdem se v kraški vrtači. Gledam z mahom pokrite skale, potlačeno grozljivo smreko, razmetane veje. Gledam visoko, ravno, debelo bukev, obloženo z marmorjem. Zaslani leskovih grmov naredijo sliko popolnejšo.

Krogi sončne luči objemajo sence dreves. S stegnjenimi rokami gleda vsa bela sušica. Dolgo se upira zobu časa. Njeno telo je izsušeno. Koristi pticam, ki letajo iz temin gozda in sedajo nanjo. Iz plodne gozdne zemlje poganja polno mladice. Nekaj jih bo ostalo, zrasle bodo v nova drevesa. Grem skozi gnečo mladih bukev.

Stopam pod visečimi vejami velike jelke. Otresam veje, hladna rosa pada. Obešene sive brade molče. Košarasta smreka razbija sončno svetlobo. Tla pod javorjem so posuta s kovanci iz bleščečega zlata. Hodim po preprogi iz listja, skozi neprestano trepetanje luči. Ko se vračam s sprehoda proti koči, se sonce razliva skozi gozd. Jutro mami, čuti so razpeti. Uho kot tenka antena lovi tajne glasove gozda. Taščica poje na vrhu smreke. Otrasa roso s perja, boči grlo, steguje vrat in poje.

Z zelenega svoda se spušča dehteča tišina. Rdeča skorja smrek krvavi v žarkih sonca. Mehak glas bokajočega srnjaka boža ušesa. Korak se ustavlja v mahu, polhi kihajo v puhastem gnezdu. Okamenela lepota skal in skalnatih blokov, pokritih z mahom, polni oči. Kdaj so se tako lepo oblikovali, nihče ne ve. Zamahujoč s krili se kragulj ustavlja v zraku. Kot da se je na nekaj spomnil – in spet odleti.

Ob nogah je polno spomincin, ljubkih svetloplavih, in nakopičenih kapljic rose. Modre zvončnice s svojimi zvončki tiho zvončkľjajo. Kot sen mehko pada cvetje divje češnje na igličasta tla. Gozd ne molči več, podarja mi vse mogoče darove in dobrote. S krepkimi zamahi kril se dviga s tal divji petelin. Redka slika, ki izginja iz gozda.

Rdeče jagode sladkajo moja usta, na vsaki zarezi lističa je kapljica rose. Kot barve prazničnih mask frlijo metulji po svežem zraku. Oglaš se drevesna žaba, ki napenja svoj meh. Naznanja prihod toplih deževnih kapljic. Črna žolna z rdečo perjanico na glavi tolče s trdim kljunom po suharju. Kot rafal je njen glas. Teše gnezdo, iveri padajo na tla.

Jelke ob skalnati poti so obložene s temnozeleno svilo. Igljice na vejicah so počesane na dve strani. Po gozdu se razliva praznična milina, širni svodi poslušajo moje tihe korake.

Tla so mehka, zlepljena s preperelim listjem. Lože in sedeži so iz kamna, obloženega z mahom. Svetloba je vsak čas drugačna, nihče ne bi mogel pričarati kaj lepšega. Drevesa so v negibnosti kot dobra bitja, polna moči in tihote. Iz kupa vej zleti droben ptiček – kraljiček. Čudim se, od kod drobnemu grlu tolikšna moč.

Poiz s svojo hišico leze v diamantne prostore kapljic rose. V živozeleni obleki me pozdravi jelenov jezik. Iz trhlega panja gleda šop visoke ozke praproti. V sončni svetlobi bršljan zapreda bolno smreko. Kakor val iz nasprotnega brega udari v tišino smjakov glas. Gromko bokanje stresa ozračje dopoldanskega gozda.

Pot se vijuga v nove strmine. Stopinje se izgublajo v mehki poti proti koči. Prispem do stare jelke na križišču poti. Odtisi medvedjih šap vodijo proti Jelenovemu studencu. Slutnja, da je gospodar gozdov prav blizu, me spodbudi k hitrejši hoji. Tudi v sveži zemlji se poznajo odtisi njegovih krempljev.

DREVESNA, OBLOŽENA S SPOMINI

Po bližnjici se poženem, hitim naprej ves neučakan in vedno bliže sta mi koča PD Kočevje pri Jelenovem studencu in njena okolica. Kakor v obrazu prijatelja, ki ga

mного let nisi videl, zopet spoznaš v njej drage znane poteze, ki jih je zima zbrzdala v obličje. Sonce se poigrava s sencami dreves, beli skladi apnenca pa dihajo čistost in vabijo.

Drevesa okoli kočice so kakor živa bitja, polna velikega, močnega življenja. Življenja, ki je tam in ki te čaka, da napolni prsa s čistim veseljem. Z opojnostjo tišine, samote in miru. Vem, čaka me. Vedno, vsak dan. Tudi ta hip! Rad zahajam v ta kraj, kjer se sprehajam med srebrnimi jelkami in bradatimi bukvami.

Čujem vsenaokrog ptičje petje. Sem v zavetju skal za Mestnim vrhom. Tako sta mi blizu sreča in lepota, tako blizu je to visoko življenje, izpolnjeno z globino in širino lepih doživetij! Stopiti moraš vanj, da te zagrne v svoj čist objem. Jelenov studenc postane nenadoma veliko vabilo. Spremeni se v mehko zvonec klic iz daljave. Veter ga prinese s pobočij Stojne. Prišumlja pod odprto okno, zaveje v sivo sobo, jo napolni s soncem.

Klic za klicem prekipeva iz drobnih ptičjih grl. Bukve in jelke z bradami po vejah gledam. Obložene so s spomini. Tenko potrkava črna žolna z rdečo perjanico na glavi. Ves sem potopljen v to zvenenje po suharju. Nenačuden odsev sonca: kot da se luže po dežju igrajo zajčke. Cvetlice ne znajo govoriti, a slišijo čebele in čmrlje. Negibne se mi zde, samo vase zagledane. Ko pride njihov čas, postanejo žalostne in začno veneti. Predajam se oblaku, ptici, stezi in drevesu.

NEŠTETA VESELJA IN RADOSTI OB PRALEPOTAH SVOBODNE NARAVE

PESEM JESENI IN ZIME

ALEŠ KARL NOSAN

*»Šel sem v gozd, da bi živel preudarno,
da bi skal iz jedra življenja,
da bi pregnal vse, kar ni življenje,
da ne bi odkril, ko umrem, da nisem živ!«*
H. D. Thoreau

PLANINA BALA (1181 m)

Vrhovi strmih dreves na pobočju Obljaka so žareli in plameneli kot podaljšek dogorevajočega ognja. Nekje pod njimi sem iskal planino prvega in poslednjega raja.

Širna, nenavadna sinjina je pokrila mlečnost neba, rumeno goreče, rjave in zelene barve mehkega listja so zablestele ob navkreber vodeči poti v Logje.

Misli so mi polzele mimo kakor neustavljivi čas, odnašajoč trdne hiše nekdanje vasice. Hrapave linije zlebičev, nastale s pomladnimi vodami talečnega se snega, nadgrajujejo venec kamnite ograde okoli majhne planote.

Dvignil sem se na travnati hrbet. Na novo postajo umikanja velikega ledenega moža. Zlata krila trave sršice so kot kri po žilah valovala v tancih novembrskega dne. Vse bolj so izgubljala boj z lahnim vetrom – slutnjo prihoda zimske dobe v dolino.

Okleščeni, suhi prsti bukovih vej, debela z globokimi duplinami, preproga šumečih listov – prikrmaril sem ladjo sanj k svetli luki planine. Zdi se, da so se vse starodavne energije zlele v ta prostor, kjer se brezpotja Loške stene spajajo z zaraslimi obledelimi tratami in kjer odmeva ritem narave. Prasketajo grmiči rdečih sadežev šipka. Potok drobnega peska v večni igri drsi s sosednjega melišča.

Dolina Bala

Zraven stoji stan. Oddaljen in sam. Zidanih temeljev, z vdrtro streho, otožnih oči zre na svojo zapuščeno dolino. Ni ušel usodi življenja. Hrepenenje, nabrano v meni, ni spoznanje, da ne bom našel izvira sveta. Je le veselje ob pralepoti svobodne narave. Tudi tukaj – na planini, ki nekako čudno srečno živi v neskončnem vesolju.

MURIJEVA PLANINA (1195 m)

Megla na Jezerskem. Vlažen, zimski hlad se je tihotapil po pokrajini in objemal neslišne kulise starih hiš.

Lesene obore pašnikov, speče pod na novo zameteni gradovi pršiča, so nas zanesle proti temnemu gozdu. Hitro smo dihali jutranji čad in v skromno gozdno cesto vkovali drobno gaz.

Mavrični plašč svetlobe je potoval med drevesnimi bitji. Oplazil zelenkaste ostrice iglic. Ena sama modrina je zazijala na odmaknjeno deželo. Kot Trnuljčica so se prebudile želje, rojene v nočeh z zvezdnimi roji nad mojo dušo.

odmevi

Kako smo izbirali najuspešnejše v letu 1997?

Podkomisija za vrhunski alpinizem (PZVA) je imela tudi letos nalogo, da izbere najuspešnejše posameznike (alpinist, alpnistka, perspektivni alpinist) v preteklem letu. Najuspešnejšega smučarja za preteklo sezono namreč izbira Podkomisija za alpinistično smučanje. Pri najbolj perspektivnem (**Andrej Markovič**) in pri najuspešnejši alpinistki (**Monika Kambič**) letos ni bilo velikih dilem in smo bili soglasni. Bolj vprašljivo je bilo pri najuspešnejšem alpinistu.

Na začetku je **Marko Prezelj** predlagal, da naslova letos ne podelimo, saj je imel prav gotovo najboljšo vzpono **Janez Jeglič**, ki pa se, žal, z zadnjega vzpona ni vrnil in uradno velja za pogrešanega. Ob tem predlogu smo imeli številne pomisleke in protipredloge:

- Za najuspešnejšega alpinista bi proglasili **Tomaža Humarja**, ki sicer poleg vzponov na odpravi Nuptse ni imel drugih pomembnih vzponov, je pa zato opravil vzpon na Nuptse do konca. Vsi vemo, da sodi še posebej k vzponom v Himalaji zraven tudi sestop, da smo

Pod globokimi vesinami Velikega vrha smo odkrili mirno jaso. Sredi varnih, divjih zavetij. Pozabljeno kraljestvo vetra. Ledeni piš nemoteno riše miniaturne ošiljene grebene. Kakor kristalna zrna vijugajo po puhasti belini. So tako osvajalci novih svetov stali pred neznanim obličjem?

Sedli smo na razdrapan hlod. Gledal sem, kako toplota sonca razpira oklep zmrznjene zemlje. Iz lesene krmilnice je opojno dišalo po senu. Skozi scefirane podobe razburkane megle so rasli vrhovi. V višave. Do nebesno modrega svoda.

Pozno popoldne se je zgodilo. Na koncu jase sta previdno prečkala mejo dolgih decembrskih senc. Negotovega koraka se je pikčasti kožušček stisnil k vitkim materinim nogam in smukal posušeno slamo. Skladna milina gibov smrje družine je poživljajoče drsela po mojem srcu. Kot nekoč ples dolgouhcev na Malem Placu.

Trdno verjamem, da dan takšne svobode nikoli ne mine. Ne more miniti...

na vrhu pogosto šele na pol poti, in drugo polovico je Tomaž zmozel celo sam, v zelo težkih okoliščinah.

V tem primeru bi lahko rekli, da je Tomaž prišel do naslova na račun svojega soplezalca Janeza, kar pa v alpinizmu ni ravno zaželjeno. Ni se nam zdelo umestno nagrajevati vzpona, kjer se je v nepojasnjenih okoliščinah zgodila huda nesreča in je eden od članov naveze pogrešan. Večina je bila proti temu predlogu.

- Uradno Janez Jeglič velja za pogrešanega in ne za mrtvega. Preko tega dejstva pač ne moremo. Janez je imel v tem letu res bleščeče vzpone. Poleg vzponov na odpravi na Nuptse je The Citadel v gorah Škotske na Otoku tretiran kot »eden od najtežjih britanskih zimskih vzponov« (citirano po poročilu BMC z dne 17. 2. 1997). Poleg tega je zmagal na tekmi v lednem plezanju v Courchevelu, in to v obeh panogah (hitrost in težavnost). Tudi v športnem plezanju je segel zelo visoko. Iz nam neznanega razloga je izginil z vrha Nuptseja, torej glede na energijo, ki jo je še imel, da se ni zadovoljil z ramo v grebenu, ampak je splezal še na vrh, lahko predvidevamo, da bi zmozel tudi sestop. Ali je naredil napako sam ali so bile to objektivne okoliščine, tega ne moremo soditi.

- Torej smo izhajali iz predpostavke, da je Johan najuspešnejši alpi-

nist, vendar pogrešan. Ponujali sta se dve možnosti:

1. da podelimo naslov posmrtno;
2. da ga zaradi nastalega položaja sploh ne podelimo.

Prva možnost se nam, prvič, ni zdelo umestna, ker Janez uradno še ni mrtev, drugič, ker smo bili mnenja, da bi bilo v tem primeru prej potrebno govoriti z njegovo ženo, pa zaradi časovne stiske ni bilo mogoče (kje so vzroki za to časovno stisko, morda kdaj drugič) in, tretjič, ker je ta proglašitev pomembna le za promocijo alpinizma in posameznika, finančno pa dobitniku direktno ne prinaša nobene koristi (če bi jo, bi brez pomisleka »posredno prispevali« ta sredstva Janezovi družini).

Tako smo se odločili za drugo možnost, ki je bila obenem tudi prvotni predlog, kot ga je podal Marko Prezelj že na začetku, da naslova ne podelimo.

Andrej Štremfelj,
načelnik PZVA

Vodnik – mentor

Prebral sem članek v PV (št. 2) Kdo je vodnik in kdo mentor, pa odgovora zase nisem našel.

Pobrskal sem po Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI, Ur. l. RS 12/96), kjer piše, da je strokovni delavec na osnovni šoli učitelj (94. čl.). Kdor se prvič zaposli kot strokovni delavec,

je **prilpravnik** in njegovo delo vodi, spremlja in ocenjuje **mentor**, ki mora imeti naziv svétnik ali svetovalc oziroma ima najmanj tri leta naziv mentor (110. čl.). Ta naziv si lahko pridobi najprej v štírih letih z izpolnitvijo zahtev ali po 25 letih službe v vzgoji in izobraževanju. Tako se mi zdi, da je naziv **mentor** na šoli zakonsko določen.

Nazivi so bili uvedeni s Pravidnikom o napredovanju v nazive v osnovnem in srednjem šolstvu (Ur. l. RS 39/92) oziroma s sedaj veljavnim pravilnikom (Ur. l. RS 64/96, veljavnost 1. 3. 97) leta 1992.

V Zakonu o osnovni šoli (ZOsn, Ur. l. RS št. 12/96) je zapisano, da za razvijanje različnih interesov učencev osnovna šola organizira **interesne dejavnosti** (25. čl.) ali druge dejavnosti (27. čl.), ki jih določi z letnim delovnim načrtom. Ta določa med drugim tudi vsebino in razporeditev interesnih in drugih dejavnosti, ki jih izvaja šola. Kdo vodi te dejavnosti, izrecno ni zapisano (opravlja mentorstvo). Iz razlage dodatnega strokovnega dela se da razbrati iz pogoja, kaj in kako se to vrednoti, le za naslednje primere: *enoletno mentorstvo za vsake tri učence ali druge udeležence izobraževanja in usposabljanja oziroma za vsake tri športne ekipe, ki so dobile priznanje na tekmovanju izven zavoda (planinsko orientacijsko tekmovanje, Mladina in gore; opomba BJ), ali enoletno mentorstvo zboru, komorni skupini, orkestru oziroma drugi podobni skupini, ki je dobila priznanje na takem tekmovanju.* Tako piše tudi v PV, da naj strokovnjak vodi interesno dejavnost.

Ali v PV piše, da vodje teh dejavnosti imenujemo *mentorji* in da je lahko mentor planinskega krožka – interesne dejavnosti planinstva – na šoli tisti učitelj, ki se na to dejavnost spozna? Tako naj bi veljalo, ni pa menda nujno, če si pridobi ustrezne sodelavce od zunaj. Določa ga šola z letnim delovnim načrtom. Seveda je smiselno, da je planinsko navdahnjen. Torej je ta vodja planinske interesne dejavnosti lahko sedaj vodnik PZS (VPZS), ki si je pridobil ta naziv. To dodatno planinsko znanje je posredovala MK

pedagoškim delavcem in jim podelila naziv mentor planinske vzgoje.

V PV leta 1968 (str. 599) piše, da je bil prvi tak seminar meseca maja na Mrzlici z udeležbo 33, v Vratih istega leta pa le z devetimi udeleženci. Ti naj bi bili usposobljeni za vodenje planinske dejavnosti ali planinskih krožkov na šoli. Niso pa bili verjetno usposobljeni za vodenje izletov, ker je MK za to izobraževala mladinske vodnike. Vodja planinske interesne dejavnosti je za vodenje planinskega izleta dobil ustrezno kvalificirano pomoč pri svojem PD, in sicer iz vrst mladinskih vodnikov.

V delovno obveznost učitelja spada *organiziranje športnih akcij, pri katerih sodelujejo učenci; pripravo in vodstvo ekskurzij, izletov, tekmovanj, šole v naravi, letovanj, taborenj, ki jih organizira šola, in opravljanje drugih nalog, določenih z letnim delovnim načrtom.* Med zadnje spadajo po mojem mnenju planinske ture planinske interesne dejavnosti.

V Odredbi o normativih in standardih v osnovni šoli (veljavnost od 1. 9. 1997) je zapisano, da je *normativ za spremstvo na ekskurziji 15 učencev (IX, 6.2).* Ali pomeni ekskurzija tudi planinsko turo – izlet, ni zapisano, kot tudi nič ne piše o zahtevnosti planinskih poti, ki zahtevajo vodenja tur v PD pod vodstvom različne kategorije VPZS in o številu udeležencev na podlagi Pravidnika o izobraževanju, kategorizaciji in registraciji VPZS. Tako lahko vodi VPZS kategorije A planinsko turo po lahkkih označenih in neoznačenih poteh (11. čl.). Naša »odredba« – Preglednica števila udeležencev na vodenih turah mu določa 14 znanih udeležencev; to so lahko tudi učenci šole, kjer deluje in turo organizira PD. Na zadnjih dveh sejah KVIZ (13. in 14.) je bilo na dnevnem redu vprašanje planinskih mentorjev, vendar je bilo umaknjeno zaradi službene zadržanosti predstavnika katedre za planinstvo. Ostane pa za naslednjo sejo. Rešiti moramo to in še marsikaj drugega v zvezi s permanentnim izobraževanjem in v tej zvezi s točkovanjem ter priznavanjem tega izobraževanja ne glede na to, kdo izobražuje.

Bistvo je, da je ta program priznan in tudi ovrednoten. Za vsako leto je uradno objavljen program takih dodatnih izpopolnjevanj.

Iz sredstev državnega proračuna (81. čl.) je zagotovljeno plačilo dveh ur interesnih dejavnosti na oddelek za javne šole. Če ima torej šola v svojem letnem delovnem načrtu interesno planinsko dejavnost, jo v okviru teh možnosti tudi financira. Če tega v svojem letnem delovnem načrtu nima, se to – kot je razvidno iz določil zakona – ne financira.

Božo Jordan

Vlom v Kocbekov dom

Proti koncu marca so trije člani Planinskega društva Celje obiskali Kocbekov dom na Korošici, da bi pripravili vse potrebno za turnosmučarski konec tedna 28.–29. marca letos. Vhod v zimsko sobo je bil zameten do strehe doma, kar je okrog štíri metre zameta. Zimska predsoba in zimska soba sta bili pospravljeni, žal pa so februarški obiskovalci zlomili obe žabici na vhodu v zimsko sobo, nekoliko poškodovali vrata in vdrlí v postojanko. Škoda sicer ni velika, vendar smo bili ob tem neprijetno presenečeni, saj že vrsto let obiskovalci Korošice niso vlamljali v planinski dom. Bolj kot sam vlom so nas razočarali vpisi in nekatera mnenja v knjigo obiskovalcev. Na primer:

»Namesto rezidence naredite pošteno zimsko sobo, dostopno redkim obiskovalcem pozimi. Devet se nas v pajzl pred vašo umetnijo nikakor ne more spraviti.« (Gašper, Maja, Aleš) (To so zapisali, ko so v dom že vlomili.)

»Naše gore naj bi veljale za dobro markirane, zavarovane, z odlično mrežo planinskih koč in zavetišč. Vprašanje je, komu lahko služi zaklenjena zimska soba. Saj ne potrebujemo luksusa, je pa ugoden občutek, če lahko noč preživíš v (še tako skromnem, vendar poštenem) zavetju. Pa saj se ne mislimo iti elitizma še tu gori, ali vendar?« (Tomaz iz Pirana, Primož iz Pirana, Goran iz Ljubljane, Mičo).

»Ob tem (mišljen je vlom; op. pisca) lahko rečeva samo: 'Edino pravilno', komu pa lahko služi zaklenjena

(res lepa) zimska (!?) soba!!? (Mor-da redkim izbrancem PD Celje). (T.J. – AAO, P.M. – Soški AO).

Za tiste, ki ne prebirajo Planinskega vestnika (glej PV št. 12/96) in niso obveščeni o razmerah v zimskem času v Kocbekovem domu na Korošici, naj povemo, da je v domu celo zimo odprta zasilna zimska soba, v kateri lahko za silo prenočuje do 6 oseb, pripravljeni so podmetači in odeje za prenočevanje ter alarmna naprava, s katero lahko pokličemo pomoč. Za organiziran ali večji obisk postojanke se lahko dobijo ključi (pod določenimi pogoji) v Planinskem društvu Celje. Pravo zimsko sobo je lansko leto že uporabljala GRS za svoje usposabljanje v zimskih razmerah, letos pa je društvo poskusno oskrbovalo dom zadnji konec tedna v marcu. V domu sta bila tudi oskrbnika, ki sta poskrbela za čaj, enolončnico, gretje in pijačo. Obisk je bil nepričakovano visok – 150 ljudi, prenočevalo pa je kar 30 planincev. Podobne »vikende« nameravamo organizirati tudi v prihodnje. »Redki izbranci PD Celje« se na ta način trudijo, da bi odprli območje Korošice tudi v zimskem času.

V treh letih, odkar sta bila zgrajena prizidek in nova zimska soba v Kocbekovem domu, nismo (po vpisni knjigi) ugotovili, da bi bilo na isti dan vpisanih več kot šest obiskovalcev, bilo pa je nekaj mesecev, ko se je vpisal le en ali noben planinec. Primer, ki so ga vpisali letošnji februarjski obiskovalci, da se je zbralo kar devet prenočevalcev, je bil res redek, vendar so bile vremenske razmere takšne, da bi se nezadovoljni gorniki lahko brez težav tudi vrnili v dolino. Še najmanj je razmišljanje opisanih planincev in alpinistov opravičilo za vlom v planinsko postojanko. Še vedno menimo, da je bila odločitev planinskega društva, da je stalno odprta le zimska (pred)soba, pravilna. Obiskovalcem visokogorskega sveta priporočamo, da se pred turo pozanimajo o razmerah in možnostih prenočevanja v postojankah. Vlomi v planinske kočice pa so za planince neprimerno in vandalsko početje.

Zoran Tratnik
Franc Smodiš
Andrej Primožič

Obvestilo

V vodniku »Slovenija – Turnosmučarski vodnik« založbe Sidarta je za Kočo na Gozdu napačno navedeno, da ni planinska kočica. Za ne-ljubo napako se vsem prizadetim opravičujem.

Igor Jenčič

iz planinske literature

Tretji tolminski zbornik

Za 50-letnico priključitve Primorske k matični domovini je občina Tolmin izdala svoj tretji zbornik (prvega 1956, drugega 1975), ki je še obsežnejši kot prejšnji, saj šteje kar 552 strani in 24 strani barvnih prilog. Uredil ga je uredniški odbor in v njem so prispevki kar 57 avtorjev. Zajema tri razdelke, vsak od njih je naslovljen z verzom nedavno umrle tolminske pesnice **Ljubke Šorli**.

Šmarna gora

LUDVIK KOŠIR

*Obrobni
val
rodnih tal
ruje se v sinjine.*

*Torišče
sanj,
stičišče
znanj:
tečajji so minili.*

*Živeti
radost!
Živeti
starost
moje mladosti!*

*Ne iščem
koj sebe;
obiščem
le tebe
hram lepe skrivnosti.*

Tudi za planince je v njem kar precej zanimivega branja.

V prvem razdelku »Zgodovina dalje dnevnik piše« bi opozoril na članek **Damjane Fortunat Črnilogar** o rasti Tolminskega muzeja in na kar pet člankov različnih avtorjev o Kozlovem robu nad Tolminom, kjer je že od 17. stoletja v razvalinah stari grad in ga sedaj raziskuje arheološki oddelek Filozofske fakultete v Ljubljani. Članek **Janeza Dolenca** nam z navedbo dveh dokumentov o kaznovanju udeležencev velikega tolminskega punta odkriva tudi štiri doslej neznana imena usmrčenih puntarjev in krut način njihovega kaznovanja, ki v podrobnostih doslej tudi ni bil znan. **Žarko Rovšček** pa je v »Nepretgrani navezi« na kratko orisal zgodovino Soške podružnice SPD ob 100-letnici njene ustanovitve in v faksimilu objavil tudi nekaj dokumentov.

V drugem, umetnostnem razdelku »Pod obokom čarobnih vej« so predstavljeni mnogi tolminski pisci, likovniki in glasbeniki, med njimi z odlomkom svojega romana »Opomin k čuječnosti« letošnji Prešernov nagradenec **Saša Vuga**.

V tretjem razdelku »Misel moja vse bo preletela« naj omenim **Katje Roš** Turistična društva na Tolminskem, **Alfonza Fischione** Zgodba, dolga sedem stoletij (Tolminsko sirtstvo), postumna objava članka **Hinka Uršiča** Zgradili smo kočico, **Eda Kozoroga** Alpinistične odprave v tuja gorstva, **Rafaele Dolenc** Raziskave ljudskih noš na Tolminskem ter **Radovana Lipuščka** In memoriam **Mirku Filiju**, ki je v Tolminu leta 1948 ustanovil GRS.

Janez Dolenc

Nova izletniška karta

Pred kratkim je v izdelavi in založbi Geodetskega zavoda (GZ) iz Ljubljane izšla po vrsti že 12. izletniška karta Posavje (Bizeljske gorice, Krško gričevje, Krško-Brežiška ravan in Gorjanci) v merilu 1:50.000. Kot običajno je zložena v žepni format z lepo oblikovanimi barvnimi platnicami, tiskanimi na debelejšem papirju, ki hkrati publikacijo tudi varujejo pred poškodbami. Zasnoval in uredil jo je **Vili Kos**, za njeno iz-

delavo je poskrbela **Mimi Gregorič**.

Karta je velikega formata (100 x 70 cm) in sega od Dolenjskega letalskega centra na zahodu, Trdinovega vrha na jugu, državne meje na Sotli na vzhodu in Podserede na severu. Poleg dobre razpoznavnosti in ločljivosti gozdov (rahal zelen raster) od kmetijskih zemljišč so zelo dobro vidne asfaltirane ceste, vinorodna območja, razgledišča, šoto-rišča, gostinski objekti, naravne in kulturne zanimivosti ter športno-rekreacijski objekti. Za planince in pohodnike bo dobrodošla dobro vidna planinska vsebina: markirane planinske poti, planinske kočice, turistične in izletniške kmetije. Njim bodo prav prišle tudi steze in kolovozi, za orientacijo v gozdnih daljnovodi, za načrtovanje potrebnega časa pa dobro vidne plastnice in številne izpisane nadmorske višine. Cerkve, kapele, razvaline, spomeniki in podobno so sicer slabše razpoznavni, toda za vestnega uporabnika so dobre orientacijske točke.

Celotna zadnja stran publikacije je namenjena opisom najpomembnejših zanimivosti, kar je v celoti prevedeno v angleščino, italijanščino in nemščino. Publikacija tako združuje zemljevid in vodnik in je namenjena tako pohodnikom kot drugim izletnikom, domačinom in tujim. Skoraj sočasno je omenjena kartografska hiša izdala še četrto dopolnjeno in popravljeno izdajo izletniške karte Kočevske. Očitno postajajo ti predeli čedalje zanimivejši, saj vsaka izdaja hitro poidi. Po eni strani ljudi privlači Kočevski Rog z znanimi dogodki iz druge vojne in predvsem po njej, območja Kočevske Reke, Kolpske doline in obrobja Bele krajine. Tudi ta publikacija ima na hrbtni strani dokaj izčrpne opise zanimivosti območja, ki ga predstavlja zemljevid.

Obe publikaciji sta že na knjižnih policah.

Peter Svetik

Sto let Hrvatskega planinarja

»Hrvatski planinar«, ki je začel izhajati leta 1898 kot glasilo Hrvaš-

kega planinskega društva (HPD), je najstarejša revija v hrvaški periodiki, ki izhaja pod enakim naslovom in z istim programom od prve številke do današnjega dne. Ko je mednarodna planinska zveza UIAA zbirala podatke za svetovni katalog planinskih glasil, je uredništvu z nezaupanjem vrnila vprašalnik in vprašala, ali letnica 1898 morda po naključju ni napaka, zato so iz uredništva kot dokaz poslali fotokopijo naslovne strani prve številke.

Prvo številko Hrvatskega planinarja je HPD objavilo 1. junija 1898 v Zagrebu na 16 straneh v tisoč (!) izvodih. Doslej je izšlo 90 letnikov; v celoti revija vmes ni izhajala deset let. Prvo prekinitev izhajanja je povzročila prva svetovna vojna, drugo pa prepoved delovanja HPD leta 1945. Leta 1949 je njegovo objavljanje nadaljevala Hrvaška planinska zveza, vendar je morala pristati na to, da izpusti pridevnik »hrvaški«. Pod imenom »Naše planine« je revija izhajala do osamosvojitve Hrvaške leta 1991, od takrat pa spet nosi tradicionalno staro ime. Revija je izhajala kot mesečnik, nato razmeroma dolgo kot dvomesečnik. Zdaj ta bogato ilustrirana revija izhaja v 12 številkah na leto na skupno 350 straneh.

Doslej je izšlo 730 zvezkov (enojnih ali dvojnih števil) na skupno 24.200 straneh.

Za začetek izhajanja glasila se je treba zahvaliti hrvaškemu književniku in filozofu prof. dr. **Franju Markoviću**, ki je na skupščini HPD leta 1898 razložil potrebo po izhajanju take revije, zasluge pa ima tudi tedanji predsednik HPD grof **Miroslav Kulmer**, ki se je izkazal kot darežljiv mecen.

Vsebinsko revije so v veliki meri oblikovali njeni uredniki, vsak s svojo vizijo in programom. Večinoma so bili ugledni znanstveniki, literati ali prosvetni delavci. To so bili po vrsti **D. Hirc**, **V. Novotni**, **J. Posarić**, **J. Poljak**, **A. Cividini**, **F. Kušan**, **I. Rengeo**, **P. Lučić-Roki**, od leta 1959 do zdaj pa **Ž. Poljak**.

Revija ni odigrala velike vloge samo pri razvoju hrvaškega planinstva, ekspedicionizma in speleologije, ampak tudi pri predstavljanju planinske literature. V minulih sto letih

je zarisala neizbrisno brazdo v hrvaški kulturi, telesni kulturi in znanosti.

Prof. dr. Željko Poljak

Aleksander Videčnik: Zgornjesavinjske vistorije

Pred tedni je izšla knjiga **Aleksandra Videčnika** »Zgornjesavinjske vistorije«, ki govori o čarovnicah, žal ženah, divji jagi itd. Izšla je po malo več kot sto letih, odkar je leta 1887 izšla knjižica »Pogovori, prilike in reki«, ki jih je nabral **Fran Kocbek**, kot piše na naslovnici. To je prva zbirka slovenskih pregovorov, prilik in rekov. V knjižici Fran Kocbek poziva slovenske razumnike k delu, da bi se ohranilo to narodno blago in na ta poziv se je odzval Aleksander Videčnik. Na predstavitvi knjige se je **Matjaž Kmecl** spomnil prvega, ki je pri nas izdatneje zapisoval zgornjesavinjsko kulturo in izročilo, »gornjegrajskega Prleka Frana Kocbeka«.

Knjiga opisuje življenje v odročnih predelih Zgornjesavinjske doline. Na svojih planinskih pohodih po teh predelih lahko s pomočjo knjige povsem drugače dojemamo svet, ki ga obiščemo. Knjiga npr. opisuje, kako so hribovski prebivalci morali iztrgati polja in njive iz nederj gozdov; hribovci so trebili gozdove in s požarjenjem pridobivali rodovitne površine. Ko bomo hodili mimo samotnih kapelic in se na križiščih kolovozov ozirali po pravi poti, se spomnimo, da so tu včasih strašile caprnice, in če hočemo izvedeti, kje je to bilo, sezimo po Videčnikovi knjigi.

Leta 1917 se je Kocbek s skupino šolarjev napotil v Logarsko dolino. Med potjo se je ustavil pri Igli. Prepričani smo, da je tedaj šolarjem povedal legendo o Igli, ki je tudi v tej knjigi.

Ali vemo, da je v solčavskih planinah nekoč živel divji mož, ki je imel le eno oko? Ko sta se mu približala dva planinca, ju je ujel in zaprl v kočico. Zgodba pripoveduje, kako je poskušal enega od planincev speči na ražnju in kako ga je drugi oslepel. Kako sta se planinca rešila, zgodba ne pove.

Ali še vemo, zakaj drvarji vsekavajo 233

kríž v štor, ko podrejo drevo? »V bližini Luč je bilo. Žal žene so se gorskega moža bale in tudi pastirjem je bil nevaren. Toda žal ženam, ki so se hodile gret k ljudem, ni prišel do živega. Sploh pa so pastirji vedeli, da se pred gorskim možem lahko rešijo le, če hitro sedejo na štor, v katerega je vrezan kríž.«

Videčnikove vistorije nas popeljejo v naš svet planin.

Franc Ježovnik

Planinstvo v Žalcu živi

V občini Žalec se zanimanje za planinstvo prav nič ne manjša.

Marsikdo sicer oporeka planinstvu, da bi bilo šport, drugi zopet poudarja, da je planinstvo tudi športna panoga, ki nudi marsikaj. Letos je leto športa v turizmu. Ali ne bi bilo prav, da bi bilo kdaj tudi leto planinstva v turizmu?

Planinstvo lahko marsikaj nudi, lahko je tudi povezano s kulturo.

Na to zvrst planinstva opozarja zadnja številka Rukzaka, glasila PD Žalec. V 2. številki je bila predstavljena zgodovina planinstva v Savinjski dolini, v tretji je Savinjska planinska pot. Kronološko je prikazana zgodovina poti. V sestavku »Po Savinjski planinski poti« **Božo Jordan** opiše pot: tudi kulturne spomenike, ki jih obišeče popotnik ob poti, tudi naravne pojave itd. Ali ni to turistična ponudba? Je! To potrjuje 1900 podeljenih značk v 25 letih.

Dušan Šip razmišlja v glasilu o članstvu in prihodnosti: »Prav neverjetno je, kam vse je segla slovenska planinska ideja v svoji zgodovini. Segla je v vse dejavnosti naše družbe. Množično zahajanje v gore z upoštevanjem vseh vrednot, povezanih z naravo, nam daje pečat planinskega naroda... Najpomembnejši je bil visok etični in moralni odnos članov planinske organizacije do narave in do ljudi...«

V občini Žalec število članstva v PD ne pada: leta 1996 je bilo 2.438 članov, leta 1997 2.579 – indeks je 105,78.

V Rukzaku je poročilo predsednika PD Žalec, objavljena so poročila sekcij, predstavljen je Dom na Bukovici, objavljeni so načrti dela za leto 1998.

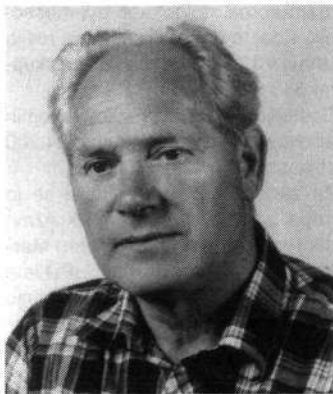
Objavljeno je vabilo na občni zbor in vabilo na Romanov pohod, ki ga organizirajo v spomin na **Romana Miklavca**, ki se je ponesrečil v stelah Kamnika.

Nekateri planinski pohodi so organizirani ob različnih praznikih. Tako je PD Zabukovica 8. marca letos organiziralo že 11. Pohod žená na Hom. Na 4. pohodu je bilo samo 77 pohodnic, na 11. že 203, med njimi jih je bilo 38 iz PD Planika Maribor. Na vseh dosedanjih 11 pohodih je bilo pet pohodnic, na desetih devet žená, spominsko vazo za udeležbo je prejelo 11 pohodnic. Najstarejša je bila **Marija Ruper** iz Žalca, rojena leta 1913.

Franc Ježovnik

društvene novice

Ing. Vili Vybihal – sedemdesetletnik

Skoraj neopazno, brez odmevnj-šega javnega blišča, je šel mimo nas življenjski in delovni jubilej ing. agronomije **Vilija Vybihala**, dolgoletnega planinstvu zvestega in predanega predsednika PD Polzela, uspešnega, požrtvovalnega ter prizadevnega urednika »Hmeljarja« in številnih krajevnih monografij z območja Savinjske doline, pa dveh zajetnih zvezkov Savinjskega zbornika (Žalec 1978 in 1983) ter številnih priložnostnih strokovnih in drugih publikacij, sodelavca Enci-

klopedije Slovenije, dejavnega člana Novinarskega društva Slovenije ter dobitnika številnih javnih in strokovnih priznanj.

Vili Vybihal se je rodil 12. junija 1927 v Novem Sadu. Brezskrbno otroštvo je preživel pri starih starših na Polzeli, šolska leta pa v svojem vojvodinskem rojstnem mestu. Po koncu 2. svetovne vojne se je za stalno preselil na Polzelo. Bil je dijak I. celjske gimnazije in je kasneje opravil dveletni učiteljski tečaj v Ljubljani. Po odsluženju 18-mesečnega vojaškega kadrovskega roka je učiteljeval na podeželsko-hribovskih osnovnih šolah, in sicer v Paki pri Velenju, Topolšici ter v Belih Vodah nad Šoštanjem. Pomagal je zgraditi tako paško kot belovojško osnovno šolo. Leta 1956 je v Topolšici ustanovil taborniško društvo »Topli vrelec«. Leta 1958 je zapustil prosvetno službo in se zaposlil v kmetijski zadrugi Polzela, kjer je postal vodja kooperacije. Med letoma 1960 in 1962 je ob delu študiral na Višji agronomski šoli v Mariboru in študij uspešno zaključil z diplomom. Z novim strokovnim znanjem je sprejemal čedalje odgovornejše delovne zadolžitve in obveznosti v okviru Kmetijskega kombinata Hmezd Žalec. Postal je vodja sadjarško-drevesničarskega obrata Mirošan pri Kasazah, upravnik kmetijske zadruge Prebold, od leta 1965 pa vse do upokojitve leta 1989 je bil glavni in odgovorni urednik Hmeljarja, ki je glasilo Kmetijskega kombinata Hmezd. Poleg naštetih delovnih obveznosti je v prvih povojnih letih opravljal še najrazličnejša druga dela: na polzelskem krajevnem ljudskem odboru je bil referent za razdeljevanje živilskih kart v obdobju racionalizirane prehrane, potem je delal kot skladiščnik, pomožni knjigovodja, dispečer pri DES Celje in še kaj.

Na tem mestu se jubilanta spominjamo predvsem zaradi njegovih pomembnih zaslug za planinstvo, njegovo razširitev in uveljavitev na območju Savinjske doline.

Že kot srednješolec se je vključil med celjske športnike. Tekmoval je kot tekač – »srednjeprogaš« pri celjskem Klavarju, kot dijak **prof. T. Orla** je postal član Klavarjeve

planinske sekcije in smučar. Krajši čas se je posvetil tudi igranju (ve-likega) rokometa na celjski Glaziji, ki je ni več. Vendar je glavnino prostega časa namenjal gorništvu, pozimi pa predvsem turnemu smučanju po Golteh, Smrekovcu, Raduhi, Savinjskih Alpah in Pohorju. Na goriška brezpotja in prepadne strmine ter v plezarijo sta ga uvajala že tedaj priznana in uveljavljena celjske alpinista **Ciril Debeljak-Cic** in **Stane Veninšek**, a je vse do danes raje ostal zvest uhojenim planinskim potem. Kljub odgovornemu delu in zahtevnim delovnim obveznostim je vedno našel čas za obisk slovenskih gora. Prehodil je številne naše vezne planiske poti ter se seznanil s precejšnjim delom gorskih sistemov Jugoslavije, razgledoval pa se je tudi s posameznih vrhov bolgarskih, romunskih in avstrijskih gora.

V povojnem obdobju je bilo tudi med Polzelani in okoličani čedalje več rednih obiskovalcev razglednih vrhov po okoliških hribih in slovenskih gorah. Spodbudne zglede so zajemali in črpali pri predvojnem planincu in današnjem starosti savinjskih gornikov **Ernestu Jelenu** (roj. 1911).

Konec petdesetih let je postal V. Vybihal med najožjimi pobudniki in ustanovitelji PD Polzela, ki je uradno začelo delovati 26. aprila 1959. leta, naš jubilar pa je postal njegov podpredsednik. Odtlej je med najvidnejšimi aktivisti polzelskega društva, od leta 1981 pa do danes tudi njegov predsednik. Že kot podpredsednik društva se je s svojimi najožjimi sodelavci zavzemal za planinsko postojanko na dominantni in razgledni Gori Oljki (733 m). Po spletu ugodnih okoliščin so zapuščeno in propadajočo cerkveno stavbo kmalu obnovili in preuredili v prijeten planinski dom, ki so ga odprli leta 1963. Toda že po nekaj letih so ga izgubili, ki je prešel v posest in upravo družbenega gostinstva občine Žalec. Kasneje so z njim upravljali še nekateri zasebniki in dom je začel vidno ter naglo propadati. Leta 1981, ko je inž. V. Vybihal postal predsednik društva, je ponovno oživela zamisel za pri-

dobitev doma na Gori Oljki. Po prepotrebni in temeljiti obnovi ter ureditvi lastninskih zadev so dom slovesno izročili svojemu namenu 25. septembra 1982. Od tedaj dalje je naš jubilar tudi njegov skrben gospodar. Od leta 1987 ima PD Polzela tudi kočjo na bližnjem Vimperku, ki je dobro obiskana ob koncih tedna.

Nemajhne skrbi za obe planinski postojanki niso omrtvile in ne zavrle mnogoterih prizadevanj za nadaljnjo rast društva in njegovo organizacijsko utrditev. Predsednik društva večkrat poudarja, da morajo biti društvene dejavnosti privlačne, prijetne in koristne za vse generacije članstva, od otrok v vrtcih in osnovnošolcev do zaposlenih in upokoencev. V ta namen prirejajo predavanja in tečaje s področja gibanja v gorah, varstva narave, gorske straže itd. Tudi letos poteka na Polzeli planinska šola, ki jo obiskuje 40 učencev osnovne šole. Polzelski planinci že več let izdajajo koledar letnih društvenih prireditev in drugih dejavnosti, žepni koledarček, razglednice idr.

Inž. V. Vybihal je bil dejaven še na drugih področjih. Uveljavil se je kot pobudnik in urednik šestih obsežnih krajevnih monografij (Letuš skozi čas, Trnava, Gomilsko, Gotovlje, Griže z Zabukovico in Polzela) ter še nekaterih priložnostnih publikacij, ki predstavljajo združeno, lovsko ali športno dejavnost na območju Savinjske doline. Njegovo delo je bilo vedno odmevno in cenjeno tudi v javnosti in zanj je prejel več priznanj: red dela s srebrnim vencem, občinsko Savinovo priznanje (1982), Voljčevo priznanje za časnikarsko delo (1986), častni zlati znak PZS (1989) idr.

Uspešne in odmevne dejavnosti PD Polzela kakor tudi njegova vidna vloga v vsakdanjem življenju prebivalstva so tesno povezane s prizadevnim delom njegovega predsednika V. Vybihala ter njegovih najbližjih sodelavcev. Zanje pogosto poudarja, da so čudoviti, planinstvu zvesti in njegovemu zlahtnemu izročilu predani ljudje.

Jubilantu, spoštovanemu in cenjenemu predsedniku inž. Viliju Vybi-

halu, želimo, da bi mogel tudi v prihodnje z vsemi svojimi močmi in sposobnostmi, pridobljenimi bogatimi izkušnjami ter z razsodnostjo prekaljenega gornika, pa s svojim zavzetim, preudarnim in predanim delom služiti planinstvu ter tvorno sooblikovati razgibano dejavnost polzelskega kakor tudi savinjskega planinskega društvenega življenja.

Milan Natek

31 let izletniške dejavnosti

V Velenju so se leta 1967 začeli sistematično ukvarjati z organizirano planinsko izletniško dejavnostjo, pri čemer je vsekakor treba omeniti prve planinske aktiviste, ki so bili in so še vedno **Valter Demšar**, **Peter Ficko**, **Stane Jamnikar**, **Anica Podlesnik**, **Franc Ojsteršek**, **Julka Škorjanc** in **Miroslav Žolnir**. Tako v matičnem društvu kot tudi v sekcijah po podjetjih, krajevnih skupnostih in šolskih krožkih se jim je pridružil še na desetine novih vodij izletov in vodnikov. Planinstvo je postalo pravo športno rekreativno gibanje, ki je na območju Šaleške doline zajelo več tisoč odraslih in mladine.

Do konca leta 1997 je bilo opravljenih 566 izletov, kar gotovo ni zanemarljivo. Za sezono 1998 je seveda že izdelan program izletov, ki jih bo matično društvo imelo 18, ter devet prireditev oziroma večjih planinskih akcij, med katerimi je treba posebej omeniti planinski tabor v Logarski dolini, odprto planinsko šolo in prireditve ob 50-letnici PD Velenje.

Planinci iz Velenje seveda že uredničujejo letošnji program. Med drugim so se 10. januarja udeležili spominskega pohoda Rogla-Osankarica in se tako pridružili mnogim planincem, ki so se prišli pokloniti žrtvam Pohorskega bataljona. Dne 24. januarja pa je bil že 22. planinski ples, kjer sta pri pripravah sodelovala društveni upravni odbor in propagandna komisija. Bil je v Beli dvorani v Velenju, na njem ni manjkalo glasbe in vsega dobrega, kar sodi k takemu srečanju. Višek plesa je bil – tako kot vsakokrat doslej – polnoči, ko so vsi skupaj, polna

dvorana, ob plapolanju sveč na slavnostno okrašenih mizah zapeli svojo himno, himno plesa, katero pojejo že 18 let.

Julijana Hočevar,
Celje

Na Krempe, Krokarja in Sveto Ano

Radovljiško planinsko društvo je 28. marca organiziralo planinski pohod na Kočevsko. S skrivnostjo zastrta pokrajina je privabila za poln avtobus pohodnikov. Morda vzrok za to ni samo izbira cilja, ampak tudi dejstvo, da so izleti tega planinskega društva dobro pripravljene, skrbno načrtovane, da človek vedno znova vidi lep, a še neznan košček naše Slovenije.

Vodiča sta bila **Simon Eržen** in **Franci Erman**; slednji nam je predstavljal cilj našega potovanja in ga opisal s precej podatki. Član planinskega društva **Srečko Poljanec** nas je informiral o kočevski občini, o njeni demografski statistiki in glavnih značilnostih, **Beno Bregant** pa je pripravil pravcato predavanje o kočevskem medvedu.

Južno od Turjaka, ki že od 11. stoletja dalje nadzoruje enega od pristopov v Ljubljansko kotlino, se začepa dežela, ki jo geografsko štejemo k Dolenjski, domačini pa se nimajo ne za Dolenjce in ne za Notranjce. Po največjem kraju se imenuje Kočevska. Gre za širše kraško območje med Kočevskim Rogom, reko Kolpo, Borovško in Goteniško goro ter južnim delom Velike gore. Zaradi gozdnatosti in slabo rodovitne prsti so bila težišča človekove dejavnosti gospodarjenje z gozdom, živinoreja, domača obrt in nekaj časa tudi premogovništvo.

Kočevska še vedno spada med najredkeje naseljene dele Slovenije. Naselja so redka, sadovnjaki so zanemarljivi in lišajasti, vse je odeto v globoko tihoto. Obiskovalce in popotnike vznemirja nekaj skrivnostnega. Že od nekdanj je bila odročna in hladna in izgnili so se ji vsi priseljevalski valovi. Kočevsko so začeli sistematično poseljevati pravzaprav šele v 14. stoletju, ko so

nad ozemljem, začeli naseljevati nemške koloniste. Ti so izkrcili gozd, začeli obdelovati zemljo in gradili naselja. Skoraj vsi so se na Hitlerjev ukaz v začetku 1941. odselili na rodovitni ravninski svet okoli Brežic in Kočevarji naj bi tam postali nemški etnični zid proti Balkanu. Kočevarske vasi so tako ostale prazne, nihče ni več skrbel zanje. Ko se je ozemlje skoraj sočasno spremenilo v eno najmočnejših trdnjav slovenskega narodnoosvobodilnega odpora, je postalo hitro cilj italijanskih, kasneje tudi nemških pohodov. V gozdovih in zapuščenih vaseh so bile partizanske bolnišnice in delavnice. Večino kočevskih vasi je uničila italijanska vojska 1942. Ko so zavezniki takoj po končani vojni vrnili s Koroškega pripadnike premagane vojaške strani in prebeglo civilno prebivalstvo, so bili gozdovi prizorišče množičnega pobijanja. Za Kočevsko goro se razprostira valovita planota, ki jo prečka cesta proti Reki. Pokrajina daje vtis široke ravnine. Po suhih dolinah in terasah so naselja in polja, drugod so hoste in pašniki. Pokrajina je kraška, pri Kočevski Reki, Borovcu in Brigi tečejo po skrilavem površju kratki potoki. Blizu Kočevske Reke se je rodil **Peter Kozler** (1824–1879), pravnik, politični delavec in geograf, ki je leta 1853 izdal prvi slovenski zemljevid slovenskega ozemlja. Zemljevid je policija zaplenila in ga dovolila šele po enajstih letih.

Borovec pri Kočevski Reki je majhno naselje in ima komaj okoli 50 prebivalcev. Nekdanja cerkev sv. Mihaela je bila požgana že leta 1943, mnoge druge cerkve pa so bile uničene po vojni. Od srede 50. let so namreč porušili vse sakralne objekte, ki so prestali vojno viroh, tako da ni več stala nobena od 26 cerkva na tem območju.

Od kmetije odprtih vrat v Borovcu smo se podali na Krempe, 942 metrov visok vrh. Spomladi, v maju, tu rasto in cveto narcise kot na Golici. Dobita se tudi Blagajev volčin, zastopnik ilirske flore, in božje drevce. Zdjaj pa je bila Krempe še vsa zimsko zaspana. Pot je vodila zdjaj po snegu, zdjaj po šumečem listju, pa spet po travnikih, kjer bodejo na dan prve trobentice, zvončki, jetrniki

in pasji zob. Na majčkenu uravnavi pod vrhom, obsijanem s soncem, smo se ustavili in si privoščili razgled. Spodaj je globoko vrezana dolina Kolpe, meja proti Hrvaški. Kjer je dolina širša in položnejša, so vasi Osilnica, Grintovec, Bosljiva Loka in druge.

Podali smo se še na Krokarja, ki je s svojimi 1.192 metri najvišji vrh Borovške gore. Pokriva ga pragozd, ki je eden od šestih zaščitenih pragozdov v Sloveniji. Vrh je težko osvojljiv. Še se pozna, da je bilo to območje dolgo zaprta za vse obiskovalce. Medtem ko so bili gozdovi na Rogu in slavna baza 20 pod Kraguljim vrhom množično obiskani, sta bili Goteniška in Borovška gora (ter še kaj) prepovedano območje. Zlasti po letu 1952 je bila vsa Goteniška dolina za javnost popolnoma zaprta. Najstrožje varovan predel je bil Gotenica z objekti za slovensko politično vodstvo v primeru vojne.

Steza, ki vodi na Krokarja, se izgubi v pečevju. Zato smo se ustavili na sončnem pobočju, poraslem z bukvami, pomalicali in se okrepčali iz nahrbtnikov. Potem smo se podali povprek po pobočju Krokarja. Stezica se je rahlo spuščala navzdol. Vsepovsod so bukve. Končno smo zavili navzdol skozi redko goščavje z rdečkastim telohom in zvončki, ki so rasli ob zaplatah snega, prečkali travnik, prišli na asfaltno cesto in ji sledili nazaj do kmetije v Borovcu, kjer smo zašpili popotno klobaso.

Marčevsko sonce je tako prijetno sijalo in imeli smo še dovolj časa. Zato smo se po krajšem počitku peljali čez Kočevsko Reko in Kočevje do Ribnice. Od tam je možnih več zanimivih izletov na razgledno Malo goro. Naša vodnika sta izbrala Sveto Ano, hrib z lepo romarsko cerkvijo. V bližini stoji tudi planinski dom Planinskega društva Ribnica, katerega oskrbnik je **Jože Andolšek**. Obiskali smo tudi Stene sv. Ane (963 m), ki so le dvajset minut zmerne hoje od planinskega doma. Tržič, vasico v obliki podkve, na Lipo in druge z višine še bolj majčne vasi, kot so v resnici. V dolini so travnate struge, vrtače, požiral-

niki. Naselja so izpostavljena poplavam, prebivalci pa se ukvarjajo z živinorejo in suhorobarstvom.

V prijaznem planinskem domu na Sveti Ani je bilo zelo prijetno – zunaj na soncu ali v svetli jedilnici z velikimi okni, ki gledajo v dolino. Še bi sedeli in se pogovarjali, a sonce nad Ribniškim poljem se je nezadržno spuščalo in morali smo se posloviti. Ob petih smo bili že v podnožju gore, kjer nas je čakal avtobus.

Ivanka Korošec

44. občni zbor PD Pošte in Telekom Slovenije

Planinsko društvo PTT Ljubljana, ki je lani prevzelo novo ime Planinsko društvo Pošte in Telekom Slovenije, je imelo 7. marca 1998 že svoj 44. redni letni občni zbor. V dvorani Telekom Slovenije v Stegnah se je zbralo več kot 200 društvenih članov in tudi veliko predstavnikov drugih planinskih društev, meddruštvenega odbora, Domicilnega odbora kurirjev in vezistov NOV Slovenije ter obeh sponzorjev, Pošte in Telekom Slovenije.

Pred uradnim začetkom občnega zbora so udeleženci v svoji sredi tudi letos pozdravili slovenskega vrhunškega alpinista **Vikija Grošlja**, ki je z lepimi barvnimi diapozitivi in zanimivim pripovedovanjem navzoče popeljal na vrhove Antarktike.

Občni zbor je odlično vodil delovni predsednik **Stanko Dolenc**, ki sta mu pomagali **Mateja Kalič** in **Branika Toplišek**, zapisnik pa je pisala **Slavica Kranjc**. O delu društva v preteklem letu sta občnemu zboru poročala predsednik **Anton Krauthaker** in načelnik gospodarskega odseka **Mile Guzina**.

Predsednik društva je najprej naglasil, da je društvo na izrednem občnem zboru že 13. decembra lani sprejelo nova pravila in se preimenovalo v Planinsko društvo Pošte in Telekom Slovenije. Ob koncu leta 1997 je bilo v društvo včlanjenih 1438 planincev, kar je 63 več kot leto prej. Društvo ima tudi tri zelo delovne planinske skupine, in sicer v Kranju, Novi Gorici in No-

vem mestu. Najobsežnejše delo je gotovo opravil izletniški odsek, ki ga vodi **Lojze Terglav**, saj je organiziral 34 izletov v domača gorstva s 1658 udeleženci in 17 vzponov v tujih gorah s 454 udeleženci. Planinske skupine so organizirale 53 izletov s 1171 udeleženci.

Že tradicionalna so bila prijateljska srečanja s PD Brežice, PD HPT Sljeme Zagreb, PD PTT Maribor in PD PTT Celje. Kar štiri avtobuse planincev pa je društvo pripeljalo na 30. srečanje planincev planinskih društev PTT Slovenije pri Poštarskem domu pod Plešivcem. Mladinski odsek, ki ga vodi **Grega Česnik**, je organiziral mladinski planinski tabor z 89 mladimi planinci, planinsko šolo ter 14 mladinskih izletov. Planinsko-jamarski odsek z etnološko sekcijo, ki ga vodi **Rado Radešček**, pa skrbi za Poštarsko jamsko pot in Pot slovenskih legend. Prvo je prehodil že 32 pohodnikov in drugo samo v lanskem letu 25. Zaradi velikega števila pohodnikov bodo priznanja podeljena meseca maja, in sicer na kontrolni točki v Sostrem pri Ljubljani. Zanimanje za te pohode je veliko iz vse Slovenije, saj se organiziranih pohodov udeležuje najmanj 15 pohodnikov.

Pot slovenskih legend je veliko publiciteto doživela tudi na 1. programu Radia Slovenije, saj je bila vse leto skoraj vsako nedeljo petminutna oddaja s te poti. V jeseni pa se prične televizijska nadaljevalka pod naslovom Razpoke časa – Miti in legende, ki naj bi v nadaljevanjih prikazala celotno pot, ki jo je po svojih dveh knjigah vzpostavil Rado Radešček.

Propagandni odsek, ki ga vodi **Janez Mežan**, izdatno pa mu pomagata **Fani Žagmeister** in **Jože Dobnik**, skrbi za izdajanje društvenega časopisa, letnega programa, plakatov, vabil, slikovnega gradiva za vitrino in arhiv, ne nazadnje pa še za organizacijo slikarske kolonije »Tine Horvat« na Vršiču. Knjigo opravljenih pohodov in transverzal že leta skrbno vodi **Maks Skribe**. Odsek za varstvo narave vodi **Florian Rupar**. Izpeljanih je bilo nekaj zanimivih naravovarstvenih akcij.

Odsek za gorska pota vodi **Uroš Zagožen**, za pravne zadeve društva skrbi **Lojze Cuznar**, za tajniška dela **Slavi Kranjc**, društveno pisarno pa že nekaj let prizadevno vodi **Štefka Šiftar**.

Ne smemo pozabiti omeniti uspešnega dela podpredsednika društva **Stanka Jakija**, ki je tudi predsednik ljubljanskega meddruštvenega odbora.

Poštarski dom na Vršiču je bil odprt od začetka junija do začetka oktobra. Osebe doma si je prizadevalo, da bi bili obiskovalci zadovoljni, kar jim je nedvomno uspelo.

Ob koncu občnega zbora je planinsko društvo podelilo več društvenih priznanj najbolj prizadevnim članom. Zlati znak društva je prejel **Maks Žel**, pisne pohvale pa **Maja Ferlež**, **Jožica dr. Godec-Bradač**, **Milan Rejec**, **Pavla Drnovšek**, **Stane Drnovšek**, **Irena Fekonja** in **Alojz Fekonja**.

Rado Radešček

50 let PZS

Marca letos je bila v Celju Skupščina Planinske zveze Slovenije. Kako je Celje sploh povezano s planinstvom?

Tu je takoj po vojni deloval znani planinski delavec prof. **Tine Orel**; med letoma 1945 in 1952 je vsako leto organiziral turistično konferenco za Savinjsko in Zadrebško dolino, ki so imele v programu načrte, kako v obeh dolinah oživiti turizem in planinstvo.

V Domu JLA je bila 11. maja 1976 skupščina PZS, ki je sklenila, da se odtujijo iz planinskih rok Planinski dom v Logarski dolini in Koča na Mozirski planini.

Sledi delovanje planincev v Celju in okolici najdemo v zapisniku III. redne letne skupščine Odbora za planinstvo in alpinistiko pri Fizkulturni zvezi Slovenije, ki je bila 17. in 18. januarja 1948. Med drugim je sklenila, da Fizkulturni zvezi Slovenije predložijo v priznanje in pohvalo PAD (Planinsko in alpinistično društvo) Celje in PAD Radovljica za uspešno delovanje ter PAD Slovenj Gradec in PAD Ljubljana.

V zapisniku je objavljen sklep, da bo planinstvo na terenu organizira-

no v obliki samostojnih društev. Društva se imenujejo Planinsko in alpinistično društvo, PAD.

Med nalogami, ki so bile na skupščini sprejete, so bile »...razkrivanje in prikazovanje lepote naše gorske pokrajine, proučevanje in varovanje planinske flore in favne...« Markacisti naj vsa pota markirajo po enotnih pravilih, z enotnimi znaki. PAD Ljubljana so zadolžili, da izda pravilnik o markiranju.

Iz zapisnika je razvidno, da so se že leta 1945 lotili ustanovitve samostojne planinske organizacije »Planinske zveze Slovenije« z glavnim odborom na čelu in s podružnicami po terenu. Ta organizacija je bila januarja 1947 vključena v fizikurno organizacijo.

Celje je imelo leta 1946 280 članov in leta 1947 že 430, Laško pa leta 1946 57 in leta 1947 60 članov. Drugih PAD ni bilo na Celjskem ter v Zgornji in Spodnji Savinjski dolini. V Celju je deloval tudi alpinistični odsek.

V Celju so organizirali fotografsko razstavo, imeli so tri predavanja z 200 obiskovalci, markirali so 20 kilometrov planinskih poti, dogradili Mozirsko kočo na Golteh, PAD Trbovlje (leta 1947 je štel 430 članov) pa je popravilo vodovod v Domu na Mrzlici. Do 1. septembra 1947 je Dom na Korošici obiskalo 1389 obiskovalcev, Mozirsko kočo 1642, Dom na Mrzlici pa 4350.

Med nalogami, ki si jih je zadalo PAD Celje, je gradnja novega planinskega doma na Okrešlju in verande pri Mozirski koči, PAD Laško bo nadaljeval izgradnjo Planinskega doma na Šmohorju, PAD Trbovlje pa elektrifikacijo koče na Mrzlici.

In poleti bo 50 let, kar je bila ustanovna skupščina Planinske zveze Slovenije.

Franc Ježovnik

Letna konferenca PD Zabukovica

Marsikdo bo dejal, to je bila le ena izmed letnih konferenc, kakršne so v naših planinskih društvih. Toda ne: koliko je letnih konferenc ali občinskih zborov, na katerih delijo 80- in večletnim značke za prehojeno pot?

V Žalcu se zbirajo starejši v skupini Zimzelen. Pred leti so pričeli hoditi po Savinjski planinski poti in lani ob 25-letnici poti je pot v celoti prehodilo 20 pohodnikov. Po poti je sicer hodila večja skupina.

Med tistimi, ki so skupino vodili po poti, je bila **Marija Rupar**, rojena leta 1913. Že leta 1977 je prejela značko poti na vrhu Gozdnika, sedaj je po poti popeljala svoje kolegice. Je žena znanega planinca **Jožeta Ruparja**, graditelja planinske postojanke na Bukovici in člana prvega odbora za Savinjsko pot pred 25 leti.

Najstarejša med prejemniki častnega znaka je **Pavla Kuder**, rojena leta 1914.

Med najmlajšimi dobitnicami je bila **Fanika Glažer**, rojena leta 1925. Njen mož je bil znani planinec; pred 20 leti je umrl in ona sedaj hodi po njegovih poteh.

Častne znake za prehojeno pot sta podelila **Srečko Čulk**, predsednik Planinskega društva Zabukovica, in g. **Kampus**, predstavnik PD Žalec.

Na letni konferenci je tajnik poročal, da v Grižah deluje podobna skupina starejših. Dekleta, okoli 70 let imajo, so napisale knjigo o svojem življenju. Med njimi je **Mici Turnšek** opisala, kako se je leta 1951 povzpela na Triglav.

Najstarejše članice Planinskega društva Zabukovica in Žalec so prejele častne znake Savinjske planinske poti, najmlajši so prejeli značke ringa raja in mladi planinec. Značko ringa raja je prejela **Tamara Govejšek**, srebrni znak mladi planinec sta prejela **Miha Veber** in **Katja Goršek**, zlati znak **Luka Eman** in **Miha Veber**.

Na letni konferenci so zapele pevke Svobode Griže, poročilo o delu so podali mladi, ki so se med drugim spomnili tabora v Koprivni. Spregovoril je predsednik društva, pozdravili so zastopniki nekaterih društev in g. **Jordan** v imenu PZS in MDO Savinjska. Žal se vabilu nista odzvala predstavnika Krajevne skupnosti Griže in osnovne šole.

Letna konferenca je izzvenela v prijetnem razgovoru med planinci, kako naprej.

Franc Ježovnik

Prevaljski planinci uspešni tudi lani

Prevaljski planinci se vsako leto marca zberejo na občnem zboru, na katerem najprej pregledajo opravljeno delo, tako imenovanemu uradnemu delu pa sledita še družabni oziroma zabavni večer in noč s planinskim plesom. Tej tradiciji so ostali zvesti tudi letos (v nasprotju z njimi pa imajo namen ravenski planinci letos prvič zborovati v svoji koči na Naravskih ledinah, in sicer aprila), saj je društveni UO občini zbor pripravil 14. marca v Družbenem domu na Prevaljah.

Predsednik društva **Ivan Kompelj** je pripravil obširno poročilo o dejavnosti društva od lanskega občnega zbora.

Na Prevaljah so se vedno ponašali s številnim planinskim članstvom, saj je vsak četrti prebivalec oziroma prebivalca kraja včlanjen v PD. Med koroškimi PD je prevaljsko najštevilnejše, v državi pa se je lani s 1779 člani uvrstilo na peto mesto za društvi iz Ljubljane, Kamnika, Radovljice in Maribora. Cilj prevaljskih odbornikov je do leta 2000 pridobiti dva tisoč članov – glede na ponovno povečevanje števila organiziranih planincev v zadnjih letih, ki je sledilo nekajletnemu upadanju članstva, se sploh ne zdi utopičen. Še posebej, če bodo marljivi organizatorji na terenu (pobiranci članarine) še naprej tako skrbno opravljali svoje delo. Zaradi natančne evidence članov so se v društvu že pred leti odločili, da se bodo dolgoletnim članom zahvalili za zvestobo. V letu 1997 je priznanje za 25-letno članstvo prejelo 22, za 40-letni staž pa 28 planincev. Kar 36 ljubiteljev gora pa je v društvu včlanjenih že 50 let.

Kdor bi poskušal analizirati vzroke za veliko zanimanje Prevaljčanov za članstvo v PD, bi prav gotovo odkril več dejavnikov. Na prvem mestu je prav gotovo tradicija – prihodnje leto bo društvo praznovalo 80-letnico. Odborniki vedo, da je vzgoja mladih planincev temelj za razvoj planinstva v kraju, zato mentorice planinske vzgoje v vrtcih in osnovni šoli skupaj s planinskimi vodniki vodijo otroke na izlete, za-

Planinski dom na Uršlji gori je vse bolj priljubljena izletniška točka.

(Foto: A. Č.)

nje pa so lani pripravili tudi planinsko šolo. Prav tako v društvu vsako leto organizirajo več izletov in kulturnih prireditev.

Od 25 predvidenih izletov so jih lani zaradi objektivnih vzrokov izvedli 21, ki se jih je udeležilo 650 planincev. Povzpeli so se na vrhove slovenskih in tudi tujih gor. Za varnost pohodnikov skrbi deset registriranih vodnikov, ki svoje znanje redno obnavljajo. UO je lani ukinit tradicionalni nočni zimski pohod na Uršljo goro, ker na tem februar-skem vzponu množici pomanjkljivo opremljenih in veselih planincev brez spremstva vodnikov na pole-denelih poteh ni mogel več zagotavljati varnosti. To seveda ne pomeni, da PD ne smejo takega izleta pripraviti v svoji organizaciji; v tem primeru jim je na voljo postojanka na Gori.

Gospodarski odsek ima veliko opravkov z oskrbovanjem in s popravili planinskega doma na Uršlji gori. Obisk je iz leta v leto večji; tako se je lani v vpisno knjigo podpisalo 12.826 planincev. Navade pohodnikov pa se spreminjajo: kljub zadostnemu številu postelj jih vse manj prenoči (izjema so planinci iz oddaljenejših krajev), zmanjšuje pa se tudi povpraševanje po enolončnicah, saj obiskovalci hrano prinašajo s seboj.

Na Uršlji gori so bila januarja letos že 25. kulturna srečanja, posvečena 100-letnici rojstva **dr. Franca Sušnika**. V »najvišjem kulturnem domu na Slovenskem« so tokrat nastopili pevci MoPZ Vres in Vokalnega okteta TRO. Lani jeseni pa so v PD v sodelovanju z **dr. Francem Verovnikom** pripravili odmevno razstavo uršljegorskih razglednic.

Na občnem zboru so si odlično ocenilo lanskega leta prislužili prav vsi odseki prevaljskega PD, tudi markacijski. Iz njihove dejavnosti omenimo le eno zanimivost: poleti bomo na vrhu Uršlje gore okolico lahko spoznavali s pomočjo razgledne table.

Andreja Čibron-Kodrin

PD Ljubno ima več kot 400 članov

Planinsko društvo Ljubno je imelo med zadnjima občnima zboroma osem sej izvršnega odbora, na katerih so sodelovali skoraj vsi člani in tudi član nadzornega odbora, večkrat pa so bile vabljene tudi komisije. Udeležili so se vseh sej Savinjskega meddruštvenega odbora, ki so bile vedno v kateri od planinskih koč.

Lanskega aprila je imelo PD občni zbor z volitvami in pogostitvijo, na katerem smo med drugim sprejeli društvena pravila po Zakonu o društvih. Od lanskega do letošnjega občnega zbora smo se udeležili zimskega pohoda na Peco, Trničevega pohoda na Raduho in v Matkov škaf, 1. maja smo kresovali na Travniku, zelo uspešno smo s približno 600 udeleženci v lepem vremenu izvedli 18. pohod Rastke-Bolnišnica Celje-Travnik. Dva člana sta uspešno sodelovala na planinskem smučarskem tekmovanju na Menini in Raduhi, plodno smo sodelovali pri izdaji zbornika ob 750-letnici Ljubnega, še posebej pa pri izdelavi občinske reliefne table Ljubno z okolico. V dveh izmenah smo se udeležili mladinskega planinskega tabora v Koprivni.

V koči Travnik smo bili dežurni od 1. junija do 30. septembra, sicer pa

ob praznikih in po dogovoru ter tako opravili 880 ur prostovoljnega dela, poleg tega pa še precej ur prostovoljnega dela pri dokončanju del v koči in okoli nje. Sicer pa smo v koči marsikaj obnovili, popravili in dokupili. Pred kočo smo med drugim napravili napušč, kjer so kolektorji solar.

Društvo ima 279 starejših in 124 mladih članov, ki se pogosto udeležujejo tudi izletov in pohodov v organizaciji sosednjih planinskih društev.

Alojz Mikek,
predsednik PD Ljubno

V Celjski koči

Družba starih prijateljev se je – kot že mnogokrat do sedaj – nekega popoldneva spet zbrala na naši priljubljeni točki, v Celjski koči. Skupaj smo obiskali že mnogo naših gora, osvojili že veliko vrhov in upamo, da jih bomo v prihodnjih letih še več. Najbolj večšim med nami niso tuje niti težavne smeri naših sten. Kljub vsemu pa ostajamo zvesti naši Celjski koči. Kadar sobote in nedelje niso rezervirane za kaj drugega, to pa je predvsem takrat, ko je slabo vreme, nam je prišlo že v kri, da se dobimo tam.

Iz Celja je do Celjske koče urico hodá. Kdor se odloči za malo daljšo in za spoznanje težjo pot, gre čez Grmado, ki ji pravijo tudi celjski Triglav. Tu je tudi vpisna knjiga in včasih kar tekmovanje, kdo bo bolj zgodaj in večkrat gor. Lahko pa se gremo tudi malce »plezalce«. Do Celjske koče vodi namreč tudi dobro zavarovana zahtevna pot čez Hudičev graben. Skoraj težko je verjeti, da je tako blizu mesta tako težka in pestra pot čez skalovje in včasih kar po potoku, ki se ob deževju pogosto spremeni v pravi hudournik.

Še posebej veseli smo, ker se je po dolgih letih Celjska koča iz gostišča prelevila v prijazen planinski dom. Za prijetno vzdušje in dobro hrano se že nekaj mesecev trudita nova oskrbnika. Planinci upamo, da bo tako Celjska koča postala še bolj naša in še bolj domača, saj se v koči, četudi je blizu mesta, lahko počutiš dobro le, če te oskrbnik ne pogleda najprej pod noge, ali imaš blatne gozdarje.

In spet sem pri tistem popoldnevu, pri katerem sem začela. Beseda je dala besedo, »padla« je pesem in volja je bila res prava. Tudi pesniška žilica se je zbudila in kar naenkrat je nastala pesmica, ki smo jo hitro krstili za našo himno. Kot majhno presenečenje smo jo natisnili in jo za novo leto, ki smo ga vsi praznovali tam, poklonili oskrbnikom.

Kadar vaše sobote in nedelje ne bodo rezervirane za kaj drugega, pridite k Celjski koči, na Grmado in Tolsti vrh in si oglejte prelep kočček naše domovine, ki ga še ne pozna vsak. Morda se celo srečamo!

Davorka Lamut

Po sledih kromanjskih lovcev

Pred vhomom v votlino

Foto: A. Č.

Pod Oblim kamnom, enim od vrhov Olišve, leži 1700 metrov visoko Potočka zijalka: 115 metrov dolga in 17 do 40 metrov široka kraška jama, v kateri je profesor **Srečko Brodar** leta 1928 odkril starokamenodobno bivališče izpred 40.000 let, kot nas pred vhomom vanjo pouči tabla TD Solčava.

Med osemletnim raziskovanjem je Brodar s sodelavci pregledal četrtino jamske površine, in sicer povprečno tri metre globoko. Našli so ostanke okrog tisoč jamskih medvedov, pa tudi kosti drugih živali (našteli so 40 vrst). Žal je bila zbirka med bombardiranjem Celja med drugo svetovno vojno uničena. Ohranila pa se je bogata kulturna ostalina: 300 predmetov iz kamna (strgala, vbodala in klini) in prek 130 koščenih konic; raziskovalci pa so bili najbolj ponosni na najdbe piščalke iz čeljustnice jamskega medveda s tremi luknjicami, koščene

konice, ki ima na bazi lepo izdelano luknjico, in šivanke brez ušesa, kjer gre nit skozi votlo kost.

Izkopani predmeti so zdaj v Pokrajinskem muzeju Celje, od junija 1996. leta pa si lahko manjšo stalno razstavo o Potočki zijalki ogledamo tudi v Gostišču Firšt na začetku Logarske doline. Zanimiva in izčrpana razstava avtorja **Ivana Turka** in njegovih sodelavcev z ZRC SAZU obsega 16 panojev (s podatki o kolarju človekovega razvoja, najdbah rastlinskih in živalskih ostanov, koščenih izdelkov in kamenega orodja ter fotografijami izkopavanja idr.) in dve vitrini z dokumenti in najdbami. Tu je mogoče kupiti tudi nekaj literature o tej jami s paleolitiskimi predmeti.

Z odprtjem stalne razstave o Potočki zijalki je končana prva faza projekta oživljanja raziskovanja tega pomembnega arheološkega najdišča. Za njegovo popularizacijo skrbita tudi planinski društva iz Solčave in Velenja, ki od leta 1994 pripravljata vsakoletni oktobrski Brodarjev pohod.

A. Č.

Naših prvih 20 let

26. februarja 1998 so člani PD SCT s slavnostno sejo skupščine obeležili 20-letnico svojega društva.

Dvajset let za planinsko dejavnost ni veliko, vendar je iz poročila predsednika **Andreja Majceta** razvidno, da je bil ta čas zelo uspešen, in kar je najpomembnejše, vsa ta leta so minila brez nesreče. Člani društva so opravili 266 vzponov na 87 domačih vrhov, v tujini pa so se povzpeli na 21 vrhov, kot so Mont Blanc, Monte Rosa, Dom in mnogi drugi. Na te vrhove je bilo vodenih več kot 20 vódencev, kar je društvo uspešno izvedlo s svojimi vodniki ter pod nadzorom in s pomočjo članov GRS Kamnik pod vodstvom **Ceneta Griljca**. V uspešnih dvajsetih letih pa največ štejejo tri prave odprave: na Pik komunizma, Čo Oju in Elbrus. Posebno težo ima odprava na Čo Oju, kjer sta istočasno opravila vzpon oče in sin, **Franc** in **Matiha Urh**. Na Elbrus se je vzpelo 11 članov, in to vse brez velikih imen alpinizma.

Jubilejno skupščino so pozdravili **Sašo Novak**, predstavnik matičnega podjetja SCT, katerega ime društvo nosi, **Cene Griljc** v imenu GRS Kamnik in predsednik MDO Ljubljane **Stanko Jaki**.

Po podelitvi priznanj trem članom, ki delujejo v društvu že od ustanovitve, je skupščina opravila svoje delo. Razrešeno in potrjeno je bilo novo vodstvo društva in plan dela za naslednje leto.

Slavnostno sejo skupščine PD SCT je s kratkim kulturnim programom polepšal pevski zbor SCT.

Egidij Lampič

Gorski gozd

V Logarski dolini so bili 26. in 27. marca 1998 19. gozdarski študijski dnevi, ki jih je pripravil Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete z naslovom Gorski gozd. V skupini Trajnostni razvoj gorskega prostora je bil tudi prispevek Savinjskega MDO, ki ga je pripravil **Božo Jordan** z naslovom Gorski gozd in planinstvo. Vsi referati so objavljeni v Zborniku referatov XIX. gozdarskih študijskih dni. Uredil ga je **dr. Jurij Diaci**.

Med razpravo so postavili vprašanje o množičnosti obiskovanja gorá (npr. 100 žensk na Triglav). Opredelili so se za sodelovanje in pomoč. Pri načrtovanju planinskih poti po gozdovih so izrazili le mnenje, da je potrebno včasih kakšen del gozda obiti. To ni noben problem, če se naši markacisti držijo načel, ki so posredovana na tečajih pri odpiranju novih poti. Zdi se mi, da je to v obojestransko korist.

B. J.

Velikonočne čestitke

Planinski vestnik je pred velikonočnimi prazniki dobil precej voščil z dobrimi željami za uspešno delo. Vsem skupaj in vsakemu posebej se za voščila lepo zahvaljujemo.

Uredništvo

Mali oglas

Prodajam volneno spalno vrečo. Cena po dogovoru

Julijana Horvat, Celje,
Ljubljanska c. 27,
tel. 063/471-497

DAULAGIRI

1998

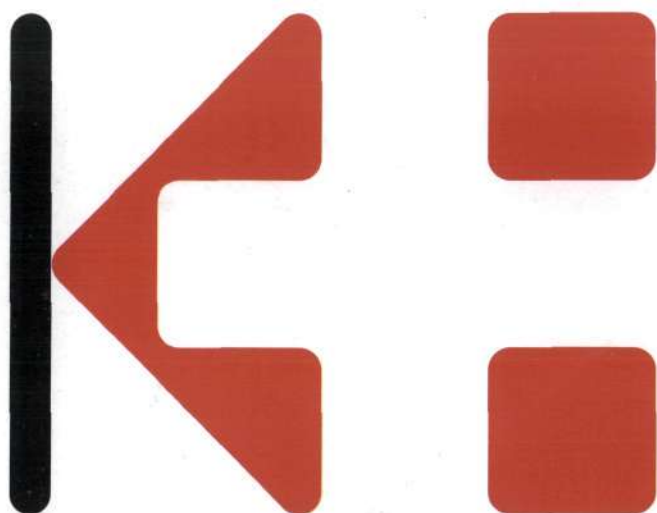
8167

SLOVENIJA

Srečno fantje!

KEMOFARMACIJA

Lekarne, bolnišnice, zdravstveni domovi in veterinarske ustanove večino svojih nakupov opravijo pri nas. Uspeh našega poslovanja temelji na kakovostni ponudbi, ki pokriva vsa področja humane medicine in veterine, pa tudi na hitrem in natančnem odzivu na zahteve naših kupcev.

KEMOFARMACIJA - VAŠ ZANESLJIVI DOBAVITELJ!

Veletrgovina za oskrbo zdravstva, d.d. / 1000 Ljubljana, Cesta na Brdo 100
Telefon: 061 12-32-145 / Telefaks: 271-362